

Četrta številka//poljudni članek: **Race potapljavke v Sloveniji**//ornitološki potopis: **Južna Francija in Španija**//varstvo ptic in narave: **Pomen hroščev v omrežju Natura 2000**//mi za ptice in naravo: **Monitoring populacij ciljnih vrst: Kako gre pticam zadnja tri leta?**//portret: **Mali ponirek**

Svet ptic: 04,'06

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS//letnik 12, številka 04, december 2006//ISSN: 1580-3600

PTICE NAŠIH KRAJEV

//ureja Al Vrezec

Siva čaplja (*Ardea cinerea*)

Število sivih čapelj, ki oprezajo za plenom ob reki Savinji, skozi leto izrazito niha, kar je najbolj odvisno od stanja različnih voda. Ob visoki vodi se čaplje iz rečnih lovišč umaknejo drugam [Polajnar J. & Bordjan D. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 181-186].

foto: Tone Trebar

Bela štoklja (*Ciconia ciconia*)

V Sloveniji je bilo ugotovljeno, da je gnezditvena uspešnost parov, ki gnezdiijo v skupinah z več istovrstnimi sosedi, precej manjša od uspešnosti parov, ki gnezdiijo daleč stran od gnezd drugih štokelj. Verjetno je to povezano z medsebojnim tekmovanjem gnezdečih štokelj za hrano oziroma pri izkoriščanju naravnih virov [Denac D. (2006): *Waterbirds* 29(3): 391-394]. foto: Anže Kacin

Kosec (*Crex crex*)

Populacija kosca v Sloveniji vztrajno upada, na kar je opozoril tretji vseslovenski popis kosca v letu 2004. Od leta 1999 do 2004 se je populacija znižala za dobrih 30 %, najbolj na Ljubljanskem barju [Božič L. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 171-179].

foto: Eva Vukelič

Črnohlavi galeb (*Larus melanocephalus*)

Potencialna nova gnezdilka Slovenije, saj se je osebek v mešanem paru z rečnim galebom pripravljaj na gnezdenje v koloniji galebov na Ptujskem jezeru maja 2005 [Denac D. & Smole J. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 198].

foto: Damijan Denac

Črna štoklja (*Ciconia nigra*)

Žal vrsta na Ljubljanskem barju po letu 1996 ne gnezdi več [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

foto: Franc Vrtačnik

Klavžar (*Geronticus eremita*)

Nova vrsta v Sloveniji, ki naj bi pred kakimi 400 leti pri nas tudi gnezдила in zaradi lova izumrla. Na letališču v Postojni so se konec aprila 2006 na večdnevnem počitku ustavile tri ptice iz reintrodukcijskega centra »Konrad Lorenz« v Avstriji [portal Ixobrychus: http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=997]. foto: Anže Kacin

Triprsti detel (*Picoides tridactylus*)

Na Solčavskem je bilo ugotovljeno, da intenzivnost gospodarjenja v gozdovih negativno vpliva na nekatere specializirane vrste plezalcev, kot sta pivka in triprsti detel, medtem ko sta veliki detel in črna žolna glede tega manj občutljivi vrsti [GrozniK Zeiler K. (2005): Dokt. disertacija, BF, Univ. v Ljubljani, Ljubljana]. foto: Borut Rubinič

Kratkoprsti škrljanček (*Calandrella brachydactyla*)

Redek gnezdilec Slovenije je bil opazovan na Šempaškem polju, kjer je samec pel in se prehranjeval, a verjetno ni gnezdil [Figelj J. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 199]. foto: Borut Rubinič

Plamenec (*Phoenicopterus roseus*)

Drugičrat v Sloveniji je bil mladostni osebek opazovan v decembru 1999 na vodnem zadrževalniku Medvedce [Kerček M. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 191-193].

foto: Dejan Bordjan

Duplinska kozarka (*Tadorna tadorna*)

Nova potrjena gnezdilka Slovenije je v letu 2005 prvič uspešno gnezдила na Sečoveljskih solinah – v letu 2005 z 9 in v letu 2006 z 10 mladiči [portal Ixobrychus: http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=909; http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=998].

foto: Borut Rubinič

Pisana penica (*Sylvia nisoria*)

Samec je prepeval maja 2000 v okolici Škal. Ali je tudi gnezdil? [Gregori J. & Šere D. (2005): Ptichi Šaleških jezer. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana]

foto: Borut Rubinič

Tamariskovka (*Acrocephalus melanopogon*)

Zadnje zanesljivo gnezdenje je bilo na Ljubljanskem barju ugotovljeno leta 1986 v Dragi pri Igu, danes pa je verjetno vrsta kot gnezdilka z Barja izginila [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

foto: Ivo A. Božič

Mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Žovneško jezero ni posebno bogato z vodnimi pticami, najpogostejša vrsta pa je mlakarica. Kljub temu je bilo na jezeru opazovanih tudi nekaj redkih ptic, kot so črna štoklja, belorepec in kaspijska čigra [Vogrin M. (2005): *Acrocephalus* 26 (126): 151-155].

foto: Darinka Mladenovič

Konopnica (*Anas strepera*)

Obsežna raziskava je pokazala na izjemen pomen vodnega zadrževalnika Medvedce pri Sestrzah, kjer je pri kar 14 vrstah dosežen vsaj 1 % v Sloveniji gnezdeče populacije: npr. čopasti ponirek, mali ponirek, krehelj, reglja, konopnica, čopasta črnica, sivka, liska, rumena pastirica, rakar ... [Kerček M. (2005): Dipl. delo, Pedagoška fakulteta, Univ. v Mariboru, Maribor]. foto: Borut Rubinič

Mali vrtnik (*Hippolais caligata*)

Kot nova vrsta v Sloveniji je bil edinkrat zabeležen septembra 1999, ko se je ujel v obročkovoalsko mrežo pri Vrhnikih [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

foto: Stanko Jamnikar

Kraljičica (*Phylloscopus proreugulus*)

Prvič in edinkrat v Sloveniji je bila ujeta v mrežo oktobra 1999 ob Ljubljani pri Vnanjih Goricah na Ljubljanskem barju [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana].

foto: Piet Munsterman / Saxifraga

Reglja (*Anas querquedula*)

Največje znano število regelj, 600 osebkov, je bilo na Cerkniskem jezeru opazovano konec marca 2005 [Denac D. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 197].

foto: Ivan Esenko

Sokol plenilec (*Falco cherrug*)

Redek gost v Sloveniji je bil ponovno viden na vodnem zadrževalniku Medvedce avgusta 2003 [Kerček M. (2005): *Acrocephalus* 26 (127): 198].

foto: Dejan Bordjan

Dolgoprsti plezalček (*Certhia familiaris*)

Je vrsta res zelo redka na Ljubljanskem barju, ali pa so ornitološki podatki zgolj tako skopi? [Tome D., Sovinc A. & Trontelj P. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, DOPPS, Ljubljana]

foto: Mark Zekhuis / Saxifraga

Črna vrana (*Corvus corone*)

Območje gnezditve vrste Slovenijo zgolj oplazi na skrajnem severu, denimo ob Šoštanskem jezeru, kjer je bila v jati 20 sivih vran oktobra 1997 tudi ena črna in celo en križanec s sivo vrano [Gregori J. & Šere D. (2005): Ptichi Šaleških jezer. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana].

foto: Tone Trebar

RACE POTAPLJAVKE V SLOVENIJI

//Jakob Smole

Za opazovanje potapljavk je najbolj primeren zimski čas, ko so race svatovsko obarvane. Takrat je najboljše, da obiščemo kakšno večje jezero (po številu prezimujočih rac zbuja pozornost akumulacijski jezери pri Ptuj in Ormožu), ali pa se za začetek napotimo do Ljubljane v Ljubljani ali Lenta v Mariboru, kjer ljudje krmijo vodne ptice – tam lahko brez teleskopa zmeraj vidimo dve najpogostejši vrsti, sivko in čopasto črnico, skupaj z mlakaricami – in brez težav opazimo tako razlike med plovko in potapljavko kot razlike med potapljavkama.

Tatarska žvižgavka (*Netta rufina*)

Tatarska žvižgavka je edina predstavica svojega rodu v Evropi. Čeprav spada med potapljavke, je po načinu življenja nekje vmes med potapljavkami in plovkami. Gnezdi v plitvih stoječih vodah, bogatih s hranili in z obilico vodnega ter obvodnega rastlinja in obsežnimi neporaslimi vodnimi površinami. Gnezdilno območje v Evropi so nižine zahodne in srednje Evrope. Večina evropskih tatarskih žvižgavk prezimuje v Sredozemlju. Prehrana naj bi bila pretežno rastlinska, pri čemer se raca lahko potaplja ali pa jo nabira na površini.

Tatarska žvižgavka je približno mlakaričine velikosti. Samec v svatovskem perju je izredno barvit: glava je lisičje rjave barve z bleščečo rdečim kljunom, ki ima na koncu rumeno piko. Očesna šarenica je rdeča. Vrat in prsi ter rep so črni, boki beli, hrbet pa rjavo siv. V letu lahko opazimo široko belo progo v perutih in tanek bel sprednji rob. Zunaj svatovskega obdobja je podoben samici, vendar obdrži značilno obarvan kljun in rdeče oko. Samica ima temno rjavo glavo s svetlo sivimi lici in temnim kljunom, ki je na koncu rožnato obarvan. Trup je lisasto rjavo siv. Proga v perutih je umazano bela. V vodi plava pokončno z zravnanim vratom – njen profil je bolj podoben raci plovki.

V Sloveniji jo lahko opazimo v obdobju selitve, v zadnjih letih pa je bila v severovzhodnem delu Slovenije potrjena tudi gnezditelj. Če želite videti to vrsto, je najboljše, da v spomladanskem ali jesenskem času obiščete kakšno večje jezero.

Sivka (*Aythya ferina*)

Gnezdilka plitvih stoječih, zaraščenih voda, ki pa morajo imeti tudi večje, nezaraščene površine. Gnezdilno območje se razprostira po evropskih nižinah. Prezimuje v jatah na večjih vodnih telesih, kot so akumulacijska jezera, večina evropske populacije na Britanskem otočju in na danskih ter nemških obalah Baltika. Hrani se tako z rastlinami kot z ličinkami žuželk, mehkužci in drugimi nevretenčarji.

Je nekoliko manjša od tatarske žvižgavke. Čelo je manj konkavno kot pri drugih vrstah in zelo plosko prehaja v kljun. Samec v svatovskem perju ima oranžno rjavo glavo z rdečim očesom, prsi in zadek so črni, trup pa siv. Kljun je na bazi in konici črn, na sredini pa modrikast. Zunaj svatovskega obdobja zadrži oranžno glavo, barve preostalega dela telesa zbledijo, črnina na prsih in zadku preide v temno sivo barvo. Samica je mnogo bolj varovalno obarvana. Kljun je podobno obarvan kot pri samcu, vendar lahko svetli predel nadomesti črnina. Hrbet in boki so sivkasto rjavi, prsi in teme so temno rjavi, okoli očesa ima svetel madež, ki se proti tilniku zoži v progo. V letu se pri samici opazi umazano rjava proga v perutih, pri samcu pa ta proga zaradi sivih peruti skoraj ni vidna.

V Sloveniji je redka gnezdilka, večina gnezdišč leži v severovzhodnem delu države. V preletnem obdobju jo pogosteje opazimo, najpogostejša pa je pozimi, ko lahko na nekaterih jezerih opazimo tudi jate, večje od tisoč osebkov.

Čopasta črnica (*Aythya fuligula*)

Gnezdilka najrazličnejših tipov voda, od s trsem zaraščenih jarkov in plitvih, s hranili bogatih ribnikov do oligotrofnih (= revnih s hranili) jezer na severu; gnezdilno območje v Evropi je sicer podobno kot pri sivki. Za pomanjkanje obvodnega rastlinja in s tem kritja ni tako občutljiva kot druge vrste pri nas gnezdečih potapljavk. Najpomembnejša prezimovališča evropskega dela populacije ležijo na Britanskem otočju in v južni Skandinaviji. Vrsta hrane lahko pri črnici zelo niha, vendar je najpogostejše živalskega izvora, pri čemer prevladujejo mehkužci.

1: Samec in samica čopaste črnice (*Aythya fuligula*) v svatovskem perju. foto: Borut Rubinič

Race spadajo med ptice, s katerimi pridemo v stik že v otroštvu in so tako med prvimi pernatimi bitji, ki jih spoznamo. V vsakem večjem parku ali na sprehajališčih ob reki naletimo vsaj na mlakarico (*Anas platyrhynchos*). Na slednjo pomisli večina ljudi, kadar se sreča s pojmom raca. Mlakarica spada v pleme plovk (Anatini), za katere je značilno, da se hranijo na površini vode oziroma s kolebanjem. V tem prispevku pa bodo predstavljene nekatere vrste iz plemena potapljavk (Aythyini), ki so prilagojene potapljanju. V skladu s tem je njihovo telo široko in kratko, prav tako vrat, glava je okrogla s konkavnim temenom, noge pa nasajene daleč nazaj, kar jim omogoča lažje plavanje pod vodo. Njihova prehrana je tako rastlinskega kot živalskega izvora, delež in vrste rastlin ter živali pa se razlikujejo glede na vrsto race, s čimer se preprečuje prevelika konkurenca med njimi. Pri potapljavkah je zanimivo, da se med seboj pogosto križajo, pri čemer nastajajo najrazličnejši hibridi. Pri nekaterih je zelo težko določiti, kateri dve vrsti sta ustvarili osebek, ki ga v danem trenutku opazujemo. Najpogostejše se med seboj križajo sivka (*Aythya ferina*) in čopasta črnica (*Aythya fuligula*) ter sivka in kostanjevka (*Aythya nyroca*).

2: Samca tatarske žvižgavke (*Netta rufina*), ki spada med naše najbolj barvite race, ne moremo zamenjati z nobeno drugo vodno ptico.
foto: Eva Vukelič

3: Samica čopaste črnice (*Aythya fuligula*)
foto: Anže Kacin

4: Samec sivke (*Aythya ferina*) v svatovskem perju. Poleg značilne pisane obarvanosti lepo vidimo čelo, ki plosko prehaja v kljun.
foto: Borut Rubinič

5: Samica sivke (*Aythya ferina*). Od samice čopaste črnice se loči po svetlejših rjavih odtenkih, črnem očesu in bolj sploščeni glavi. Nima čopa.
foto: Tone Trebar

6: Samica rjavke (*Aythya marilla*). Zanj je značilen velik bel madež na bazi kljuna, od samice čopaste črnice pa jo ločimo tudi po tem, da nima čopa, in majhni črni piki na konici kljuna.
foto: Janus Verkerk / Saxifraga

Je nekoliko manjša od sivke. Samec v svatovskem perju je bleščeče črn. Na glavi ima dolg čop, šarenica je rumene barve (tudi pri samici). Kljun je siv, s široko črno črto na konici (glej rjavko). Boki so beli. Zunaj svatovskega obdobja se črnina spremeni v temno rjavo barvo, boki se »umažejo«, čop pa skrajša. Samica je varovalnih, rjavih barv, pri čemer so boki svetlejši, hrbet, glava, prsi in zadek pa temnejši. Čop na glavi je manjši kot pri samcu in med gnezditveno sezono skorajda izgine. Na bazi kljuna je belina, ki je lahko pri nekaterih osebkih tako obsežna, da obstaja možnost zamenjave s samico rjavke. V tem primeru moramo biti pozorni na čop, če smo dovolj blizu, tudi na obarvanost kljuna, velikost (rjavka je nekoliko večja) in profil (rjavka ima bolj podolgovato glavo in daljši vrat). V letu je pri obeh spolih opaziti belo progo v perutih, vidimo lahko tudi beli trebuh in belo spodnjo stran peruti.

V Sloveniji je čopasta črnica kot gnezdilka pogostejša od sivke, njeno gnezditveno območje sega tudi v notranjost Slovenije. Pozimi se na jezerih združuje v jate.

Kostanjevka (*Aythya nyroca*)

Redka in lokalna gnezdilka plitvih, s hranili bogatih vodah. Zelo je navezana na obvodno in plavajoče rastlinje. Večina evropskih kostanjevk gnezdi v jugovzhodni Evropi. Prezimuje v Sredo-

zemljo in v Sahelu, možno pa je, da so se v sušah, ki so prizadele to območje, kostanjevke selile na indijsko podcelino. Prehrana naj bi bila pretežno rastlinskega izvora, vendar sem med gnezditnim obdobjem opazil, da so se kostanjevke prehranjevale skoraj izključno z listnimi ušmi (Aphida), pri čemer se niso potapljale. Med vsemi evropskimi potapljavkami je najbolj ogrožena, saj njena številčnost v zadnjih desetletjih strmo upada.

Samec je v svatovskem perju kostanjevo rjave barve, z nekoliko temnejšim hrbtom. Šarenica je bela. Kljun je siv z drobno črno piko na konici. Podrepno perje je belo. Zunaj svatovskega obdobja perje postane bolj zamolklo. Samica je po obarvanosti podobna samcu, le da njeno perje nima tako močnega kovinskega leska. Najlažji razlikovalni znak je šarenica, ki je črna. V letu lahko opazimo belo progo v perutih in beli trebuh.

V Sloveniji je kostanjevka v osemdesetih letih prejšnjega stoletja gnezдила na Cerkniškem jezeru, od takrat pa nimamo več nedvoumnih dokazov o njenem gnezdenju pri nas. V zadnjih letih se vrsta v gnezditnem obdobju ves čas pojavlja na nekaterih ribnikih na severovzhodu države. Pri nas kostanjevka ne prezimuje, zato jo najlažje vidimo v selitvenem obdobju.

Rjavka (*Aythya marilla*)

Gnezdilka severnih delov Evrazije, gnezdi v brakičnih, slanih in sladkih vodah v severnih delih tajge in v tundri. Večina evropskih rjavk prezimuje v severovzhodnem Sredozemlju in na Črnem ter Azovskem morju. Prehranjuje se pretežno z živalsko hrano, zlasti z mehkužci.

Rjavka je približno tako velika kot sivka. Samec v svatovskem perju je podoben čopasti črnici. Glava (brez čopa!), prsi in zadek so bleščeče črni, trebuh in boki so beli, hrbet pa svetlo siv. Kljun je siv, le na konici ima drobno črno piko. Poletno perje je zamolklih, umazanih tonov, črnina preide v sivino, beli deli telesa dobijo »blaten« pridihi. Samica je obarvana z rjavimi odtenki, v svatovskem perju ima na bazi kljuna bel madež (slednjega ima lahko tudi samica čopaste črnice, vendar je pri slednji madež manjši). Šarenica je pri obeh spolih rumena. V letu lahko pri obeh spolih opazimo beli trebuh in podperut ter belo progo na zgornji strani peruti.

V Sloveniji rjavka ne gnezdi, pri nas jo lahko opazimo pozimi (od oktobra do marca) na jezerih, kjer je redka, vendar redna gostja; naša država leži zunaj gnezditnega in prezimovalnega območja in selitvenih rjavkinih poti. Ker je, zlasti samica, podobna čopasti črnici, ki je pri nas pogosta, jo zlahka spregledamo v jati slednjih, kar še dodatno zmanjša možnost, da jo opazimo. ●

7: Jata rjavk (*Aythya marilla*). Med njimi je (na desni strani) samec čopaste črnice. Od samca rjavk se loči po velikosti, bolj kompaktnem profilu, črnem hrbtu in čopu.
foto: Janus Verkerk / Saxifraga

8: Samec kostanjevke (*Aythya nyroca*). Od samice ga na prvi pogled ločimo po beli šarenici.
foto: Borut Rubinič

9: Pri izbiri gnezdišča je za kostanjevko zelo pomembno, da je vodna površina poraščena s plavajočimi rastlinami, kakršna sta ščitastolistna močvirka (*Nymphoides peltata*) in beli lokvanj (*Nymphaea alba*).
foto: Jakob Smole

10: Na dravskih akumulacijskih jezerih se pozimi zbere največ vodnih ptic v Sloveniji.
foto: Borut Štumberger

Površina (Španija/Francija): 505.990 km² / 543.965 km²
Število IBA in delež državne površine: 277 (8,6%) / 391 (32%)
Št. prebivalcev: 39.371 mio. / 58.841 mio.
Najvišja točka: Mulhacén 3479 m nm. v. (na celinii) / Mt Blanc 4807 m nm. v.

Zanimive vrste ptic:
kravja čaplja (*Bubulcus ibis*), plamenec (*Phoenicopterus roseus*), marmorna raca (*Marmarona angustirostris*), beloglavka (*Oxyura leucocephala*), brkati ser (*Gypaetus barbatus*), rjavi jastreb (*Aegypius monachus*), egiptovski jastreb (*Neophron percnopterus*), španski kraljevi orel (*Aquila adalberti*), lebduh (*Elanus caeruleus*), južna postovka (*Falco naumanni*), španska kotorna (*Alectoris rufa*), grebenasta lisica (*Fulica cristata*), sultanka (*Porphyrio porphyrio*), žerjav (*Grus grus*), velika droplja (*Otis tarda*), mala droplja (*Tetrax tetrax*), sredozemski galeb (*Larus auduini*), črna stepska kokoška (*Pterocles orientalis*), biserna stepska kokoška (*Pterocles alchata*), čopasta kukavica (*Clamator glandarius*), rdečevrata podhujka (*Caprimulgus ruficollis*), španski škrjanec (*Galerida theklae*), sredozemski škrjanec (*Chersophilus dupontii*), mejačica (*Cercotrichas galactotes*), črni kupčar (*Oenanthe leucura*), osočnikova penica (*Sylvia conspicillata*), palčja penica (*Sylvia undata*), južni veliki srakoper (*Lanius meridionalis*), trobentar (*Bucanetes githagineus*)

Zanimive vrste živali:
volk (*Canis lupus*), iberski ris (*Lynx pardinus*), pirenejski vihulj (*Galemys pyrenaicus*), severnoafriška ženeta (*Genetta genetta*)

Zanimive vrste rastlin:
hrast plutovec (*Quercus suber*)

Dejavniki ogrožanja:
intenzifikacija kmetijstva, lov, ribolov, urbanizacija, turizem, namakanje, mikrosporija, električni daljnovodi

Južna Francija in Španija

//Dejan Bordjan in Ana Vidmar

Stojiva na cestici sredi ničesar in napenjava oči. Nikjer ne duha ne sluha o njih. Pokrajina je nekakšna stepa, odeta v zlate jesenske barve. Zrak napolnjujejo le posamezne kobilice, ki se še niso dodobra ogrele. V daljavi se oglasi krokar (*Corvus corax*). Opaziva, kako nadleguje beloglavega jastreba (*Gyps fulvus*). Napenjava oči, a jih ni videti. Zlata barva otežuje iskanje. Vse sva naredila tako, kot je bilo treba. Dokumentarni film je v nama vzbudil zanimanje za nje, na internetu sva našla območje, na zemljevidu pa kraj in cesto, tabla pred narodnim parkom pa naj bi bila dokaz, da so resnično tam. Po občutku sva zavila na ozko cesto in prišla tja, kamor bi morala. Našla sva vasico, center, kjer jih imajo. Zdaj pa stojiva pred dvojno ograjo in zreva v daljavo. Končno zagledam nekaj in rečem: »Tam so!«

Opazim majhno piko zelo daleč. Zdaj se zavem, za kakšne razdalje pravzaprav gre. Hitro namerim teleskop v tisto smer in jih vidim. Sprva samo enega, nato pa še dva in še enega. Štirje so, mladi samci. Pogledava si že vse njihove značilnosti, vendar se še noben ne premakne. Končno se začnejo prehranjevati in sprehajati, vendar ves čas opazovanja ostane samo pri tem. Kljub mrzlemu jutru naju to opazovanje ogreje. Ani rečem vse najboljše, in že steče pogovor o najinih vtisih. Opazovala sva przewalske divje konje. Majhno čredo, ki je na težki preizkušnji. Če bodo to preizkušnjo prestali, se bodo priključili drugim, ki že svobodno tekajo po stepah Mongolije. Pod budnim očesom Claudie Feh preostale przewalske konje izbirajo po živalskih vrtovih in jih v centru v Južni Franciji preizkušajo za morebitno življenje v divjini. Center je postavljen na planoti Causse Méjéan, obdani s tremi prečudovitimi kanjoni v narodnem parku Cévennes. Park je znan po izjemni pestrosti živali in rastlin. Videti je mogoče tudi zanimive v skalo vklesane vasice. Je tudi mesto, kjer so uspešno naselili beloglave jastrebe, ki se jim v zadnjem času vse pogosteje pridružujejo rjavi jastrebi (*Aegypius monachus*). Tu sva se na najini poti tudi prvič srečala s španskimi kotornami (*Alectoris rufa*).

Zgodba v Franciji se pravzaprav začne nekje drugje. Pozno zvečer sva se pripeljala v delto reke Rone, v Camargue. Čeprav je ta park v veliki meri spremenjen, je v njem moč videti veliko. Od posebne pasme konj (camarški konji), posebej prilagojene močvirju, pa za bikoborbe rejene bike, nepregledne množice plamencev (*Phoenicopterus roseus*) in še bi lahko naštevali. Celoten park je ogromen in v njem se zlahka izgubite. Nama je to »uspelok«, in pristala sva na neskončno dolgi peščeni plaži, ki sva si jo delila z dvema Švicarjema. Večeri v Camargueu so zaradi komarjev v jesenskih mesecih peklen-

ski. To sva izkusila pri večernem umivanju zob, ko naju je roj teh žuželk najprej pognal kar oblečena v morje, temu pa sta sledila hiter tek proti šotoru in srdito pobijanje komarjev, ki so se skupaj z nama prikradli v šotor. Po lagunah v parku sva opazovala velike škurhe (*Numenius arquata*), sabljarke (*Recurvirostra avosetta*), zalivske galebe (*Larus genei*), prodnike (*Calidris* sp.), deževnike (*Charadrius* sp.) in prosenke (*Pluvialis* sp.). Na morju sva opazovala kričave čigre (*Sterna sandvicensis*) in gage (*Somateria mollissima*), na bolj sušnem delu pa zlatovranko (*Coracias garrulus*) in rjavega škarnika (*Milvus milvus*). Iz Camarguea sva se napotila proti severu ob toku Rone navzgor. Po mnogih platanovih drevoredih sva prisopihala do čudovite reke Ardeche, ki teče po veličastnem istoimenskem kanjonu. Po celotni dolžini kanjona je speljana cesta z mnogimi postajališči na ključnih mestih. Sapo jemajoči pogledi na kanjon so naju prepričali, da se morava po reki spustiti s kanujem. Lepoto območja sta nama dopolnila dva kragulja orla (*Hieraetus fasciatus*), ki sta poplesovala v zraku. Zvočno spremljavo jima je dajal še mlad sokol selec (*Falco peregrinus*). Pri večerji sta se nama pridružili še zvedava šoja (*Garrulus glandarius*) in radovedna lisica (*Vulpes vulpes*), slednja naju je začudeno gledala z razdalje treh metrov. Spust po reki se začne pri veličastnem Pont d’arc, ki je pravzaprav večja različica našega malega naravnega mosta v Rakovem Škocjanu. Začetku spusta s kanuji je sledilo 30 km čistega užitka s pojočimi povodnimi kosi (*Cinclus cinclus*) in velikim številom zelenih žoln (*Picus viridis*). Reka, ki teče tik pod dvestometskimi skalnimi stenami, številne ribe, več metrov visoka prodišča, meandri, brzice in skoraj popolna tišina so na naju naredili močan vtis. Hladnega naju ni pustila niti lesna sova (*Strix aluco*), ki je pela tik nad najinim šotorom. Le stežka sva zapustila ta kanjon, vendar so bile pred nama nove dogodivščine.

Zemljevid:

Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

1: Jutranji pogled na camarške konje

2: Metulj *Charaxes jsius* na črničevju (*Quercus ilex*)

3: Odmaknjen magot med iskanjem za seme-ni in nevretenčarji

4: Pogled na ostenje Peña falcon nad

reko Tajo. Tu gnezdi kolonija 80 beloglavih jastrebov (*Gyps fulvus*).

5: Znamenite kaskade slavnega umetnika Antonia Gaudia v parku Ciutadella v Barceloni

6: Zaspani przewalski divji konj v jutranjem soncu

7: Pogled na ostenje in ponosno skalnato katedralo z reke Ardeche

vse foto: Dejan Bordjan

8: Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*) na prestolu iz slanuš v solinah Camarguea

9: Zaupljive sabljarke (*Recurvirostra avosetta*) med jutranjim počivanjem med plamenci (*Phoenixopterus roseus*)

10: Najin kanu pod naravno znamenitostjo reke Ardeche Pont d'arc

11: Nepričakovani gost alpskih pašnikov v narodnem parku Cévennes – kačar (*Circaetus gallicus*)

12: Pusta pokrajina na osrednjem delu planote Causse Méjéan – pašnik za przewalske divje konje

vse foto: Dejan Bordjan

Narodni park Cévennes, najina naslednja destinacija, naju je pozdravil z zorečimi kostanji. Zaloge, ki sva si jih tu nabrala, so zadostovale do konca potovanja. Pokrajina v parku je tako različna, da sprva nisva mogla verjeti, da je v tem parku ste-pa. Vozila sva se med kostanji, po vresiščih, med alpskimi pašniki s kačarji (*Circaetus gallicus*), po kanjonih in čez bistre potoke, ki jih je bilo treba izkoristiti za kopanje. Tudi kam-ninska podlaga od karbonatov do silikatov je v tem delu zelo raznolika. Razlike med kamninami so lepo prikazane v veli-častnih kanjonih, ki razmejujejo vmesne planote, imenovane Causse. Tu sva tudi naletela na junake uvodne zgodbe.

Prvi stik s špansko naravo sva imela v zalivu Roses, v katerem stisnjen med pozidano obalo leži Parc natural dels Aiguamolls de l'Emporda. V želji, da ohranijo zadnje koščke obalnega močvirja, so se odločili ohraniti ta del obale, ki je od preostale-ga dela ločen z dvema rekama. Ti dve reki tudi narekujeta vodno dinamiko v parku. Ko je dosti vode, reki poplavljata in pomagata ohranjati močvirje, v preostalem delu leta pa voda doteka v močvirja le prek visokih plim. Tako je v namočenem delu leta voda v lagunah in jezercih »sladka«, v preostalem delu leta pa slana. Park je poleg ohranjanja narave namen-jen tudi izobraževanju. Po celotnem parku so informativne table, pri samem centru parka pa so tudi mlake, namenjene izobraževanju. Lep del parka so tudi del leta poplavljeni travniki, kar s pridom izkorišča večje število gnezdečih be-lih štorcelj (*Ciconia ciconia*). Kljub sušnemu delu leta so bile lagune polne ptic, ki so se sprehajale med pasočim govedom in konji, ali pa so čofotale po preostalih mlakah. Med temi konji sta bila tudi dva zaspana žrebička. Ko sta se zbudila, je eden zaspano odracal k mami in se priklopil. Drugi žrebiček pa je v iskanju svoje mame zagnal paniko in v polnem galopu v zrak dvignil jato prestrašenih belih štorcelj, med katerimi je stal zbegani žerjav (*Grus grus*). Druge ptice tega območja

so bili črni škorci (*Sturnus unicolor*), svilnice (*Cettia cetti*), ko-zice (*Gallinago gallinago*), togotniki (*Philomachus pugnax*), močvirski (*Tringa glareola*) in mali martinci (*Actitis hypoleu-cos*), pribe (*Vanellus vanellus*), kravje čaplje (*Bubulcus ibis*) in rjavi lunji (*Circus aeruginosus*). V lagunah sva imela priložnost opazovati lisico, ki se je vtihotapila med race, in kako jo je neustrašna mala bela čaplja (*Egretta garzetta*) odgnala. Zani-mivo je bilo tudi na obali, kjer so komatnim (*Charadrius hi-aticula*) in beločelim deževnikom (*Charadrius alexandrinus*) delali družbo peščenci (*Calidris alba*). Tudi tu naju je ponoči pozdravila lesna sova.

Po dveh sicer zanimivih, a utrujajočih obiskih vele mest (Bar-celone in Valencie) sva se odločila za dva dni počitka na jugov-zhodnem delu Španije v Cabo de Gati, kjer leži istoimenski naravni park. V njem in v še kar daljni okolici se razteza prava polpuščava, ki se s črnimi plažami sreča s Sredozemskim mor-jem. Tukaj sva si ogledala tudi podvodni svet na sredozemskih obalah Španije. To, kar sva videla v akvarijih Oceanografika v Valenciji, sva tu videla v naravi. Ogromne jate vseh mogočih rib, hobotnice, morske trave, rakovice in žal tudi prelepe meduze. Ptičji svet je v tem delu leta precej nevpadljiv, vendar sva ga še vedno nekaj videla. Med neavtohtonimi agavami so se potikali nič kaj sramežljivi črni kupčarji (*Oenanthe leucura*). Po žicah so posedali črni škorci, puščavci (*Monticola solitarius*) in osamljen južni srakoper (*Lanius meridionalis*). Med redko vegetacijo so se sprehajale kite španskih kotorn, čopasti (*Galerida cristata*) in španski škrjanci (*Galerida theklae*). Na obcestnem znaku sva splašila čuka (*Athene noctua*). V zraku sva opazovala selitev malih orlov (*Hieraaetus pennatus*). Naštela sva jih dobrih deset svetle in temne barvne oblike. Žal pa nisva naletela na nekatere evropske posebnosti, ki tukaj gnezdiijo, kot so sredozemski škrjanec (*Chersophilus duponti*), trobentar (*Bucanetes githagineus*) in kragulji orel. Sva pa zato

imela toliko bolj burno noč. Nekje sredi noči, med spanjem na plaži pod premnogimi zvezdami, naju je zbudila skupinica srednje velikih sesalcev, katerih vrstne pripadnosti nisva mo-gla ugotoviti. Sledi so nakazovale, da je šlo za nočni pohod parkljarjev. Naslednji dan sva izkoristila še za ogled majhnih opuščenih solin na jugozahodnem delu parka. Občutek sva imela, da sva v pomanjšanem parku Camargue, nekakšni maketi. Majhna vodna površina je bila prepolna plamencev in raznoterih pobreznikov. Od tod sva se namenila mimo Gra-nade do Jereza.

Po obisku Granade, Gibraltarja in njegovih magotov (*Macaca sylvanus*) ter svetovno znane kraljeve Andaluzijske šole jaha-nja v Jerezu (zelo vredno ogleda!) sva obiskala še naravni park Monfragüe v Extremaduri. Največji vtis na naju je naredila noč, ki sva jo preživela nekoliko južneje od parka. Šotor sva si postavila na lepo urejenem postajališču. Na postajališču je bila tudi majhna pipa s pitno vodo, kar je v španski jesenski »pustosti« prava redkost. V tej vodi sva našla tudi vrsto žabe, ki je pri nas ni mogoče najti. Pred spanjem sva v daljavi slišala klic konjev ter teritorialno oglašanje velikega skovika (*Otus scops*) in velike uharice (*Bubo bubo*). Drugi dan sva naredila še manjši potep po suhi strugi in opazovala še nespeljane mla-diče kavk (*Corvus monedula*), južnega velikega srakoperja in skalne lastovke (*Ptyonoprogne rupestris*) na mostu. Sam park ima zanimivo zgodovino. Tu je svojčas potekala trgovska pot, ki je vodila čez roparsko ozemlje. To je bil razlog, da so zgradili vasico, kjer so potem živeli samo policisti. Park je bil v prete-klosti tudi popolnoma gol, brez vegetacije. Da bi ga ozelenili, so naselili evkaliptuse, ki so zadevo še poslabšali. Evkaliptus namreč spodbuja nastajanje in razširjanje požarov. Zato dan-es park propagira in uresničuje program renaturacije, obja-ve o milijonskih sredstvih Evropske unije pa so razobešene po celotnem parku. Imajo tako imenovane stopnje od evka-

liptusovega gozda do prave in izvirne sredozemske makije. Sicer pa so tu prava atrakcija parka jastrebi. Za egiptovskega (*Neophron percnopterus*) sva bila malo prepozna, pač pa naju je pozdravila stotnija beloglavih in desetnija rjavih. Belogla-vi so tako rekoč po celotnem parku in videti je mogoče tudi nekaj njihovih kolonij. Pod eno tako sva opazovala košuto (*Cervus elaphus*) z letošnjim mladičem. Pri rjavem jastrebu je moč videti gnezdo, ki sta ga skrbna starša spleta na zelo opaznem mestu. Imela sva priložnost videti še nepopolno osamosvojenega letošnjega mladiča, ki se je vrnil na gnezdo. Zanimivost parka sta tudi dve izjemni redkosti: španski kra-ljevi orel (*Aquila adalberti*) in iberski ris (*Lynx pardinus*). Oba imata v parku majhno populacijo in vsaj za risa velja, da je ta populacija mnogo premajhna. Pred odhodom iz parka sta naju pozdravili še dve neustrašni lisici, ki sta naju spremljali z razdalje nekaj metrov. V njuni bližini pa so se hranile še mo-dre srake (*Cyanopica cyanus*).

Pot nazaj je minila v zapuščanju deheze, v opazovanju ogrom-nih jat kravjih čapelj, rjavih škarnikov in smrdokavr (*Upupa epops*), ob ugotavljanju, da je osrednji del Španije posejan z vetrnicami in še bolj številnimi beloglavimi jastrebi. Na poti nazaj sva imela tudi edino srečanje s policisti, ker sva z avtomobilom zaprla kolovoz, medtem ko sva letala za dve-ma planinskima orloma (*Aquila chrysaetos*) v zmoti, da gre za španskega kraljevega orla. Polno smeha in napetosti je bilo nenamerno zgubljanje po Madridu. Pozno ponoči sva prišla nazaj v mrzlo in oblačno Slovenijo; edino, kar naju je še gre-lo, je bila misel na ponoven obisk sončnih dežel zahodnega Sredozemlja. ●

13: Pogled na stik med polpuš-čavskim rastjem naravnega parka Cabo de gata – Níjar in Sredozemskim morjem

14: Črni kupčar (*Oenanthe leucura*) se skriva med suhi-mi listi agav.

15: Za trenutek prekinjena velika gostija beloglavih jastrebcev (*Gyps fulvus*) na kravi

16: Rjavi jastreb (*Aegypius monachus*) nad Peña falcon

17: Neustrašna lisica (*Vulpes vulpes*) med počivanjem nedaleč od ceste

18: Modra sraka (*Cyanopica cyanus*) si je ogledovala še zadnje sončne žarke.

vse foto: Dejan Bordjan

1

Pomen hroščev v omrežju Natura 2000

//Al Vrezec

1: Rogač (*Lucanus cervus*) – hrošč eksotičnega videza sodi med naše večje žuželke in je sploh največji evropski hrošč, naveden tudi v Habitadni direktivi EU, ki je podlaga za razglasitev območij Natura 2000. foto: Al Vrezec

2: Konec 19. stoletja so se na preprodajalski borzi hroščev znašli tudi barjanski krešiči (*Carabus menetriesi*) z Ljubljanskega barja, kar je edini in verjetno tudi ponarejeni podatek za vrsto iz Slovenije. foto: Al Vrezec

Dandanes varstvo narave teži k celostnemu ohranjanju naravnih ekosistemov in biotske pestrosti. Pristopi k temu so seveda različni in sprva je prevladovalo mnenje, da sta zgolj zaščita in varstvo izbranih vrst dovolj za učinkovito varovanje narave. Z razvojem zlasti ekološke znanosti pa se je izkazalo, da fizično varstvo vrst ni dovolj, saj je ekosistem vse kaj več kot le nabor vrst. Vrste namreč živijo v nekem okolju, habitatu, pri čemer so v posrednih ali neposrednih povezavah z drugimi vrstami kot tudi z neživimi dejavniki okolja. Na ta način tvorijo združbe, ki se vpenjajo v kompleks strukture in funkcije ekosistema, kot ga poznamo, vidimo in čutimo tudi posamezniki, ki se v takem ekosistemu znajdemo. Danes je zato bolj kot varovanje posameznih vrst pomembno varovanje ekosistemov kot celote. V Evropi je bil kot epilog tovrstnim naravovarstvenim naporom uresničen projekt vzpostavitve omrežja Natura 2000. Pri tem gre za mrežo območij, ki imajo v Evropi izjemen varstveni pomen. Seveda se tu postavi vprašanje, kako določiti ta območja. Kot osnova za to se še vedno uporabljajo vrste, ki pa so bile za potrebe celostnega varstva ev-

ropskih ekosistemov določene na podlagi ekoloških značilnosti. Pri tem pa so bile izbrane tiste vrste, ki imajo t.i. indikatorske oziroma kazalniške lastnosti. To pomeni, da lahko z uspešnimi ukrepi ohranjanja izbrane vrste in njenega habitata učinkovito ohranjamo tudi ekosistem, v katerem takšna vrsta živi. Osnova za takšen princip varstva pa je seveda mednarodno usklajen seznam vrst, in eden takšnih je Ptičja direktiva Evropske unije, na podlagi katere smo v Sloveniji in drugod po Evropi začrtali posebna varstvena območja SPA. Ptice so se zaradi svojih izjemnih ekoloških značilnosti in predvsem dobre raziskanosti izkazale za odlične indikatorske vrste, prek katerih z učinkovitimi varstvenimi ukrepi uspešno ohranjamo večji del ekosistemov. Kljub temu pa niso dovolj za celostno varstvo ekosistemov, v katerih živi še kopica drugih bitij, ravno tako pomembnih indikatorskih vrst za določene dele ekosistemov, potrebnih varstva. V ta namen je Evropska unija razglasila še drugi seznam varstvenih indikatorskih vrst, t.i. Habitatno direktivo. V tej direktivi so zajete različne vrste rastlin in živali, z izjemo ptic, ter habitatni tipi. Na podlagi vrst te

2

3

4

5

direktive so bili podani predlogi potencialnih območij evropskega pomena (pSCI), ki skupaj s ptičjimi območji SPA oblikujejo evropsko omrežje Natura 2000.

Med izbranimi indikatorskimi vrstami so se na Habitadni direktivi znašli tudi nekateri hrošči. To niti ni presenetljivo, saj gre pri hroščih za izjemno pestro, predvsem pa orjaško skupino žuželk. Po številu vrst hrošči namreč sestavljajo kar tretjino vseh danes znanih vrst na svetu, vključujoč rastline, glive in bakterije. Med njimi najdemo cel nabor različnih ekoloških prilagoditev in življenjskih strategij. Na primer, med hrošči so tako mesojedi plenilci, mrhovinarji kot tudi rastlinojedci. Nemalo je takih, ki si privoščijo tako mesno kot rastlinsko hrano, denimo vsem dobro znana sedempikčasta polonica (*Coccinella septempunctata*), ki je znan lovec na listne uši, rada pa se posladka tudi s cvetnim pelodom. Nekateri hrošči pa uživajo celo delno predelano hrano, denimo v iztrebkih, in tako v ekosistemu tvorijo najnižji razgradni nivo. Hrošče najdemo tako na kopnem kot v vodi, nekaj izjem tudi v slanih lužicah na morski obali. Nekatere povsem specializirane vrste so prodrle celo v podzemlje, v okolje večne teme, kjer ponekod oblikujejo celo najpomembnejši del kopenske jamske favne.

Pri opredeljevanju območij in varstvenih smernic razvoja na območjih Natura 2000 imajo hrošči zelo pomembno vlogo, saj je na Habitadni direktivi EU navedenih kar 16 vrst, ki se pojavljajo tudi v Sloveniji. Gre za vrste, ki so si ekološko precej različne, saj imamo med njimi tako mesojede, npr. močvirski krešič (*Carabus variolosus*), lesojede oziroma ksilofagne, npr. alpski kozliček (*Rosalia alpina*), kot govnojede oziroma koprofagne

vrste, npr. govnač vrste *Bolbelasmus unicornis*, tako vodne, npr. kozak vrste *Graphoderus bilineatus*, kot kopenske, med katerimi so tudi jamski hrošči, npr. drobnovratnik (*Leptodirus hochenwartii*). Veliko teh vrst je v Sloveniji zelo slabo poznanih, saj so podatki o njihovi razširjenosti in ekologiji zelo skromni, nekatere vrste pa so celo še vedno brez slovenskega imena. Pričujočnost nekaterih vrst na slovenskih tleh je celo zelo vprašljiva, saj dosedanje znanje temelji na starih in nepreverjenih podatkih. Tak primer je barjanski krešič (*Carabus menetriesi*), ki naj bi po nekaterih navedbah živel na Ljubljanskem barju. Podatek izvira s konca 19. stoletja, ko so se na takratni preprodajalski borzi hroščev znašli tudi barjanski krešiči z Ljubljanskega barja. Od takrat pa do danes o tej vrsti na Barju ni bilo ne duha ne sluha, tako da upravičeno ocenjujemo, da je šlo pri vsem zgolj za lažne podatke z namenom prikrivanja izvirnih lokacij najdb. Do danes se nam je sicer posrečilo zbrati zadovoljive podatke za razglasitev območij Natura 2000 le za šest vrst hroščev, druge na to še čakajo. Hrošči se seveda po raziskanosti ne morejo kosati s pticami, a kljub temu s svojimi specifičnimi ekološkimi značilnostmi pomembno prispevajo k naravovarstvenim prizadevanjem celostnega ohranjanja ekosistemov. Glede na indikatorsko vlogo bi lahko slovenske hrošče s Habitatne direktive razdelili v štiri skupine: (1) vodne vrste, (2) saproksilne vrste (torej tiste, katerih življenjski cikel je nujno povezan z lesom), (3) jamske vrste in (4) koprofagne vrste, torej tiste, ki se prehranjujejo z iztrebki. Oglejmo si torej nabor slovenskih naravovarstveno pomembnih hroščev skozi prizmo njihove kazalniške vloge pri varstvu narave.

3: Pred zimo si močvirski krešič (*Carabus variolosus*) poišče primerno zavetje v vlažni prsti ali v trhlini starega štora ob potoku, kjer otrpel prezimi. foto: Al Vrezec

4: Močno ogroženi duplar med hrošči je puščavnik (*Osmoderma eremita*), katerega razvoj poteka v lesnem mulju, ki se nabere v duplih starih vrb in nekaterih drugih listavcev. foto: Al Vrezec

5: Stare glavate vrbe, pomembno gnezdišče puščavnika (*Osmoderma eremita*), so danes vse prej kot vsakdanji pojav, s katerim je pometno moderno intenzivno kmetovanje. foto: Al Vrezec

6

7

8

9

6: Sveža hlodovina, tako listnata kot iglasta, privlači nekrilate bukove kozličke (*Morimus funereus*), ki si tod iščejo partnerje in se parijo.
foto: Al Vrezec

7: Alpski kozliček (*Rosalia alpina*) se sonči na sveže požagani bukovi hlodovini, v katero samica odloži tudi jajčeca.
foto: Al Vrezec

Med vodnimi hrošči oziroma med vrstami, vezanimi na vodna okolja, bomo na spisku Habitatne direktive za Slovenijo našli dva hrošča, in sicer močvirskega krešiča (*Carabus variolosus*) in kozaka vrste *Graphoderus bilineatus*. Prvi je indikator za manjše gozdne potočke, drugi pa za stoječa vodna telesa, po možnosti brez velikih plenilskih rib. Močvirski krešič je v Sloveniji zelo razširjen in ponekod zelo pogost, medtem ko je kozak izjemno redek z zgolj enim znanim podatkom iz Rač. Življenjsko okolje močvirskega krešiča so manjši gozdni potoki in ozek pas zelo navlažene brežine. Gre za izjemno specializiranega plenilca, ki si svoj plen išče kar v vodi po dnu potoka, kjer lovi manjše rakce, vodne osličke in postrance, ličinke vodnih žuželk, loti pa se tudi ribje mladice. Pred zimo si poišče primerno zavetje v vlažni prsti ali v trhlini starega štora ob potoku, kjer otrpel prezimi. Pri varstvenih naporih je vrsta pomembna zlasti pri vrednotenjih vpliva regulacij potokov in zajezitev, saj je za tovrstne posege izjemno občutljiva. Čeprav je močvirski krešič razširjen po vsej Sloveniji, so bila prepoznana nekatera populacijsko močnejša območja zlasti v vlažnem okolju Krakovskega gozda ter pritokov Save in Drave.

Saproksili so vrste, ki so tako ali drugače vezane na življenje v ali na lesu. Ta povezava z lesom pa se kaže zelo različno. Lesojedi oziroma ksilofagni hrošči se prehranjujejo s samim lesom in pri tem največkrat zajedajo v živ ali sveže odmrli les, taka sta denimo alpski (*Rosalia alpina*) in bukov kozliček (*Morimus funereus*). Lesna masa zelo počasi razpada in trohni. Najpomembnejše razgrajevalke te mase so glive, katerih niti (hife) se prepletajo skozi trhlino, te pa so hrana nekaterim hroščem, kot je na primer brazdar (*Rhysodes sulcatus*). Odmrl les, sušice in trohneča

ležeča debbla pa tudi suho vejevje na drevesih privlačijo mnoge drobne živali. Temu obilju so se prilagodile tudi nekateri plenilski hrošči, denimo kukujid vrste *Cucujus cinnaberinus*. Ti plenilci imajo povsem sploščeno telo, primerno urnemu gibanju in zalezovanju plena pod lubjem. Gospodarjenje z gozdom, lesom in drevjem je izredno pomembna vsesplošna gospodarska panoga, zato so saproksili po Evropi izredno ogrožena ekološka skupina hroščev. Nič nenavadnega ni torej, da je na Habitatni direktivi pristalo kar precej indikatorskih saproksilnih vrst. Stara in trohneča drevesa postajajo dandanes vse večja redkost v gospodarskih gozdovih. Tudi v kulturni krajini so denimo stari osameli hrasti ali pa glavate vrbe s trohnečo sredico prej eksotična prikazen kot pa vsakdanji pojav. Intenzivni principi kmetovanja so pometli s tradicionalno ekstenzivno-kmetijsko »navlako«, z njo pa so izginile tudi nekatere vrste. Ena takih je puščavnik (*Osmoderma eremita*). Gre za razmeroma velikega temno rjavo-zeleno svetlikajočega se in debelušastega hrošča, katerega ličinke, ogrci, se razvijajo v duplih vrb in nekaterih drugih listavcev. Ličinka se zabubi v lesni preperini, in ko se odrasel hrošč nekje v juniju izleže, kljub krilom ne odide daleč. Največkrat kar ždi v krošnji rodne drevesa in čaka na partnerja, s katerim bi se paril. Pri tem oddaja močan sladkast vonj, ki ga zazna celo človeški precej slabo razviti nos. Videti je, da so drevesna dupla izjemno velik problem pri varstvu narave, ki se kaže pri različnih skupinah živali. Nič koliko primerov ogroženih duplarjev najdemo med pticami, denimo zlatovranko (*Coracias garrulus*), smrdokavro (*Upupa epops*), čuka (*Athene noctua*), velikega skovika (*Otus scops*), prav tako pa tudi med hrošči. Obojim so dupla gnezdišče, prostor za razvoj zaroda, le da ptice iščejo v duplu varno

mesto za gnezdenje, hrošče pa zanima lesni mulj, ki se nabira v duplu.

Eden najbolj znanih saproksilnih hroščev je gotovo rogač (*Lucanus cervus*). Pri njem bomo naleteli na podoben pojav kot pri nekaterih pticah, kjer so samci veliki in razkošno opremljeni, samice pa majhne in skromne. Samci rogača s svojimi orjaškimi kleščami delujejo kar malce eksotično v slovenski naravi, pa vendar gre za povsem domačo vrsto, t.i. veliko žuželko, ki je pogosto hrana nekaterim specializiranim žužkojedim pticam. Rogač je večerna žival. V toplih julijskih večerih se ti veliki hrošči spreletavajo okoli drevesnih krošenj, največkrat okoli hrastov, in si iščejo družice. Bela valjasta ličinka, ogrc, se v prsti oziroma v trohnečih koreninah listnatih dreves razvija okoli štiri do pet let. Če so razmere, v katerih ličinka živi, ugodne, lahko odrasli hrošči dosežejo sploštljive velikosti in so sploh največji hrošči v naši favni.

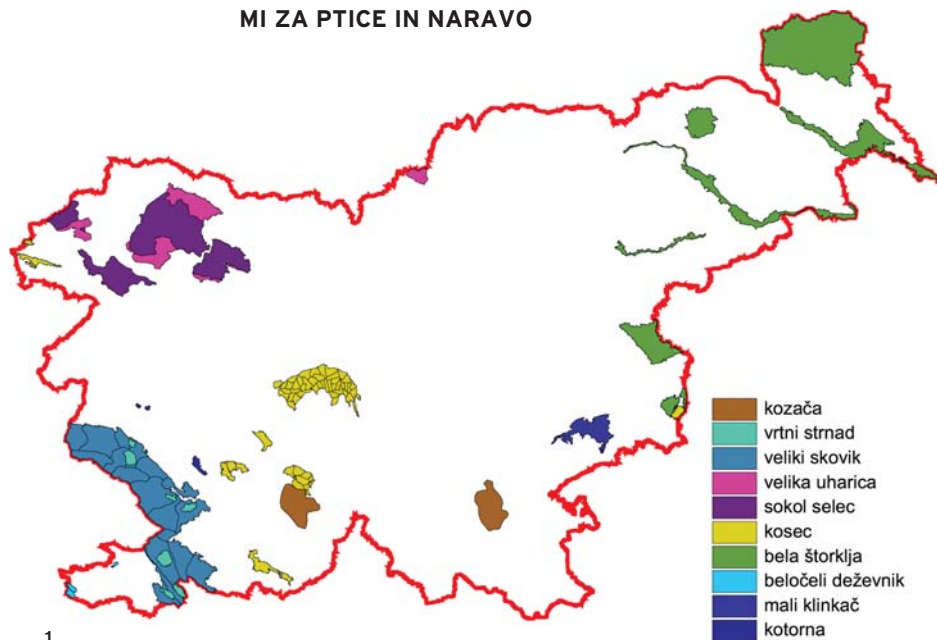
Kraško območje daje Sloveniji z nešteti jamami in razvejenim podzemljem prav poseben pečat. Ohranjanje jamskega živalstva, kjer najdemo številne endemične vrste, ki živijo zgolj v Sloveniji, je zato za varstvo narave še poseben izziv. Izginevanje nekega endemita v Sloveniji bi namreč pomenilo popolno izumrtje vrste in posledično siromašenje svetovne biodiverzitete. Odgovornost slovenskih naravovarstvenikov je zato na področju varovanja jam in ohranjanja jamskih ekosistemov še toliko večja. Nič čudnega torej, da smo Slovenci za evropsko Habitatno direktivo predlagali tudi enega izmed jamskih hroščev, znamenitega drobnovratnika (*Leptodirus hochenwartii*). Njegova znamenitost je v tem, da gre za prvega opisanega jamskega hrošča na svetu, ki

ga je po primerkih iz Postojnske jame leta 1832 opisal Ferdinand Schmidt. Hrošč je brez pigmenta in slep in po jami stika za mrhovino ter drugimi organskimi snovmi. Razširjen je po jamah južnega dinarskega dela Slovenije in je ponekod celo zelo številen. Varstvene smernice za učinkovito varovanje jamskih hroščev še niso povsem dobro dodelane, a gotovo je, da vnosi večjih količin organskih odpadkov v jamsko okolje resno ogrožajo jamsko živalstvo zlasti zaradi vdora močnejših površinskih vrst.

Pri določanju območij pSCI za hrošče v okviru omrežja Natura 2000 je bilo doslej upoštevanih zgolj šest bolje poznanih vrst, druge zgolj priložnostno ali sploh ne. Zaradi pestrosti skupine so v predloge padla zelo raznolika območja, veliko pa se jih vsaj deloma pokriva tudi s predlaganimi ptičjimi SPAji. Naj naštejem le nekaj pomembnejših: Kras (rogač, bukov kozliček), jame dinarske Slovenije (drobnovratnik), Krim (bukov kozliček), Kočevsko (brazdar, bukov in alpski kozliček), Zasavje (močvirski krešič, alpski kozliček), Kozjansko z Orlico, Bohorjem in Dobravo (rogač, bukov, alpski in hrastov kozliček (*Cerambyx cerdo*)), Krakovski gozd (močvirski krešič, hrastov kozliček), Gorjanci (alpski kozliček), Drava (močvirski krešič) in Goričko (rogač). Območja, predlagana za hrošče kakor tudi za druge vrste Habitatne direktive ter ptice, so združeno dala mrežo najbolj ohranjenih in varstva potrebnih območij v Sloveniji pod varstvom evropskega omrežja Natura 2000. Prvi korak k celostnemu ohranjanju ekosistemov je bil tako že narejen, čas pa je, da z učinkovitimi varstvenimi ukrepi ta območja in naravo v Sloveniji vsaj v takšni obliki ohranimo tudi za prihodnje rodove. ●

8: Hrošči so uspešno naselili tudi podzemlje, ki je zaradi izredno velike pestrosti endemičnih vrst v Sloveniji še prav poseben varstveni izziv.
foto: Al Vrezec

9: Slovensko kraško podzemlje se postavlja s prvim opisanim jamskim hroščem na svetu, drobnovratnikom (*Leptodirus hochenwartii*).
foto: Slavko Polak

1

Monitoring populacij ciljnih vrst: Kako gre pticam zadnja tri leta?

//Borut Rubinič

1: Območja popisov določenih ciljnih vrst ptic v gnezditveni sezoni 2006. Popisna območja vrst, ki niso omenjena v legendi, se prekrivajo s popisnimi območji določenih vrst v legendi. pripravi: Borut Rubinič

Gnezditvena sezona se je letos končala, gnezdilke so že zamenjale vsaj perje, večina pa tudi življenjski prostor – popihale so jo na toplo, v zemljepisne širine, zapisane z manjšimi števkami. Življenjsko okolje smo povečini zamenjali tudi ljubitelji ptic – terensko opravilo za udobje pisalne mize, daljnogled in teleskop pa za računalnike in zapiske. Terenski popisovalci ptic ste bili tudi letos marljivi in številni popisi, ki smo jih opravili v okviru DOPPS, so dodobra napolnili različne mape in fascikle z izpolnjenimi popisnimi obrazci.

Za nami je že tretje leto organiziranega vseslovenskega monitoringa populacij ciljnih, v glavnem ogroženih vrst ptic, predvsem tistih, ki so bile ključne pri postavljanju kriterijev za območja IBA (mednarodno pomembna območja za ptice) in SPA (posebna območja varstva). Tri leta spremljanja številčnosti ptic seveda ni veliko, vsekakor občutno premalo, da bi lahko zgolj na podlagi tega obdobja govorili karkoli gotovega o populacijskih trendih posameznih vrst. O trendih populacij lahko bolj zanesljivo govorimo šele, ko njihovo številčnost spremljamo več let.

Večletno spremljanje populacij

Nekatere vrste v DOPPS-u spremljamo že več časa, deset ali celo več let, delo pa nadaljujemo v okviru tekočega projekta »Monitoring populacij ciljnih vrst ptic«. To so bela štoklja, zlatovranka, navadna čigra, beločeli deževnik in črnočeli srakoper, delno pa še kosec, velika uharica ter kozača. Podatki o številčnosti in deloma gnezditvenem uspehu

opisanih vrst so na voljo v glavnem zaradi redkosti in lokalne razširjenosti vrst (npr. zlatovranka, črnočeli srakoper, čigra, beločeli deževnik) ali pa tradicionalnosti akcij štetja določenih vrst (kosec, velika uharica, bela štoklja). Oba dejavnika sta povezana tudi s posebnim interesom posameznih raziskovalcev ali lokalnih skupin za te vrste in njihovo ohranjanje.

A širše poznavanje trenda populacij posameznih vrst v Sloveniji je žal še vedno bolj izjema kot pravilo. Celovitejše podatke imamo za nekatere vrste v glavnem na lokalni ali regionalni ravni – npr. trend populacije kosca na Cerkniskem jezeru ali Ljubljanskem barju, črnočelega srakoperja na Šentjernejskem polju, navadne čigre v bazenih za odpadne vode pri Ormožu.

V sklopu monitoringa populacij ciljnih vrst ptic (na IBA in SPA območjih) pa kljub omenjenim izjemam prevladujejo vrste, ki jih pred letom 2004 nismo v širšem obsegu nikoli sistematično popisovali. Za te vrste (tabela na strani 21) smo v zadnjih treh letih pridobili izjemno dragocene podatke o njihovi številčnosti, razširjenosti in v manjšem obsegu tudi gnezditveni ali selitveni ekologiji na območjih popisov. V mnogih primerih smo potrdili prejšnje pilotske ocene stanja njihovih populacij, v nekaterih primerih pa ugotovili, da je njihovo populacijsko stanje bodisi bistveno slabše bodisi celo nekoliko boljše, kot se je predvidevalo pred popisi.

Metode popisov

V zadnjih treh sezonah smo popisovali vsega 26 izbranih vrst ptic. Za vsako izmed izbranih vrst smo natančno določili popisna območja, način popisa (popisne metode), popisni interval in število popisnih dni. Vse omenjene spremenljivke morajo skozi vse obdobje monitoringa ostati nespremenjene,

2

3

da so podatki med leti med seboj primerljivi. Tako popisna območja kot tudi metode štetja se za različne vrste ptic razlikujejo. Pri popisu vrtnih strnadov preštejemo na primer spontano pojoče samce na določenem območju (ang. area count), medtem ko pojoče samce belovratih muharjev, srednjih detlov, hribskih škrajncov ali pisanih penic štejemo na popisnih poteh (transektih) določene dolžine. Spet drugače štejemo kozače ali podhujke, ki jih na enakomerno razporejenih točkah cestne popisne poti štejemo z metodo izzivanja s posnetkom (ang. play-back method). Popolnoma drugačno je štetje kolonijskih vrst (npr. navadne čigre), vrst skalnih sten (npr. sokola selca) ali selečih se ptic (npr. monitoring ujed).

Rezultati štetja v letošnji sezoni

Podrobnejši strokoven članek z rezultati monitoringa bo v kratkem objavljen v reviji Acrocephalus, ob tej priložnosti pa naj nanizam le nekaj preprostih ugotovitev.

Obilica slabega vremena, predvsem pa nekaj močnih neurij, je letos spomladi, še bolj kot že prejšnji dve sezoni, močno vplivala na gnezditveni uspeh nekaterih vrst. Za belo štokljo je bila letošnja gnezditvena sezona najslabša v zadnjih osmih letih, podobno je bilo z navadno čigro in beločelim deževnikom. Na Sečoveljskih solinah je bilo sicer zabeleženih rekordnih 40 parov beločelih deževnikov, a njihov gnezditveni uspeh je bil zaradi številnih neurij, ki so uničila gnezda, izredno majhen. Visoka voda na Cerkniskem jezeru je vplivala na tamkajšnjo številčnost koscev – letos je bilo na tem območju zabeleženih le 22 pojočih samcev, kar je daleč najmanj v zadnjih 15 letih. Sicer pa je bilo v vsej Sloveniji koscev približno toliko kot zadnje tri sezone (nekaj nad 300 pojočih samcev). Na Ljubljanskem barju smo jih zabeležili 171, skoraj

70 več kot v letu 2004, ko je populacija padla na vsega 104 pojoče samce.

Na skupinskih popisih velike uharice vsako leto odkrijemo kak nov gnezdeči par. Tokrat smo jo kot gnezdilko prvič registrirali v Triglavskem narodnem parku, trije pari pa gnezdiijo v neposredni bližini parka in ga uporabljajo kot lovišče. Na istem območju smo letos popisali tudi kar 11 parov sokolov selcev, na bližnjem območju IBA na Jelovici pa še nadaljnje štiri pare.

Številčnost kozač v gnezditveni sezoni na Javornikih in v Kočevskem rogu je bila letos povprečna. V nekoliko presenetljivem številu pa smo jih našli na Pokljuki – tod se je na 14 popisnih točkah odzvalo 6 samcev, dva samca pa smo izzvali tudi na Jelovici.

V poplavnih gozdovih – lokah ob Muri in v Krakovskem gozdu smo potrdili predhodne ocene visokih gostot belovratih muharjev, v najbolj ohranjenih delih (npr. pragozdni ostanek v Krakovskem gozdu) smo zabeležili tudi do 16 pojočih samcev na kilometer popisne poti.

Nekoliko nas je presenetilo število velikih skovikov na Krasu, saj smo jih po predhodnih ocenah pričakovali več. Skupno se je na celotnem IBA območju na posnetke oglašanja odzvalo 234 samcev. Na Krasu smo letos s skoraj podvojeno močjo popisovali tudi vrtno strnado, a smo našli zgolj 57 pojočih samcev, kar ponovno potrjuje naše domneve o drastičnem zmanjšanju populacije. Usmerjene temeljne ekološke raziskave, ki smo jih opravili skupaj s popisom pojočih samcev ter pogovori s kolegi iz naravnega parka Učka v Istri na Hrvaškem, kjer je vrsta še vedno precej številčna, kažejo na to, da je glavni razlog za upad števila vrtnih strnadov pri nas izginjanje polodprte kraške krajine zaradi zaraščanja z grmovjem in drevjem.

2: Glavni razlog izginjanja vrtnih strnadov (*Emberiza hortulana*) s Krasa je zaraščanje odprtih predelov z grmovjem in drevjem. foto: Borut Rubinič

3: Na obronkih Nanosa, na Krasu in suhih travnikih nad Pivskim podoljem še vedno popisujemo številne hribske škrajnce (*Lullula arborea*) po metodi linijskega transekt. foto: Borut Rubinič

4

5

4: Ali zlatovranko (*Coracias garrulus*) v Sloveniji sploh še čaka kakšna prihodnost? foto: Borut Rubinič

5: Priba (*Vanellus vanellus*) je na Ljubljanskem barju doživela populacijski zlom. Kaj jo čaka v prihodnjih letih? To bomo izvedeli le z rednim spremljanjem njene populacije. foto: Borut Rubinič

Tabela na strani 21 prikazuje območja popisov izbranih vrst ptic in popisne intervale na posameznih območjih, v okviru projekta "Monitoring populacij ciljnih vrst ptic" v letih 2004-2007. pripravil: Borut Rubinič

Populacija črnočelih srakoperjev na Šentjernej-skem polju kljub veliki ogroženosti območja zaenkrat še ohranja svojo številčnost, povsem drugače pa je z zlatovranko na edinem območju, kjer se še pojavlja – v dolini Velke na IBA območju Doli Slovenskih goric. Kronologija populacijskega dogajanja te vrste v Sloveniji je grozljiva. Pred dvema letoma je s skromnim uspehom le dveh mladičev uspešno gnezdil en sam par, lani je bil formiran en par, vendar mladičev ni bilo, letos pa se je v Sloveniji zadrževal en sam nesparjen osebek. Upanje zbuja le dejstvo, da na bližnjem avstrijskem Štajerskem populacija zlatovrank spričo gromozanskih naravovarstvenih naporov celo raste.

Prva tri leta so mimo in počakati bo treba vsaj še enkrat toliko, da ugotovimo, kaj se zares dogaja s populacijami najbolj ogroženih slovenskih ptic. Medtem lahko le pozivamo na vse strani in upamo, da bo kdo od pristojnih pripravljen vsaj za kratek čas prisluhnuti temnim napovedim, ter pripravljamo načrte za preprečitev slednjih. Za zdaj nam, poleg omenjenega, ne preostane dosti drugega, kot da pogledamo, kaj smo popisovali do sedaj, in se pripravimo na to, kaj bomo popisovali v prihodnje. Nazorno to prikazuje tabela na koncu prispevka.

Zahvala

Vsem popisom pa je skupno nekaj zelo pomembnega – skoraj brez izjeme temeljijo na predanih prostovoljnih popisovalcih, ki so v imenu ljubezni do narave in želje po varstvu tistega, kar je pri nas najlepše, pripravljeni žrtvovati svoj čas, energijo, znanje, predvsem pa neizčrpno zavzetost in zanos! Tokrat ne bom poimensko našteval številnih posameznikov, ki so sodelovali pri popisih 26 vrst in pri zimskih štetjih vodnih ptic v več kot 2000

terenskih dneh samo v zadnjih treh letih. Namesto tega se vam v imenu Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije za vaš prispevek, pa četudi je bil to le en dan, iskreno in spoštljivo zahvaljujem! Nekaj zadoščenja lahko najdete v številnih strokovnih in znanstvenih prispevkih revije Acrocephalus, predvsem pa v številnih uresničenih naravovarstvenih prizadevanjih, ki so plod obdelanih in ovrednotenih podatkov, zbranih v okviru pričujočega projekta. Morda hvaležnosti ne boste deležni v obsegu, kot ste si ga želeli, ali na način, kakršnega ste si predstavljali, vendar vedite: brez vas bi ptice v Sloveniji živele veliko slabše! ●

Dodatno branje:

Božič, L. (2005): Populacija kosca *Crex crex* na Ljubljanskem barju upada zaradi zgodnje košnje in uničevanja ekstenzivnih travnikov. Acrocephalus 26 (124): 3-23.

Božič, L. (2005): Gnezditvena razširjenost in velikost populacije kosca *Crex crex* v Sloveniji leta 2004. Acrocephalus 26 (127): 171-181.

DENAC, D. (2001): Gnezditvena biologija, fenologija in razširjenost bele štokrlje *Ciconia ciconia* v Sloveniji. Acrocephalus 22 (106-107): 89-105.

DENAC, D. (2002): Common Tern *Sterna hirundo* breeding population: development and nature conservation management results at the Ormož wastewater basins between 1992 and 2002 (NE Slovenia). Acrocephalus 23 (115): 163-169.

POLAK, S., KEBE, L. & KOREN, B. (2004): Trinajst let popisov kosca *Crex crex* na Cerkniskem jezeru (Slovenija). Acrocephalus 25 (121): 59-71.

Vrsta	2004	2005	2006	2007	Popisni interval na območju
Vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)	/	Dravinja, Mura	Drava	Mura, Dravinja	3 leta
Kotorna (<i>Alectoris graeca saxatilis</i>)	Breginski stol in Planja, TNP, Snežnik-Pivka, Kras, J rob Trnovskega gozda in Nanos	/	del Trnovskega gozda»Nanos, del TNP	Breginski stol in Planja, TNP, Snežnik-Pivka, Kras, J rob Trnovskega gozda in Nanos	3 leta
Mali klinkač (<i>Aquila pomarina</i>)	Krakovski gozd in Šentjernejsko polje	Krakovski gozd in Šentjernejsko polje	Krakovski gozd in Šentjernejsko polje	Krakovski gozd in Šentjernejsko polje	1 leto
Velika uharica (<i>Bubo bubo</i>)	Kras, J rob Trnovskega gozda in Nanos	Kras, J rob Trnovskega gozda in Nanos	Jelovica, TNP-del	Kamniško-Savinjske Alpe, TNP - del	5 let
Podhujka (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	Kras	Snežnik-Pivka	/	Banjšice, J rob Trn. gozda - Nanos	5 let
Beločeli deževnik (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	Sečoveljske soline, Škocjanski zatok	Sečoveljske soline, Škocjanski zatok	Sečoveljske soline, Škocjanski zatok	Sečoveljske soline, Škocjanski zatok	1 leto
Bela štokrlja (<i>Ciconia ciconia</i>)	Celotno gnezditveno območje v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje v Sloveniji	1 leto
Zlatovranka (<i>Coracias garrulus</i>)	Celotno območje gnezditve v zadnjih desetih letih	Celotno območje gnezditve v zadnjih desetih letih	Celotno območje gnezditve v zadnjih desetih letih	Celotno območje gnezditve v zadnjih desetih letih	1 leto
Kosec (<i>Crex crex</i>)	Celotno gnezditveno območje kosca v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje kosca v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje kosca v Sloveniji	Celotno gnezditveno območje kosca v Sloveniji (znotraj območij SPA in IBA)	1 leto
Srednji detel (<i>Dendrocopos medius</i>)	Mura (testno)	Mura, Krakovski gozd in Šentjernejško polje, Kozjansko-Dobrava-Jovski	/	Mura, Krakovski gozd in Šentjernejško polje, Kozjansko-Dobrava-Jovski	2 leti
Vrtni strnad (<i>Emberiza hortulana</i>)	/	Kras	Kras	Kras	1 leto
Sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>)	Ostenja Posavskega hribovja	Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke, J rob Trnovskega gozda in Nanos	Jelovica, TNP – del	TNP - del	5 let
Belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>)	Mura (testno)	/	Mura, Krakovski gozd in Šentjernejško polje	/	2 leti
Beloglavi jastreb (<i>Gyps fulvus</i>)	/	Kras, Snežnik-Pivka, J rob Trnovskega gozda in Nanos, Breginski stol in Planja (spomladanski prelet)	Kras, Snežnik-Pivka, J rob Trnovskega gozda in Nanos, Breginski stol in Planja (jesenski prelet)	Kras, Snežnik-Pivka, J rob Trnovskega gozda in Nanos, Breginski stol in Planja (spomladanski prelet)	2 leti
Črnočeli srakoper (<i>Lanius minor</i>)	Krakovski gozd in Šentjernejško polje	Krakovski gozd in Šentjernejško polje	Krakovski gozd in Šentjernejško polje	Krakovski gozd in Šentjernejško polje	1 leto
Hribski škrljanec (<i>Lullula arborea</i>)	/	Kras, Goričko, Banjšice	Trn.-Nanos del Snežnik – Pivka	/	3 leta
Veliki skovik (<i>Otus scops</i>)	Goričko, Ljubljansko barje	/	Kras	Goričko	3 leta
Grahasta tukalica (<i>Porzana porzana</i>)	/	Mura, Cerknško jezero, Reka	/	/	3 leta
Mala tukalica (<i>Porzana parva</i>)	/	Mura, Cerknško jezero	/	/	3 leta
Navadna čigra (<i>Sterna hirundo</i>)	Drava, Sečoveljske soline	Drava, Sečoveljske soline	Drava, Sečoveljske soline	Drava, Sečoveljske soline	1 leto
Kozača (<i>Strix uralensis</i>)	Snežnik-Pivka, Kočevsko-Kolpa	Snežnik-Pivka, Kočevsko-Kolpa, Trnovski gozd	Snežnik-Pivka, Kočevsko-Kolpa, Jelovica, TNP	Snežnik-Pivka, Kočevsko-Kolpa, Kamniško-Savinjske Alpe	5 let
Kocnogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)	/	/	/	popis na dveh poskusnih območjih	5 let
Pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>)	Ljubljansko barje, Snežnik-Pivka	Kras	Mura, del Snežnik-Pivka	Ljubljansko barje, Snežnik-Pivka	3 leta
Kačar (<i>Circetus gallicus</i>)	/	/	Kras - poskusno	Kras – poskusno	2 leti
Pepelasti lunj (<i>Circus cyaneus</i>), velika bela čaplja (<i>Egretta alba</i>)	/	/	Lj. barje, Cerknško jezero	Drava	2 leti
Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	/	/	TNP-del	TNP-del, Jelovica	3 leta
Ruševec (<i>Tetrao tetrix</i>)	/	/	/	TNP, Pohorje	3 leta
Belohrbti detel (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	/	/	Kočevsko-Kolpa, Snežnik-Pivka (poskusno)	Trnovski gozd Kočevko-Kolpa, Snežnik-Pivka	3 leta
Mali muhar (<i>Ficedula parva</i>)	/	/	/	Kamn.-Savinjske Alpe	3 leta
Priba (<i>Vanellus vanellus</i>)	/	/	/	Ljubljansko barje	1 leto
IWC	Vse večje vodne površine v Sloveniji	Vse večje vodne površine v Sloveniji	Vse večje vodne površine v Sloveniji	Vse večje vodne površine v Sloveniji	1 leto

1

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) 2007

//Luka Božič, Nacionalni koordinator IWC

1: Popisovalka in popisovane ptice, klasičen utrinek z IWC.
foto: Tomaž Mihelič

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najobsežnejši sistematični in organiziran popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 naprej v okviru štetja ob pomoči 150-250 popisovalcev uspešno preštejemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Tako kompletna pokritost državnega ozemlja je dosežek brez primere celo v širšem srednje-evropskem prostoru in omogoča resnično celovito spremljanje zimskih populacij vodnih ptic. Osnovni cilj štetja vodnih ptic je zbiranje informacij, ki prispevajo k varovanju populacij vodnih ptic in mokrišč. Uporabnost podatkov zbranih v okviru štetja IWC v naravovarstvene namene se je v minulih letih pokazala večkrat: ob reševanju problematike načrtovanega streljanja oziroma plašenja kormoranov na najpomembnejših območjih za vodne ptice v Sloveniji, intervencijah ob načrtovanju različnih za naravo škodljivih projektov oziroma posegov in nazadnje minulo zimo pri umirjanju situacije ob pojavu ptičje gripe.

Štetje v takšnem obsegu ne bi bilo mogoče brez nesebičnega truda množice popisovalcev. Prav vsak popisovalec s sodelovanjem pri štetju prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda. Z letom 2007 stopamo v novo desetletje januarskih štetij vodnih ptic. Ob tej priložnosti bi želel k štetju prav posebej povabiti vse tiste, ki doslej še niste sodelova-

li. Prav vsak zbran podatek bo upoštevan pri končni obdelavi rezultatov! Za izziv naj povem, da kljub vsakoletnemu velikemu vloženemu trudu še ne uspemo v celoti pokriti posameznih odsekov Savinje, Kolpe, Sotle, Mirne, Reke, Sore, Meže, Kamniške Bistrice, Kokre, Voglajne, Save Dolinke in še kakšne srednje velike oziroma manjše reke. Vodne ptice pa se pojavljajo tudi tam! Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2007, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo! ●

→ VODNE PTICE ŠTEJEMO V SOBOTO 13. in NEDELJO 14. JANUARJA 2007

Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na sedmih števni območjih, na vseh najpomembnejših vodnih površinah po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorskega, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, vam priskrbel karte z vrisanimi odseki in obrazce ter skrbel za skladno izvajanje popisa.

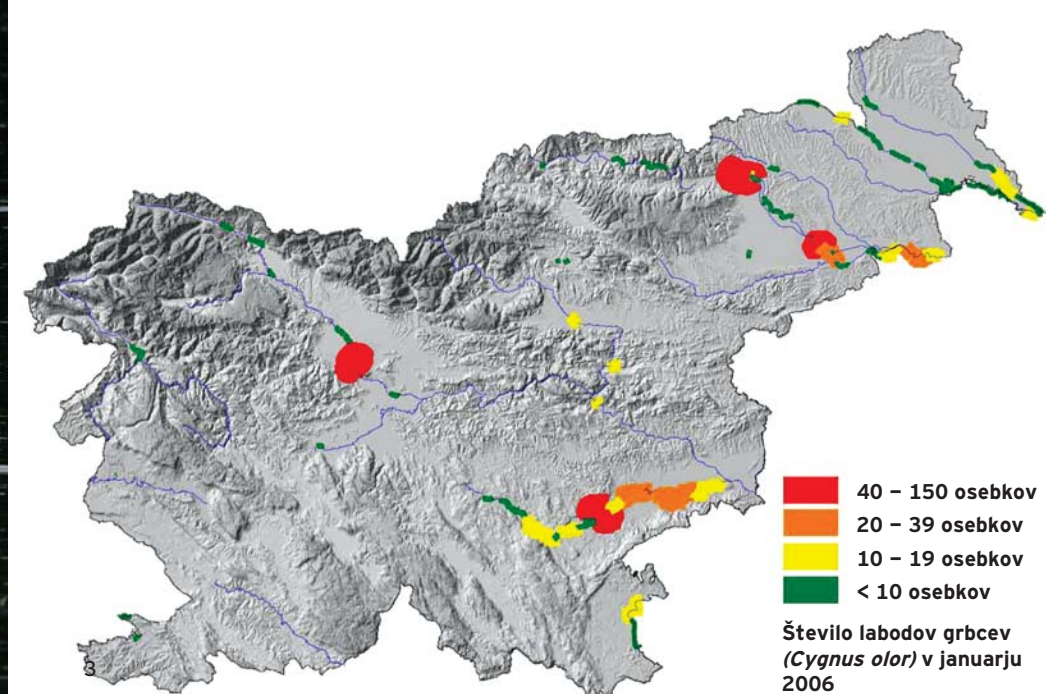
Napotki za štetje vodnih ptic (IWC)

- Še pred štetjem preberemo priloženi obrazec.
- S štetjem pričnemo v soboto ob jutranjem svitu (oko li 7. ure). Štejemo ne glede na vremenske pogoje, ovira je lahko le gosta megla; takrat se štetje ponovi naslednji dan (v tem primeru nemudoma stopite v stik s svojim lokalnim oz. nacionalnim koordinatorskim štetja).
- Štejemo na vseh vodnih površinah; če so vodne ptice preštete na njivi, travniku ipd, je to treba vpisati v obrazec pod rubriko »sporočilo koordinatorskega«.

2

- Med vodne ptice v grobem sodijo vse vrste slapnikov, ponirkov, kormoranov, čapelj, labodov, gosi, rac, tukalic, pobrežnikov, galebov in čiger ter belorepec, vodomec in povodni kos.
- Kjer vodne ptice bežijo na razdalji več kot 100 metrov, se na njih z veliko verjetnostjo strelja ali pa se jih namenoma preganja.
- Da bo štetje vodnih ptic resnično naravovarstveno sprejemljivo, se je potrebno, zlasti vzdolž rek, v loku izogniti večjim jatam ptic, ki bi jih s pretirano bližino opazovanja preplašili.
- Posebej bodimo pozorni na skupinska prenočišča galebov, gosi, kormoranov, zvoncev ipd; na takšnih prenočiščih se običajno zbere celotna populacija neke vrste ptic celotnega območja. Skupinska prenočišča lokaliziramo že pred štetjem (npr. ob večernem ali jutranjem letu na ali s prenočišča).
- Vse velike in večina večjih slovenskih rek je za namen štetja razdeljena na odseke; za vsak odsek reke izpolnimo svoj obrazec (v kolikor nimate kart z vrisanimi rečnimi odseki, se nemudoma javite lokalnemu ali nacionalnemu koordinatorskega štetja!). Stojee vode, npr. barje, ribnike, akumulacije, jezera obravnavamo kot eno lokaliteto in izpolnimo en obrazec.
- Štetje opravimo s terenskim obhodom (nikakor ne s čolnom). V Sloveniji je nekaj manjših odsekov rek, kjer je vodne ptice možno temeljito prešteti iz avtomobila (npr. deli Kolpe, Drave); če ste šteli tako, to vpišite na obrazcu v rubriko »sporočilo koordinatorskega štetja«.
- V primeru nejasnosti nikakor ne oklevajte poklicati vašega koordinatorskega štetja.
- Čim prej izpolnite in odpošljite obrazec; do 8 obrazcev v priloženo kuverto.
- Pošljite tudi obrazce odsekov, kjer vodnih ptic niste zabeležili, z izpolnjenimi vsemi osnovnimi podatki in pripisom »brez vodnih ptic«.
- Obrazce s pripisom »ZA IWC« pošljite na naslov društva: DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana.
- Svetujemo vam, da se ne izpostavljate nevarnostim; nikar ne hodite po ledu; ne prečkajte sumljivih brvi in se izogibajte konfliktom z vsemi, ki jim ptice niso ljube.

40 – 150 osebkov
20 – 39 osebkov
10 – 19 osebkov
< 10 osebkov

Število labodov grbcv (*Cygnus olor*) v januarju 2006

Naslovi lokalnih koordinatorskega:

• za števno območje Obale:

- Borut Rubinič, 041 703 282, e-pošta: borut.rubinic@dopps-drustvo.si

• za števno območje Notranjske in Primorske:

- Notranjska: Leon Kebe 031 655 993, e-pošta: leon.kebe@notranjski-park.si
- Primorska: Andrej Figelj, 031 874 289, e-pošta: andrej.figelj@dopps-drustvo.si

• za števno območje zgornje Save:

- Sava od izvira do Naklega: Tomaž Mihelič, 031 438 545, e-pošta: tomaz.mihelic@dopps-drustvo.si
- Sava od Naklega do Litije: Katarina Denac, 041 316 740, e-pošta: katarina.denac@dopps-drustvo.si
- Ljubljana: Vojko Havliček, 041 651 917, e-pošta: vojko.havlicek@amis.net

• za števno območje spodnje Save:

- Krka: Andrej Hudoklin, 07 393 15 55 (dopoldan), e-pošta: andrej.hudoklin@zrsvn.si
- Sava od Zidanega mosta navzdol: Dušan Klenovšek, 041 593-929, e-pošta: dusan.klenovsek@guest.arnes.si
- Kolpa: Borut Rubinič, 041 703 282, e-pošta: borut.rubinic@dopps-drustvo.si

• za števno območje Savinje:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps-drustvo.si

• za števno območje Drave:

- Matjaž Kerček: 041 318 164, e-pošta: matjazkercek@yahoo.com

• za števno območje Mure:

- Željko Šalamun, 041 712 396, e-pošta: zeljko.salamun@dopps-drustvo.si

• za štetje kormoranov:

- Vojko Havliček, 041 651 917, e-pošta: vojko.havlicek@amis.net

2: Labod grbec (*Cygnus olor*)
foto: Janez Papež

3: Razširjenost laboda grbca (*Cygnus olor*) ob zimskem štetju vodnih ptic 2006. Poznavanje številčnosti vodnih ptic se je izkazalo za zelo pomembno pri razlaganju pojava ptičje gripe letos spomladi.
pripravil: Tomaž Mihelič

1

2

Srečanje evropskih partnerjev BirdLife International (European Partnership Meeting 2006)

1: Otvoritev srečanja evropskih partnerjev BirdLife International v hotelu Mons v Ljubljani
foto: Tomaž Mihelič

2: Izmenjava mnenj med direktorjema - Andrej Medved (DOPPS) in Mike Rands (BirdLife International)
foto: Marjana Ahačič

Iz zakulisja

//Barbara Vidmar

»Oktober je dober, oktober je dober,« se mi je motal po glavi prvi stavek iz pravljice, ki je bila obešena na steni DOPPS-ovega hodnika. Prav tisti trenutek je namreč Andrej Figelj s taksi službo reševal zaplete glede napačnih podatkov o prihodih predstavnikov organizacij BirdLife International na letališče Brnik. Še bolj presenečen je bil prostovoljec Jernej, ko je na letališču s pozdravno tablo čakal na gosta, ki naj bi pripotoval iz Anglije, a je k njemu pristopilo prijetno dekle iz turške partnerske organizacije Doğa Derneği.

Srečanje evropskih partnerjev BirdLife International (European Partnership Meeting) je, kot že ime skoraj vse pove, srečanje vodilnih predstavnikov ornitoloških in naravovarstvenih organizacij iz vse Evrope, ki se vsako leto zberejo v drugi državi. Na tridnevnem srečanju si izmenjajo ideje, izkušnje in materiale, zastavijo cilje za prihodnjih nekaj let, vsako drugo leto pa izvedejo volitve predstavnikov v globalni svet svetovne zveze za varstvo ptic BirdLife International. Takšno srečanje smo letos med 13. in 15. oktobrom gostili v Ljubljani.

Dnevi pred začetkom srečanja predstavnikov organizacij BirdLife International v Ljubljani so bili neznansko napeti. Ves čas se je nekaj dogajalo. Z veseljem je bilo videti zaposlene iz pisarne, ko so pripravljali pozdravne pakete za goste in pomagali pri vseh drugih opravilih, da je šlo vse kot po maslu. In potem je šlo zares. Petek, 13. oktober, je bil srečen dan. Izvrstna dekoracija miz, ki jo je pripravila Nevenka, prvi spoznavni trenutki ob registraciji gostov iz 42 evropskih držav in nekaterih predstavnikov

globalnega sveta, ki so se jim pridružili na srečanju, nešteti telefonski pogovori. V zgodnjih popoldanskih urah sva se že slišala s Tadejem iz Panoramika, ki je kasneje s pomočjo naših predanih prostovoljcev in zaposlenih postavil panoje za večerni partnerski sejem. Ko se je petek prevesil v soboto, sem se končno za trenutek usedla. »Vidim, da si še vedno nasmejana,« mi je rekel nekdo izmed mimoidočih. Ja, bila sem res zadovoljna, da je bil prvi dan tako uspešen. Preostala dva dneva sta potekala bolj mirno, le v nedeljo popoldne je bilo treba pripraviti poslovilno zabavo za goste. Že nekaj dni pred tem sem se po telefonu dogovorila z eko-kmetovalci, ki so bili pripravljeni predstaviti svoje izdelke na stojnicah v atriju Magistrata, pogostitev pa so pripravili fantje in dekleta iz pisarne. Povabljenim smo ponudili dobrote z Gorenjske, iz Prlekije ter s Primorske, in bili so navdušeni! Nekateri so prvič v življenju videli sadež kaki, druge je prijetno presenetila gospa v narodni noši, ki je vsakemu gostu pripela »pušeljček« na prsi. Udeleženci izletov naslednjega dne začuda niso bili videti prav nič utrujeni ...

Partnerski sejem

//Tomaž Jančar

Nedvomno najbolj pisan in najbolj živahen del srečanja je bil partnerski sejem. Sejem je kar pravi izraz, če hočemo z eno besedo opisati ozračje med dogodkom. Le da se na našem sejmu ni barantalo in kupčevalo, pač pa so se zastonj delile ideje, kako se lotiti različnih vidikov varstva ptic. Gre za tradicijo, ki sega v same začetke ideje BirdLife International. Namen sejma je, da vsaka od partnerskih organizacij predstavi svoje delo pri varstvu ptic. Na klasični sejmski stojnici je vsakdo postavil na ogled najzanimivejše letake, plakate, brošure in druge materiale, ki so nastajali pri najrazličnejših projektih. Na več mestih v dvorani so se vrteli najnovejši filmi, ki jih partnerske organizacije pripravljajo za širjenje vedenja in zavedanja o pticah in njihovem varstvu. Prava valilnica idej, ki pride še bolj do izraza, ko se o projektih lahko v živo pogovorimo z ljudmi iz različnih držav z vseh koncev kontinenta, ki so na projektih delali. Tokratni partnerski sejem je bil še posebej bogat, saj

Program DOPPS-a za januar - marec 2007

Vabimo vas na spomladanski cikel rednih DOPPS-ovih predavanj, izletov in akcij v letu 2007. Predavanja bodo organizirana v več krajih po Sloveniji.

PREDAVANJA

MURSKA SOBOTA

Kraj: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, Murska Sobota; predavalnica v pritličju
Čas: ob 18. uri

25. januar 2007: Pegasta sova (predavata Matjaž Premzi in Željko Šalamun)
Poznate pegasto sovo, skrivnostno podnajemnico v naših skednjih, zvonikih in podstrešjih? V Pomurju ta redka ptica še prebiva. Predavanje je priložnost, da jo malo bolje spoznamo. Slišali bomo tudi zanimivosti iz lanskih nočnih popisov pegaste sove v Pomurju in spoznali, kako lahko vsak sam pomaga tej ogroženi vrsti z namestitvijo gnezdilnic.

22. februar 2007: Koliko ptic živi v Pomurju (predava Tomaž Mihelič)
Na predavanju bodo predstavljene vrste in številčnost ptic, ki smo jih v Pomurju v zadnjih letih popisali za Novi ornitološki atlas gnezdilk Slovenije. V luči najnovejših spoznanj bodo predstavljene tako pogoste kot redke in naravovarstveno pomembne vrste.

MARIBOR

Kraj: Pedagoška fakulteta Maribor, Koroška cesta 160, Maribor; predavalnica bo posebej označena
Termin: praviloma vsako prvo sredo v mesecu
Čas: ob 18. uri

10. januar 2007: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic (predava Aleksander Pritekelj)
Pozimi, ko v naravi skoraj vse spi, je pravi čas za izdelavo gnezdilnic. S tem lahko pomagamo vrstam, ki zaradi pomanjkanja naravnih dupel vse težje najdejo mesto za gnezdenje. Na predavanju bomo izvedeli, kako se lotimo izdelave gnezdilnic, kam jih nameščamo, kako jih vzdržujemo in še kaj.

14. februar 2007: Koliko ptic živi na Štajerskem (predava Tomaž Mihelič)
Na predavanju bodo predstavljene vrste in številčnost ptic, ki smo jih na Štajerskem v zadnjih letih popisali za Novi ornitološki atlas gnezdilk Slovenije. V luči najnovejših spoznanj bodo predstavljene pogoste kot tudi redke in naravovarstveno pomembne vrste.

7. marec 2007: Vrani, ali jih poznamo? (predava Urša Koce)

Ste vedeli, da so vrani eni izmed najbolj inteligentnih ptic? Gotovo ste že opazovali sivo vrano, ki je pod kolesa vozečih avtomobilov nastavljala orehe, ki so bili pretrdi zanjo. Ste vedeli, da so vrani tudi med najpogostejše preziranimi pticami? Morda ste se celo že sami jezili zaradi uplenjenega siničnega zaroda ali pa slišali koga, ki se je pritoževal nad škodo, narejeno na njegovem pridelku. Na predavanju boste spoznali življenjske navade te skupine ptic, ki imajo tako kot vsako drugo živo bitje svoje mesto in vlogo v naravi. Predavanje pa bo tudi priložnost za izmenjavo mnenj o problematiki odnosa med njimi in človekom.

CELJE

Kraj: JZ Socio, PE Projektna pisarna Celje zdravo mesto, Slomškov trg 4, Celje
Čas: ob 19. uri

15. februar 2007: Koliko ptic živi na Celjskem (predava Tomaž Mihelič)
Na predavanju bodo predstavljene vrste in številčnost ptic, ki smo jih na Celjskem v zadnjih letih popisali za Novi ornitološki atlas gnezdilk Slovenije. V luči najnovejših spoznanj bodo predstavljene tako pogoste kot redke in naravovarstveno pomembne vrste.

LJUBLJANA

Kraj: Grand hotel Union, Miklošičeva 1, Ljubljana
Termin: praviloma vsak prvi četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

11. januar 2007: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave (predava Andrej Medved)
Kmetijska zemljišča pokrivajo velik del Slovenije. Za številne ogrožene ptice so pomemben življenjski prostor. Pri ohranjanju ogroženih vrst so ključnega pomena predvsem tradicionalne kmetijske tehnike, ki jih kmetje marsikje uporabljajo že od nekdaj. Na predavanju bomo izvedeli več o ogroženih pticah kulturne krajine, glavnih virih ogrožanja in predvsem možnostih njihovega ohranjanja. Predstavljeni bodo tudi rezultati projekta LIFE za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji, predvsem pa možnosti usklajevanja kmetijskih in naravovarstvenih interesov v območju vlažnih ekstenzivnih travnikov na Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru in v porečju Nanoščiце.

1. februar 2007: Koliko ptic živi v osrednji Sloveniji (predava Tomaž Mihelič)
Na predavanju bodo predstavljene vrste in številčnost ptic, ki smo jih v osrednji Sloveniji v zadnjih letih popisali za Novi ornitološki atlas gnezdilk. V luči najnovejših spoznanj bodo predstavljene pogoste kot tudi redke in naravovarstveno pomembne vrste.

1. marec 2007: Veliki skovik (predava Katarina Denac)
Poznate velikega skovika? Ta sovica je marsikomu bolj znana s počitnic ob morju z imenom »čuk«. Ne prebiva pa le na Primorskem, številčen je tudi prav blizu Ljubljane, na Ljubljanskem barju. Na tem območju jih predavateljica raziskuje že vrsto let. Na predavanju nam bo predstavila zanimivosti iz skovikovega življenja in nekaj ugotovitev iz svojih raziskav. Izvedeli bomo tudi, kako je s skovikom v drugih predelih Slovenije (Goričko, Kras), kjer smo v zadnjih letih skupaj popisovali te ptice.

RADOVLJICA

Kraj: Knjižnica Tomaža Antona Linharta, Gorenjska cesta 27, Radovljica
Čas: ob 19:30

13. februar 2007: Selitev ptic (predava Borut Rubinič)
Vsakoladne selitve ptic so za marsikoga še vedno ena večjih ugank narave. Na predavanju bomo poskušali pojasniti, kam se ptice selijo, zakaj se selijo, ter kako najdejo pot do prezimovališč in spet nazaj.

13. marec 2007: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic (predava Aleksander Pritekelj)
Z izdelavo gnezdilnic za ptice lahko pomagamo vrstam, ki zaradi pomanjkanja naravnih dupel vse težje najdejo mesto za gnezdenje. Na predavanju bomo izvedeli, kako se lotimo izdelave gnezdilnic, kam jih nameščamo, kako jih vzdržujemo in še kaj.

CERKNICA

Kraj: Knjižnica Jožeta Udoviča, Partizanska cesta 22, Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek v mesecu
Čas: ob 19:00

18. januar 2007: Preletniki Cerkniškega jezera (predava Primož Kmecl)
Jezero je najzanimivejše območje za spremljanje preletnih ptic v osrednji Sloveniji, in to prav v vseh letnih časih. Nekatere ptice se tu pojavljajo v pomembnem številu, večkrat pa se med njimi najde tudi kakšna redka vrsta. Predavatelj bo predstavil tudi načine spremljanja selitve in vprašanja varstva ptic, ki se pri nas ustavljajo na selitvi.

15. februar 2007: Bela štokrlja (predava Damijan Denac)
Bela štokrlja nedvomno sodi med najbolj priljubljene vrste ptic pri nas. Od leta 1999 naprej Damijan vsako leto organizira popis vseh gnezdečih štokrlj v Sloveniji. Na tokratnem predavanju se bomo seznanili z najnovejšimi izsledki raziskav bele štokrlje pri nas: kakšni so trendi populacije, ali se število povečuje, kaj jih ogroža, zakaj jih vedno več ostane tukaj čez zimo ...

15. marec 2007: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave (predava Andrej Medved)
Kmetijska zemljišča pokrivajo velik del Slovenije. Za številne ogrožene ptice so pomemben življenjski prostor. Pri ohranjanju ogroženih vrst so ključnega pomena predvsem tradicionalne

kmetijske tehnike, ki jih kmetje marsikje uporabljajo že od nekdaj. Na predavanju bomo izvedeli več o ogroženih pticah kulturne krajine, glavnih virih ogrožanja in predvsem možnostih njihovega ohranjanja. Predstavljeni bodo tudi rezultati projekta LIFE za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji, predvsem pa možnosti usklajevanja kmetijskih in naravovarstvenih interesov v območju vlažnih ekstenzivnih travnikov na Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru in v porečju Nanoščiце.

KOPER

Kraj: Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Koper (MDSS), Repičeva ulica 4, Koper
Čas: ob 19. uri

24. januar 2007: Notranjski regijski park (predava Leon Kebe)
Notranjski regijski park je glede biotske pestrosti eno najbogatejših območij v Sloveniji. Predavatelj bo predstavil naravne značilnosti, zaradi katerih je bil večji del parka razglašen za mokrišče mednarodnega pomena in zaradi katerih so bila parku dodeljena znatna sredstva s strani EU. Spoznali pa bomo tudi tiste dele parka, ki še niso bili deležni večje pozornosti, pa je zaradi svoje izjemnosti zagotovo še bodo!

28. februar 2007: Koliko ptic živi na Primorskem (predava Tomaž Mihelič)
Na predavanju bodo predstavljene vrste in številčnost ptic, ki smo jih na Primorskem v zadnjih letih popisali za Novi ornitološki atlas gnezdilk. V luči najnovejših spoznanj bodo predstavljene tako pogoste kot redke in naravovarstveno pomembne vrste.

28. marec 2007: Obnova Škocjanskega zatoka (predava Borut Mozetič)
Vas zanima, kaj delajo težki delovni stroji sredi naravnega rezervata? Namesto uničenja tokrat ustvarjajo nove življenjske prostore, ki jih nekatere rastline in živali še nestrno naseljujejo. Oblikovanje sladkovodnega močvirja in krožne učne poti na Bertoški bonifiki se bliža uspešnemu zaključku, pričena se odstranjevanje sedimenta iz lagune. Na predavanju boste zvedeli še marsikaj o tem, kako napreduje obnova Škocjanskega zatoka in kakšni so načrti za prihodnost.

IZLETI

Za dodatne informacije lahko pokličete v pisarno društva na telefon 01 / 426 58 75.

6. januar 2007: Priprave na Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)

Pred Zimskim štetjem vodnih ptic bomo na več vodah po Sloveniji organizirali dodatno izpopolnjevanje v poznavanju vodnih ptic in metodah štetja. Za terenske tečaje se prijavite pri vodjih tečaja na naslednjih številkah:
Blejsko jezero Tomaž Mihelič (031 438 545)
Zbiljsko jezero Borut Rubinič (041 703 282)
Most na Soči Jernej Figelj in Andrej Figelj (031 874 289)
Obala Igor Brajnika (041 360 820)
Dolenjska Dušan Klenovšek (041 593 929) in Andrej Hudoklin (041 893 740)
Cerkniško jezero Primož Kmecl (051 395 521)
Pomurje Željko Šalamun (041 712 396)
Štajerska Luka Božič (031 307 993)

20. januar 2007: Mali Vrh (vodi Vojko Havliček)

Tokratni izlet bo nekaj posebnega. Obiskali bomo vas v bližini Janč, kjer vaščani množično krmijo ptice. To pritegne v naselje veliko zanimivih vrst. Zberemo se ob 9. uri na parkirišču pred Fužinskim gradom v Ljubljani, od koder se bomo z avtomobili skupaj odpravili proti Malemu Vrh.

21. januar 2007: Šobec (vodi Rok Rozman)
Obiskali bomo zanimivo območje ob Savi Dolinki, kjer se prepletajo različni življenjski prostori. Na Šobčevem bajerju se zadržujejo race, na reki Savi je mogoče lepo opazovati povodne kose. Poseben je tudi borov gozd, kjer lahko vidimo detle, mnogo sinic, krivokljune in kaline. Za izlet se dobimo ob 9. uri na parkirišču pred kampom Šobec.

27. januar 2007: Mariborski otok (vodi Matjaž Premzl)
Presenečeni boste, koliko različnih ptic lahko opazujemo na pragu mesta ob reki Dravi. Med

drugimi tukaj skoraj vedno prezimuje kak vodomec, ena najbolj barvitih ptic pri nas. Izlet posebej priporočamo začetnikom, otrokom in njihovim staršem. Zborni mesto je pred gostilno v Koblarjevem zalivu ob 9. uri.

3. februar 2007: Izlet za mlade ornitologe na Zbiljsko jezero (vodita Jurij Hanžel in Mirko Silan)

Zbiljsko jezero je eden redkih krajev v osrednji Sloveniji, kjer se pozimi zbere večje število vodnih ptic. Na izletu bomo imeli priložnost spoznati in med seboj primerjati različne vrste, predvsem rac in ponirkov. Dobimo se ob 9. uri na končni postaji mestnega avtobusa številka 15 v Medvodah, od koder se bomo peš odpravili proti jezu na Savi.

17. februar 2007: Vodni zadrževalnik Vogršček (vodi Tomaž Berce)

Obiskali bomo umetni vodni zadrževalnik, kjer je pozimi mogoče enostavno opazovati ptice na vodni površini. Tu lahko vidimo vodomaca, mokoža, ponirke, čaplje, kormorane in race, v okolici zadrževalnika pa so tudi dobre možnosti za opazovanje lunjev. Za izlet se zberemo ob 9. uri na bencinski črpalki v Šempasu.

3. marec 2007: Meljski jez in stara Drava (vodi Aleš Tomažič)

Na obrobju Maribora lahko opazujemo ptice v različnih življenjskih prostorih na reki Dravi. Na akumulacijskem jezeru bomo tako videli prezimujoče race, kot so čopaste črtnice in sivke, na stari Dravi pod jezom pa sive pastirice in vodomec. Dobimo se na Malečniškem mostu ob 8. uri.

17. marec 2007: Ljubljana med Fužinami in Vevčami (vodita Vojko Havliček in Ivan Kogovšek)

Ko Ljubljana zapusti središče Ljubljane, lahko ob njej srečamo marsikatero zanimivo ptico. Izlet bomo pričeli ob 8. uri pred Fužinskim gradom, od koder se bomo peš napotili proti Vevčam. Med potjo lahko opazujemo čaplje, brinovke in galebe. V grmovju ob bregu se zadržujejo številne drobne ptice pevke, ob bregu pa je mogoče videti nutrije. V Vevčah se bomo ustavili na jezu, od koder se ponuja dober razgled na različne vrste rac. Izlet traja približno 2 uri.

18. marec 2007: Ledavsko jezero (vodi Željko Šalamun)

Zbrali se bomo ob 8. uri pri zapornici na nasipu umetnega vodnega zadrževalnika. Ogledali si bomo vodne ptice, ki se zadržujejo na jezeru, ter is ogledali, kaj se skriva v vrbovju ob izlivu Ledave v jezero ter na poplavnih travnikih v zaledju.

24. marec 2007: Golec nad Branikom (vodita Erik Šinigoj in Tomaž Berce)

Za kraško pokrajino Golca so značilni ekstenzivni travniki in pašniki, ki jih prekinjajo mejice, od ptic pa je v tem času mogoče videti različne vrste ujed, škrajncev, drozgov in strnadov. Dobimo se ob 8. uri pred trgovino Mercator v Braniku.

31. marec 2007: Mala šola ptičjega petja (vodi Dare Fekonja)

Poznate ptice po videzu, pa bi se jih radi naučili ločevati tudi po petju? Ali pa vas zanima, petje katere ptice vas spremlja na sprehodu po mestnem parku? Na izletu se bomo naučili prepoznavati petje in oglašanje nekaterih zgodnejših ptic pevk - sinic, brglezov, kosov in ščinkavcev. Za izlet se zberemo ob 8. uri pred nekdanjo čolnarno v Tivoliju.

AKCIJE

Vse dodatne informacije dobite v pisarni društva na telefonu 01 426 58 75 ali pri koordinatorju akcije.

13. in 14. januar 2007: Zimsko štetje vodnih ptic (IWC) (koordinator: Luka Božič, tel. 031 307 993)

S skupnimi močmi bomo tudi letos šteli ptice na slovenskih vodah.

Februar in marec 2007: Čiščenje zaraščenih travnikov na Vrbovskih talih (koordinator: Željko Šalamun, tel. 041 712 396)

Pred začetkom gnezditvene sezone bomo očistili zaraščene travnike na DOPPS-ovih parcelah na Ljubljanskem barju. Namen je čim hitrejša vzpostavitev ekstenzivnih travnikov.

Mlakarica (*Anas platyrhynchos*) je ena najpogostejših vodnih ptic pri nas. Tudi opazovati je ni težko. Še posebej pozimi se številne obnašajo kakor domače živali. Na kratki razdalji sledijo sprehajalcem ob nezaledenelih vodnih površinah in čakajo na zalogaj hrane. Fotografiranje mlakaric je zaradi tega pravi mačji kašelj. Dobrih fotografij pa je vseeno zelo malo. Le ob določenih svetlobnih pogojih se samcem glava zablešči v kovinsko modri barvi, sicer je črna, nezanimiva; da o dolgočasno rjavih samicah niti ne govorim. Veliko lažje je narediti zanimivo fotografijo večje skupine, kjer oko, poleg samih ptic, pritegnejo še zanimiva kompozicija ali nenavadno okolje. Kot morda na tej sliki.

Davorin Tome, Ljubljana

JANUAR	FEBRUAR	MAREC
1 po	1 če LJ Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi v osrednji Sloveniji	1 če LJ Katarina Denac: Veliki skovik
2 to	2 pe	2 pe
3 sr	3 so Izlet za mlade ornitologe na Zbiljsko jezero (vodita Jurij Hanžel in Mirko Silan)	3 so Meljski jez in stara Drava (vodi Aleš Tomažič)
4 če	4 ne	4 ne
5 pe	5 po	5 po
6 so Priprave na Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)	6 to	6 to
7 ne	7 sr	7 sr MB Urša Kocce: Vrani, ali jih poznamo?
8 po	8 če	8 če
9 to	9 pe	9 pe
10 sr MB Aleksander Pritekelj: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic	10 so	10 so
11 če LJ Andrej Medved: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave	11 ne	11 ne
12 pe	12 po	12 po
13 so Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)	13 to RAD Borut Rubinič Selitev ptic	13 to RAD Aleksander Pritekelj: O izdelavi in nameščanju gnezdilnic
14 ne Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)	14 sr MB Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi na Štajerskem	14 sr
15 po	15 če CE Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi na Celjskem CER Damijan Denac: Bela štoklja	15 če CER Andrej Medved: Kmetijstvo, ptice in varstvo narave
16 to	16 pe	16 pe
17 sr	17 so Vodni zadrževalnik Vogršček (vodi Tomaž Berce)	17 so Ljubljanića med Fužinami in Vevčami (vodita Vojko Havliček in Ivan Kogovšek)
18 če CER Primož Kmecl: Preletniki Čerkniškega jezera	18 ne	18 ne Ledavsko jezero (vodi Željko Salamun)
19 pe	19 po	19 po
20 so Mali Vrh (vodi Vojko Havliček)	20 to	20 to
21 ne Šobec (vodi Rok Rozman)	21 sr	21 sr
22 po	22 če MS Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi v Pomurju	22 če
23 to	23 pe	23 pe
24 sr KP Leon Kebe: Notranjski regijski park	24 so	24 so Golec nad Branikom (vodita Erik Šinigoj in Tomaž Berce)
25 če MS Matjaž Premzl, Željko Šalamun: Pegasta sova	25 ne	25 ne
26 pe	26 po	26 po
27 so Mariborski otok (vodi Matjaž Premzl)	27 to	27 to
28 ne	28 sr KP Tomaž Mihelič: Koliko ptic živi na Primorskem	28 sr KP Borut Mozetič: Obnova Skocjanskega zatoka
29 po		29 če
30 to		30 pe
31 sr		31 so Mala šola ptičjega petja (vodi Dare Fekonja)

**PROGRAM
DOPPS-a
januar – marec
2007**

PREDAVANJA

MB: Pedagoška fakulteta
Maribor, Koroška cesta
160, Maribor
Termin: praviloma vsako
prvo sredo v mesecu
Čas: ob 18. uri

LJ: Grand hotel Union,
Miklošičeva 1, Ljubljana
Termin: praviloma vsak
prvi četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

CER: Knjižnica Jožeta Udoviča,
Partizanska cesta 22,
Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek
v mesecu
Čas: ob 19. uri

CE: JZ Socio, PE Projektna
pisarna Celje zdravo
mesto, Slomškov trg 4,
Celje
Čas: ob 19. uri

RAD: Knjižnica Tomaža Antona
Linharta, Gorenjska cesta
27, Radovljica
Čas: ob 19.30 uri

MS: Pokrajinska in študijska
knjižnica Murska Sobota,
Zvezna ulica 10, Murska
Sobota
Čas: ob 18. uri

KP: Medobčinsko društvo
slepih in slabovidnih
Koper (MDSS), Repičeva
ulica 4, Koper
Čas: ob 19. uri

je po obsegu presegel vse dosedanje. Na stojnicah se je predstavilo 40 partnerskih organizacij iz Evrope. Največje stojnice so imeli partnerji RSPB iz Velike Britanije, Vogelbescherming iz Nizozemske, NABU iz Nemčije in seveda DOPPS. Tukaj smo izkoristili prednost domačega terena. Na posebnih stojnicah so bili predstavljeni tudi nekateri največji projekti partnerstva, kot npr. projekt Evropski dan opazovanja ptic in projekt spremljanja spomladanskih selitev Spring Alive. Poleg evropskih partnerjev BirdLife International se je predstavil tudi Kazahstan, ki ima v partnerstvu za zdaj še status opazovalca. Posebej so mi ostale v spominu predstavitve finske internetne baze za zbiranje podatkov o pojavljanju ptic. Pa turški projekt mreže skrbnikov IBA, ki so jo v nekaj letih ustvarili tako rekoč iz nič. Pa grški projekt varstva sredozemskega sokola. Da o mega projektih portugalske SPEA za varstvo azorskih in madeirskih endemitov niti ne govorim ... Partnerski sejem je bil brez dvoma največja zbirka informacij o varstvu ptic v Evropi na enem mestu. Škoda le, da se je ne da s pritiskom na Ctrl-S shraniti, da bi jo lahko vedno znova pregledovali v naslednjih mesecih in letih.

Delavnice na srečanju

//Tomaž Mihelič

Če bi moral v enem stavku povedati vtis s srečanja, bi navdušen rekel, da si nisem predstavljal, kako je mogoče imeti tako pomembne delavnice in posvetovanja na tako prijeten in preprost način. Ja, to je v družini partnerjev BirdLife International čutiti na vsakem koraku. Ljudem so ljudje, ptice in varstvo narave kratko malo blizu. Prav pri nobenem ni čutiti, da bi mu bili natrpani urniki odveč, ali da je njegova udeležba tu del njegovih službenih obveznosti. Celo nasprotno. Vsak se je trudil, da bi prispeval svoj del v smislu $2+2=5$, in prepričan sem, da je ta matematični nesmisel zaživel prav na delavnicah, ki so potekale prek sobote in prve polovice nedelje. Iz njihovih naslovov se je dalo hitro razbrati prioritete, ki si jih postavlja BirdLife International pri svojem delovanju. Edina škoda je bila, da jih je zaradi številčnosti kar nekaj potekalo sočasno, tako da ni bilo mogoče sodelo-

vati prav na vseh. Sam sem se tako udeležil predvsem tistih, katerih cilj je bil potegniti kar največ iz preštevanja ptic na eni strani ter zagotoviti učinkovito delovanje sheme varovanja ptic prek območij, pomembnih za ptice (IBA), na drugi strani. Delavnice so bile imenitno pripravljene, vodene s strani odličnih poznavalcev problematike in namenjene aktivnemu sodelovanju vseh udeležencev, tako tistih z veliko izkušnjami kot predstavnikov iz organizacij, ki so se šele lotili preštevanja ptic in vzpostavitve učinkovite mreže IBA-jev. Če je imel marsikdo izmed nas pred začetkom delavnice tremo, ker so za isto mizo sedele »avtoritete«, ki so tovrstne sisteme postavljale na noge, si se na delavnicah počutil del celote. Mogoče je ravno to tisto, kar nam povzroča probleme pri razumevanju zgornjega izračuna seštevka. Debate torej niso potekale na nekih »teoretičnih« spoznanjih, ampak predvsem na podlagi raznovrstnih izkušenj in konkretnega dela.

Izlet v slovensko Istro

//Borut Rubinić

Obrazi udeležencev izleta v Istro so se na delu avtoceste, ki prečka Griško polje pri Divači, že samodejno razlezi v muzajoče nasmeh, saj so vedeli, kako jim bom ponovno povedal, da se peljemo mimo območja IBA.

Pot iz Ljubljane proti obali je pač posejana z množico mednarodno pomembnih območij, vključenih med posebna zaščitena območja sistema Natura 2000, megličasto pokrajino Ljubljanskega barja, prvega izmed območij IBA in SPA pa je že na vrhniškem klancu zamenjalo prijetno jesensko sonce. Naprej je šlo samo od sebe!

Bežen pogled na Planinsko polje z lenimi meandri Unice ... nekaj trenutkov kasneje skrivnostno temačni bukovelovi gozdovi Javornikov ... pa s soncem obsijani suhi travniki nad Pivškim podoljem ... nato krotka Nanoščica ... in v istem trenutku našemu pogledu že zakraljuje mogočni greben Nanosa, ki se pne nad Vipavsko dolino in obronki Krasa. Ko se naša narava v tridesetminutnem reklamnem spotu avtocestne povezave Ljubljana-Koper tuju »in vivo« predstavi v vsej svoji slavi, le najbolj neobčutljivi ostanejo ravnodušni nad tako osupljivo

3: Stojnice na partnerskem sejmu so ponujale vpogled v pisani ptičji svet po vsej Evropi.
foto: Marjana Ahačič

4: Pridni
prostovoljci so
pomagali tudi
na partnerskem
sejmu - Aleksander
Pritekelj na
DOPPS-ovi stojnici.
foto: Marjana
Ahačič

5: Na zdravje ob roo. obletnici danske partner-ske organizacije DOF (Dansk Ornitologisk Forening). foto: Marjana Ahačič

6: Borut Rubinič in Branko Koren sta izletnikom predstavila Sečoveljske soline. foto: Igor Brajnik

7: Po izletu je sledil prijeten klepet ob dobri hrani in pijači. foto: Igor Brajnik

8: Poglej ga! Srednji detel nam je postavil na ogled svoje lepo perje foto: Željko Šalamun

raznolikostjo. Naši spremljevalci pokongresnega izleta v slovensko Istro seveda ne spadajo v to kategorijo in moje na videz skromno, a močno promocijsko obarvano kramljanje o naravnih znamenitostih, krajih, ki jih seka avtocesta A1, je le še prililo olja na že tako razplameneli ogenj.

Dobro ozračje se je še stopnjevalo in nadaljevalo po prihodu v Sečoveljske soline, kjer so nas gostitelji iz Krajinskega parka Sečoveljske soline pogostili s kratkim ogledom Lere – aktivnega dela solin in polurnim informativnim filmom ter vse skupaj začinili z nadvse prijazno gesto – vrečico piranske soli in svežnjem promocijskih gradiv.

Vrhunec čutnega dela izleta je bil dosežen ob degustiranju vrhunskih fužev s tartufi. Če slednjemu prištejemo sproščen prijateljski klepet v idiličnem okolju kmečkega turizma na robu doline Dragonje, tik pod terasami vinogradov, oljčnikov in mandljev, tu in tam zaraščenih z rdečkasto rujevino pod Krkavčami, se ne smemo začuditi, da je polovica izletnikov v avtobusu na poti nazaj proti Ljubljani padla v blažen dremež – dan je bil intenziven, vtisi pa pisano židani!

Slovenija zdaj za nikogar izmed petintridesetih predstavnikov partnerjev zveze BirdLife International in Veleposlaništva kraljevine Nizozemske ni več zgolj ime deželice nekje na robu Evrope.

Izlet ob reki Muri

//Barbara Vidmar in Željko Šalamun

»Ali že gremo?« je bilo ponovno slišati ob prihodu avtobusa, ki je prišel po udeležence izleta v slovensko Istro. V trenutku so se vsi tisti, ki so že skoraj okroglo uro postajali na mrzlem jutranjem oktobrskem zraku, znašli pred vrati avtobusa, ki je pripeljal na parkirišče hotela. Ne, žal avtobusa še ni bilo ... Odhod predstavnikov BirdLife International, ki so se odločili za izlet ob Muri, se je prestavil s sedme na osmo uro zaradi jutranje gneče na cesti. Polni pričakovanja smo se čez nekaj minut povzpeli na avtobus, ki nas je popeljal novim dogodivščinam naproti. Mimobežeča pokrajina je na trenutke povzročila tišino, sicer pa so bili obrazi videti vedno bolj zadovoljni. Na

Štajerskem nas je pričakala čudovita, s soncem obsijana jesenska pokrajina, pri Pragerskem pa tudi prve ptice tega dne – velike bele čaplje, ki so se prehranjevale na njivah ob cesti.

Prvi večji postanek smo naredili na Ormoškem jezeru, enem izmed najpomembnejših območij za ptice na Dravi. Ob prihodu na opazovalnico ob jezeru so nas že čakale slovenske dobrote – grozdje, ki ga naši gostje niso mogli prehvaliti, postržjača in ajdovi krapci, ki jih v trenutku ni bilo več, in domače žganje ter topel čaj. Luka nam je kasneje na nasipu natresel nekaj zanimivosti o Ormoškem jezeru. Razložil je, zakaj žal ne bomo videli tisočglave jate gosi, po katerih je Ormoško jezero dolga leta slovelo med slovenskimi in tujimi ornitologi, in poudaril problem lova na vodne ptice na hrvaški strani jezera.

Na drugem postanku v Srednji Bistrici smo si pretegnili noge na krajšem izletu ob mogočni reki Muri in enem izmed njenih večjih in bolje ohranjenih rokavov. Luka je bil še naprej neizčrpen vir podatkov o pticah, ki živijo na tem pomembnem območju, predstavil pa nam je pomembnost reke Mure tudi zaradi drugih redkih vrst živali in rastlin. Med zabeleženimi pticami velja omeniti srednjega detla, ki smo ga tukaj žal le slišali, pokazati pa se ni hotel.

Postanek na Otoku ljubezni v Izakovcih je bil težko pričakovan, saj je bila »luknja v želodcu« že kar precejšnja. Kljub temu se je bilo najprej treba posvetiti medijem na krajši tiskovni konferenci, ki smo jo pripravili z namenom, da predstavimo izjemen pomen, ki ga ima reka Mura za ohranitev številnih ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter habitatnih tipov in naš pogled na načrtovano graditev hidroelektrarn na reki Muri. Poleg vzpodbudnih besed Petra Scheia in Ariela Brunnerja, ki sta predstavljala organizacijo BirdLife International, ter Luke Božiča z DOPPS-a sta nekaj besed povedala še Goran Šoster iz Prleške razvojne agencije in Bernard Wieser, ki se je izleta udeležil kot avstrijski predstavnik Mednarodnega komiteja za zaščito reke Mure.

Kosilo je bilo izdatno; bograč in prekmurska gibanica sta nam tako teknila, da smo ogled plavajočega mlina na Muri s krajšim predavanjem o zgodovini mlinarstva

in brodarstva poslušali kar nekoliko zamaknjeno. Prečkanje reke Mure z brodom zaradi nizke vode ni bilo mogoče, nas je pa za konec izleta razveselil srednji detel, ki se nam je tokrat nastavljal na bližnjem drevesu – češ, pogledjte me, saj drugih zanimivih ptic tako ali tako niste videli ...

Za konec pa še misel

//Barbara Vidmar

Po teoretičnih izračunih bomo na DOPPS-u takšno srečanje gostili spet čez približno 45 let ...

Ob tej priložnosti se zahvaljujem biodinamični kmetiji pri Zavodniku, ekološki kmetiji Fras, gospe Tereziji Nikolčič (Hedera, d.o.o.) ter gospe Katarini Arko, ki so nedeljski večer preživeli v naši družbi, Protokolu Mestne občine Ljubljana, ki nam je prijazno odstopil prostor za poslovilno zabavo, in Katarini Šilec, ki nam je ob otvoritvi srečanja zaigrala na citre. Največja zahvala pa gre zaposlenim na DOPPS-u in našim zvestim prostovoljcem, ki so si vzeli čas pri izvedbi srečanja: Maarten de Groot, Dare Fekonja, Jernej Figelj, Jurij Hanžel, Vojko Havliček, Leon Kebe, Urša Koce, Luka Korošec, Anže Kristan, Lea Pfajfar, Monika Podgorelec, Aleksander Pritekelj, Tomaž Remžgar, Aljaž Rijavec, Tanja Šumrada, Dušan Šuštaršič, Aleš Tomažič, Polonca Voglar. Brez vaše pomoči ne bi bili zmogli! Srečanje partnerjev BirdLife International je finančno podprlo Veleposlaništvo kraljevine Nizozemske v okviru okoljskega programa MATRA Knip. ●

→ Postanite član DOPPS, pridružite se nam!

Želite prispevati k ohranjanju našega naravnega bogastva in k povečanju družbene veljave varstva ptic in narave? Morda želite aktivno sodelovati v ornitoloških in naravovarstvenih projektih? Ali pa si želite le prijetne družbe z drugimi ljubitelji ptic in narave?

Vse to vam prinaša članstvo v Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS. Poleg že omenjenih možnosti se boste lahko brezplačno udeleževali številnih izobraževalnih izletov in predavanj širom Slovenije ter prejeli revijo Svet ptic, prvo slovensko poljudno revijo o pticah. Mogoče vas zanima strokovno delo in se boste odločili še za Acrocephalus.

Naše poslanstvo je varovanje ptic in njihovih habitatov. Tega uresničujemo s skupnimi močmi, zato je prav vsak posameznik pomemben člen verige, v kateri lahko pripomore k varstvu narave. Svojo namero o včlanitvi sporočite na naš naslov: **DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si ali nas pokličite na 01 426 58 75.** Poslali vam bomo pristopni paket. Postalni boste del organizacije, ki deluje v javnem interesu varstva narave in je partner svetovne zveze za varstvo ptic BirdLife International. S tem boste storili uslugo pticam, naravi in nenazadnje tudi ljudem.

9: Dobrodošli na zaključni zabavi! foto: Igor Brajnik

10: Udeleženci srečanja evropskih partnerjev BirdLife International pred hotelom Mons. foto: Tomaž Mihelič

1

Mali ponirek

//Ivo A. Božič

Mali ponirek (*Tachybaptus ruficollis*) je v Evropi splošno razširjen vse od južne Skandinavije in Britanskega otočja na jug do Afrike ter tudi na vzhod v Azijo. Pri nas v Sloveniji je splošno razširjen, še zlasti v severovzhodnem in osrednjem delu, ter je sploh naš najobičajnejši ponirek. Zanimivo, zanj so znana tudi nekatera druga imena, kot recimo mali pandirk, mali potapljavec, potapljišica, pičla, kar je nedvomno dokaz, da so ga ljudje pogosto videvali in tudi poimenovali.

V severnejših območjih je delni selivec, prezimuje v južnejših predelih srednje Evrope in v Sredozemlju. Pri nas je celoletna vrsta. Pozimi se običajno srečamo s skupinami od nekaj do sto in več osebkov, kar je nadvse zanimiv prizor. Takšen primer je v osrednji Sloveniji Zbiljsko jezero.

Ocenjujemo, da pri nas gnezdi do tisoč parov malih ponirkov, pozimi pa se tu zadržuje celo nekaj sto parov več. Naseljuje predvsem jezera, ribnike in sploh počasi tekoče vode, redkeje se z njim srečamo na odprtih vodah. Zelo rad ima bogato obraščene in poraščene plitvejšje stoječe vode, medtem ko se odprtih voda, če le more, izogiba.

Z malim ponirkom se srečamo predvsem v nižinah, vendar tudi na nadmorski višini 1000 in več metrov. Pravzaprav je stalnež, ki odleti drugam šele potem, ko njegova »domača« vodna površina v celoti zamrzne. Neredko se tedaj zadržuje v predelih, kjer sicer ne gnezdi. Ob ostrejših zimah in nizkih vodah so ga na odvodnih jarkih na Ljubljanskem barju svojčas lovili kar z grabljami, ker se preprosto ni imel kam potopiti, po kopnem pa ni zmozel zbežati. Sicer pa od vseh naših ponirkov najraje leti, kar mu pride nadvse prav v hudih zimah, ko vode zamrznejo in je prisiljen poiskati še nezamrznjene vodne površine.

Mali ponirek je najmanjši evropski ponirek. V dolžino meri okrog 27 cm in tehta kakih 200 g. Po velikosti bi ga lahko primerjali z drozgom. V nasprotju z nekaterimi drugimi ponirki nima izrazitega ovratnika in tudi ne čopke na glavi. V zimskem perju je zgoraj temno siv, spodaj svetlejši. V času svatovanja je na splošno temnejši, na licih je izrazito rjasto rdeče obarvan in ima svetlo rumeno kožno gubo na korenu kljuna. Kljun je razmeroma kratek, močan in šilast, temen, na konici rumen. Njegove kratke noge so temno zelenkaste in pomaknjene daleč nazaj, tako kot pri drugih ponirkih, ki so na kopnem zelo okorni in se jih je ponekod zato prijelo ime »berglarj«. Prsti so obrobljeni s krpasto plavalno kožico. Rep je kratek, ozke in kratke so tudi peruti in so brez svetlih prečnih pasov. Perje je spodaj še posebej gosto, mehko in bogato puhasto, kar je izvrsten izolator, kajti mali ponirek veliko večino časa preživi na vodi oziroma v njej. Partnerja sta na zunaj tako rekoč enaka in ju po videzu ni mogoče ločiti, kot tudi ne po vedenju. Pozimi, ko je neizrazito obarvan, ga lahko zamenjamo z zlatouhim (*Podiceps auritus*) in črnovratim ponirkom (*Podiceps nigricollis*). Izdaja ga rep, ki je kratek in našagan, s črnovratim pa ga ne bomo zamenjali, če smo pozorni na kljun, ki je pri njem zavihan navzgor.

V prehrani je mali ponirek v glavnem mesojed, saj se hrani z manjšimi mehkužci (školjke, polži), z vodnimi žuželkami in njihovimi ličinkami ter tudi z ribicami. Pri iskanju hrane se predvsem potaplja, priložnostno pa tudi pobira ali lovi na vodni površini. Posamezni potop traja običajno od 10 do 20 sekund. Kljub razmeroma kratkemu potopu v tem času preplava pet, deset in tudi več metrov. Zanimivo ga je opazovati, ko se prikaže na vodni površini z ribico v kljunu, ki se močno otepa in neredko pade iz kljuna, vendar se ponirek bliskovito potopi za njo in jo ponov-

2

no ujame. Mali ponirek, kot ponirki nasploh, je dober plavalec in potapljavec, medtem ko je na kopnem okoren in neroden. Oglašja se z razmeroma glasnim kovinskim gostolenjem, ki se sliši kot »bibibibibibibibibi...«, pri čemer se med svatovskim plesom na vodi oglašata oba partnerja. Slišimo lahko tudi različne cvileče in čivkajoče glasove. Svatovanje se začne razmeroma zgodaj v sezoni, že konec marca, in traja vse do avgusta. Partnerja se oglašata, plavata in se potapljata ter sploh dajeta vtis, kot da se veselita življenja.

Mali ponirek ponekod gnezdi polkolonijsko (denimo Mali ribnik v Dragi pri Igu), saj lahko na manjšem prostoru najdemo več gnezdečih parov, pri čemer so gnezda med seboj oddaljena le nekaj deset metrov. Gnezdo iz vodnega in obvodnega rastlinja zgradi na vodi med rastlinjem, včasih tudi na odprti vodi ali ob bregu. Graditev gnezda je domena obeh partnerjev, saj vztrajno prinašata material in tudi med samim valjenjem nenehno utrjujeta in dograjujeta plavajoče gnezdo. Čas leženja jajc je od začetka aprila (redkeje celo že od konca marca) pa vse do avgusta. V gnezdu je do šest jajc. Jajca, ki so sprva bela, v premerih merijo okrog 3,5 x 2,5 cm in tehtajo kakih 12 g. Partnerja jajca valita izmenoma tri tedne, pri čemer se izmenjujeta na več ur. Valjenje se začne takoj s prvim jajcem, zato se mladiči izvalijo v enodnevnih razmikih. Izvaljeni mladič je pokrit s temnim in gostim puhom ter vmesnimi svetlimi progami. Brž ko se dodobra posuši, zaplava naokrog, vendar se redno vrača na gnezdo in se greje ter skriva v perju valečega starša, ali pa ga eden od trenutno nevalečih staršev prenaša na hrbtno. Zanimivo je opazovati, kako starši prinašajo hrano (vodne žuželke in njihove ličinke, ribice ...) ter prav potrpežljivo skušajo vtakniti zalogaj v kljun še nemočnega in nerodnega mladiča. Mladiče hranita okrog tri tedne, ko se začnejo počasi osamosvajati, po dobrem mesecu in pol pa tudi poletijo. Mladič spolno dozori v enem letu. Mali ponirek ima v sezoni dve, včasih tudi tri legla.

Starša prihajata na gnezdo, dokler se ne izvalijo vsi mladiči, potem pa gnezdo zapustita, se nanj ne vračata več in neredko po nekaj dnevih gnezdo v vodi razpade do te mere, da se potopi in o njem ni več sledu. Včasih, ko je gnezdo vgrajeno med gostejšim vodnim rastlinjem, pa se lahko ohrani dlje časa, celo več tednov. Mali ponirek je precej plašen oziroma previden in se pred človekom umakne tako, da se hitro potopi, nato pa neopazen pogleda iz vode več metrov stran. Kljub vsemu ga neredko lahko opazujemo tudi sredi mesta, denimo s Tromostovja v Ljubljani, ko plava ob robu Ljubljance, se potaplja in išče hrano. Seveda to velja za zimski čas oziroma za negnezdilno obdobje. Če pa si vzamemo čas poleti in se pritajimo ob vodi, kjer gnezdi, se bo kmalu prikazal na vodi in nas razveselil s svojo igrivo razposajenostjo.

Če malega ponirka na gnezdu kaj premoti, pokrije jajca z rastli-

njem in se umakne. Ob velikem presenečenju in še zlasti v primeru, če je gnezdo blizu brega, pa bliskovito zapusti gnezdo, ne da bi pokril jajca. Nato se kaj hitro, tiho, neopazno in previdno vrne na gnezdo, na hitro pokrije jajca in se ponovno odmakne. Nekaj minut pozneje se neopazno prikaže v bližini gnezda, neredko potopljen ob kakšni bilki, iz vode pa gleda ven le glava. Pozorno opazuje, in če je nevarnost minila, se vrne na gnezdo, razkrije jajca in občepe. Jajca, ki so sprva bela, v teku valjenja postanejo rjava oziroma temna, saj se navzamejo barve zaradi rednega pokrivanja z mokrim, razpadajočim rastlinjem. Pokrivanje jajc ima pomembno vlogo zaščite pred različnimi plenilci gnezd (denimo sive vrane, srake), ki nadzirajo območje ter iz zraka odkrito leglo lahko kaj hitro opazijo in tudi izropajo (nekaj podobnega lahko rečemo tudi za raco mlakarico).

Včasih, ko kaj sumi, na gnezdu lahko občepe, vendar se rahlo vznemirjen polglasno oglašja. Če je presenečenje preveliko, se prikriva oziroma le napol pokaže, se oglašja ter vznemirjeno stresa, se potaplja in ob potopu glasno prši z vodo naokrog, da bi vsiljivca odgnal od gnezda. Ko se pomiri, se vrne in vnovič sede na gnezdo, kot da se ni zgodilo nič neobičajnega.

Pri raziskavi, ki sem jo pred leti opravljal na ribnikih v Dragi pri Igu na Ljubljanskem barju (*Acrocephalus 116*), se niti v enem samem primeru ni zgodilo, da bi mali ponirek zaradi pregledovanja gnezd leglo zapustil. Nikakor pa ne smemo pozabiti, da moramo biti do gnezdečih ptic pozorni in obzirni vedno in povsod, ne glede na to, za katero ptičjo vrsto gre, in če je malo bolj nezaupljiva in plašna, se brezpogojno umaknemo od takšnega gnezda.

Mali ponirek pa je nemalo radoveden. Zunaj gnezdilnega obdobja, jeseni in pozimi, ko sem ob vodi predvajal petje in oglašanje različnih ptic, se mi je že večkrat zgodilo, da je priplaval na plano mali ponirek, se približal le na nekaj metrov in zvedavo ter nezaupljivo preverjal, kaj se dogaja.

Mali ponirek je precej skromen in prilagodljiv, vendar pa vsa kršno vdiranje v njegov življenjski prostor lahko vodi v umik, še zlasti če bo njegov življenjski prostor degradiran do te mere, da mu ne bo več zagotavljal dovolj hrane, kritja in možnosti za gnezdenje oziroma bo prepogosto vznemirjan.

Malega ponirka ogrožajo tudi zasipavanje stoječih voda, poglabljanje ribnikov, regulacije vodotokov in sploh »urejanje« vodnih okolij. Nenazadnje, velike izgube pretrpi med dolgo in ostro zimo, zato se moramo karseda izogibati plašenju jat, ki pri nizkih temperaturah vodi v velike izgube energije. ●

1: Gnezdo malega ponirka je kup vodnega in obvodnega rastlinja, ki ga partnerja med valjenjem stalno utrjujeta, dograjujeta, podlagata in urejata.
foto: Ivo A. Božič

2: Mladič malega ponirka je pokrit z gostim temnim puhom z vmesnimi svetlimi progami.
foto: Ivo A. Božič

3: Značilen habitat malega ponirka so bogato obraščene plitvejšje stoječe vode, kot npr. ribniki v Dragi pri Igu.
foto: Ivo A. Božič

1

2

3

4

6

5

7

Evropski dan opazovanja ptic Sobota, 7. in nedelja, 8. oktober 2006

Medvedce

//Dejan Bordjan

V soboto, na Evropski dan opazovanja ptic, sem bil že pred deveto uro v polni pripravljenosti za delitev DOPPS-ovega materiala in uvodnih besed. Prvi udeleženec se je prikazal malo pred deveto, druga udeleženka pa z majhno zamudo. Tako smo se vsi trije odpravili na zadrževalnik. K sreči so se nam še trije pridružili na samem mestu izleta. Zelo dobro smo si lahko ogledali čopaste, male in črnovrate ponirke. Največ veselja so prinesle plašice, ki so se hranile na rogozu le nekaj metrov od nas. Z malo večje razdalje smo si ogledali še vse čaplje in race s kostanjevko na čelu. Z zanimanjem smo sledili malo pozni mladi črni čigri in jati zapoznelih kmečkih lastovk. Ob jatah grivarjev in ob krožečih rjavih lunjih smo se pogovarjali o selitvah ptic in prepoznavanju na večje razdalje. Da pa se le ne bi vse idilično končalo, smo bili priča množičnemu beganju ptic, ki so jih preplašili strel iz lovskih pušk. Nekaj lovcev smo celo videli na robu rogoza na drugi strani zadrževalnika. Zaključili smo z izletom in se odpravili proti avtomobilom. Na poti proti železniški postaji smo se ustavili, da si ogledamo še škorce. Poslovlili smo se z upanjem, da se še vidimo na kakšnem izletu.

Cerkniško jezero

//Alenka Bradač

Cerknica nas je pričakala v bleščečem soncu in pod kristalno čistim nebom. Zbrane nas je vodil Leon Kebe in odpravili samo se proti ornitološki postaji, da izvemo kaj več o obročkanju, s pomočjo katerega

ornitologi ugotavljajo vrste na določenem območju in selitvene poti ptic. Postaja je skrita med vrhami, a če dobro prisluhneš, je ne moreš zgrešiti, saj od tam prihaja najglasnejše ptičje petje. Predvajani posnetki privabljajo ptice v razpete mreže in tudi tistega dne se jih je ujelo kar nekaj. Iz mreže smo vzeli sivo pevko, črnoglavko, rumenega strnada, mušjo listnico, cikovta in, glede na čas, zapoznelo bičjo trstnico, ki bi že morala kreniti na jug. Toda, kdo od nas je ne bi razumel, da je ta dan preživljala prav tam. Vsaka ptica je dobila obroček, če ga že ni imela, izmerili smo jo, stehali in spustili, pri čemer so z veseljem sodelovali otroci. Da pa smo bili tega dne opazovani tudi mi, so nas opozarjale silhuete sivih čapelj v daljavi in veliki srakoper, ki je na nas gledal z višav drevesne krošnje. In zaključek? Lepo. Še. Hvala.

Tivoli

//Jurij Hanžel

Kristalno jasno nebo, dostopnost lokacije in možnost, da si iz neposredne bližine ogledaš ptičje prebivalce največjega parka v prestolnici, so na zbirno mesto pri tivolskem kopališču zvabili ogromno množico udeležencev, bilo nas je okrog petdeset! Razveseljujoče je bilo dejstvo, da je bilo na izletu veliko otrok, manjkali pa niso niti pravi ornitološki veterani. Po uvodnem nagovoru smo se odpravili v notranjost parka. Nismo še začeli dobro hoditi, ko nas je preletela približno stoglava jata grivarjev. Komaj smo zakoračili v park, že smo na bližnji brezi zagledali velikega detla. Kmalu zatem so na svoj račun prišli tudi najmlajši. Dare Fekonja je namreč razdelil sončnična semena, ki so jih sinice pozobale z največjim veseljem. Na poti proti tivolskemu ribniku smo naleteli na manjšo lužo, iz katere so ptice pile. Potrpežljivost se nam je obrestovala, saj smo v razmeroma kratkem času lahko videli ščinkavce, dleske in taščice. Razšli smo se okoli dvanajstih in prav vsi smo si bili edini, da je bil izlet dobrodošla popestritev nedeljskega dopoldneva.

Strunjanske soline

//Jernej Figelj

Bilo je sončno in toplo jutro, ko se nas je v Strunjskih solinah zbralo dobrih dvajset ljubiteljev narave. Za začetek smo si ogledali liske in mlakarice že kar s parkirišča, kjer smo se zbrali. Seveda smo nekaj pozornosti namenili tudi pticam pevkam, ki so se spreletavale po bližnjem parku. Nato smo se odpravili do pomola, kjer smo si lahko natančno ogledali vranjke ter se čudili visoki plimi in za ta letni čas toplemu morju, ki je močno vabilo na kopanje. Pot smo nadaljevali do mostička prek kanala, kjer smo nekoliko postali. Med množico galebov, ki so počivali v solinarskih bazenčkih, smo si lahko vsi natančno ogledali razliko med rečnimi in rumenonogimi galebi. V vodi so mrgolele rakovice, nad vodo pa so se preganjali vodomci, ko se je naš izlet začel iztekati, in odpravili smo se po drugi strani zaliva nazaj. Z nami je bila ves čas tudi televizij-ska novinarka. Po poti smo si privoščili slastne žizole, ki so značilno sadje za Istro. Za konec prijetnega izleta nam je plotni strnad namenil 10 minut svojega dragocenega časa in se v opoldanskem soncu dobesečno bleščal kot zlato. Še eden izmed prizorčkov, ki me bo spremljal vse življenje.

Vogršček

//Tomaž Berce

»Izletniško idealen dan se nam obeta,« sva se voditelja strinjala, ko smo se udeleženci izleta na zadrževalnik Vogršček zbirali ob parkirišču bencinske črpalke. Skupina 21 navdušenih nad naravo in pticami smo tako začeli izlet ob Evropskem dnevu opazovanja ptic. Najprej smo si ogledali mozaično kulturno krajino z obrobjem gozda, travniki, manjšim poljem v prehodu na vodni ekosistem. Takoj smo se zavedeli dejstva, da so ptice v tem času večinoma na preletu in zelo aktivne v lepem vremenu. Ko smo se zbirali, je ves čas pel hribski škranec, ki je v takem okolju na Primorskem kar pogost. Na poljih so se spreletavali

ščinkavci, prosniki in repaljščice, na gozdnem robu smo spremljali oglašanje zelenih žoln, velikih detlov in plotnega strnada. Vodna ploščad nam je omogočila opazovanje čopastih in malih ponirkov, večkrat nam je vzbudil pozornost piskajoč vodomec, v letu pa smo spremljali dva kormorana, skobca in večje jate sivih vran. Pozorno smo si ogledali tudi sivo čapljo, ki nam je mirno »pozirala« v družbi para mlakaric. Med največje zanimivosti nedvomno spada mokož, ki je le na kratko zakrutil, a dovolj, da je vzbudil pozornost zbrane družčine. Podobnega zanimanja so bile deležne tudi plašice, ki se na Vogrščku zadržujejo v času preleta. Skupno smo na izletu opazovali 90 ptic, od tega 30 različnih vrst. Štirje najbolj zagreti pa smo po izletu obiskali še Renške glinokope, kjer smo opazovali velikega srakoperja, škrlatca, kupčarje in še veliko zanimivega.

Ljubljansko barje

//Helena Bavec in Sabina Blumauer

Bilo je mrzlo, megleno jesensko jutro, ko smo stali na avtobusni postaji Ig. Ljubitelji ptic smo se zbrali ob Evropskem dnevu opazovanja ptic na Ljubljanskem barju, ki je eno izmed mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA). Vodje so nam na kratko predstavili Naturo 2000. Nato smo se odpravili na barjanske travnike. S seboj smo nosili težke teleskope, daljnogleda, ki so osnovna oprema za opazovanje ptic in si z njimi lahko natančno ogledamo značilnosti posameznih ptic. Najprej smo naleteli na skupino škorcev, ki so sedeli na daljnovođu, nato so nam pot prekrizali golobi, srake, vrabci, siva vrana, rumeni strnad, repaljščica, kanja in postovka, ki je preganjala vrano. Videli smo tudi nekaj fazanov. Pritegnila nas je bela čaplja, ki je sedela na vrhu drevesa. Želeli smo si, da bi se le malce zjasnilo, da bi ptice in mi postali živahnejši, pa se je sivina kar držala pri tleh. Če ne drugega, smo se v prijetnem ozračju podružili, si izmenjali pretekla doživetja in izkušnje o pticah in tako bili še en korak bliže razumevanju življenja ptic.

4: V ljubljanskem parku Tivoli
foto: Ivan Kogovšek

5: V Strunjanskih solinah
foto: Borut Mozetič

6: Na vodnem zadrževalniku Vogršček
foto: Borut Kumar

7: Na Ljubljanskem barju
foto: Tomaž Remžgar

Muriša

//Monika Podgorelec

Eden izmed nedeljskih izletov ob Evropskem dnevu opazovanja ptic je potekal v »kljunu slovenske kokaške«. Prvi vtis med parkiranjem na zbornem mestu na parkirišču pred Sparom v Lendavi je glede na število avtomobilov obetal veliko udeležencev. Jupii! Kaj kmalu sem ugotovila, da med vsemi opaženimi ljudmi noben ni »ustrezal« terenskemu ljubitelju ptic. Videti ni bilo tudi nobenega znanega obraza nekaj stalnih obiskovalcev DOPPS-ovih izletov v SV delu države. Čudno?! Mogoče niti ne. Začetne jesenske vikende si ljudje tukaj – v Prekmurju se poleg njiv najdejo tudi vinogradi – rezervirajo za trgatve. Čez čas se nas je vendarle zbralo pet. Med vožnjo proti Murski šumi sta nas na žicah pozdravila velika srakoperja. Po ogledu ptičjih gnezdilnic pri »Vincijski« logarnici smo se odpravili na daljši sprehod po jesensko barvitim gozdu proti mrtvici Muriši. Prizori, ki sta jih ustvarjala sonce in narava, so bili kot naročeni za objektiv. Med pohajkovanjem od ene mrtvice do druge, pa od njiv do mejice, smo z daljnogledi ujeli velikega detla, brgleza, dleska, veliko belo in nekaj sivih čapelj, jate grivarjev, žličarico v jati mlakaric in kreheljcev, prosnika, zelenca, severnega kovačka, bele pastirke in rumene strnade ... Po oglašanju ali petju smo prepoznali siničke, malega stržka, oba plezalčka, celo plašico. Med stikanjem po šasju smo našli še regice in »mini« pupka ter plavajočega plavčka. Tokrat vodno praprot, ne ptiča.

Naj zaključim. Res velja – manj je več. Manj v skupini nas je videlo in doživelo več: med približno 500 naštetimi pticami smo prepoznali 31 različnih vrst. Vsi, ki ste bili na trgatvi – lahko vam je žal!

Kočevski rog: Rajhenavski pragozd

//Andrej Hudoklin

Rajhenavski pragozd v osrčju Kočevskega roga morda ni najbolj posrečena lokacija za animacijo ornitološko zagnane javnosti, saj je še zlasti jeseni v primerjavi z vodnimi površinami bolj tih in pust. Pa vendar je kot izjemen del narave za naravoslovce vedno zanimiv. Zaradi visokega deleža debeljakov in odmrle drevesne mase je pragozd zatočišče številnih vrst ptic. Med njimi so najbolj opazni detli in žolne, ki imajo tu idealne možnosti za gnezdenje in prehrano. Poleg pogostega velikega detla in črne žolne sta največ naravovarstvene pozornosti deležni naši najredkejši vrsti detlov: triprsti in belohrbti detel. Prav slednjemu smo tokrat želeli nameniti več pozornosti, saj je tu ena redkih lokacij v Sloveniji, kjer redno gnezdi. Nedelja, 8. oktober, je bil v sicer topli jeseni eden najbolj mrzlih dni. Na roškem grebenu je bril hladen veter, tako da smo bili na koncu dobro premraženi. Ob 9. uri se je na Žagi Rog, na prevalu pod vrhom Roga, zbralo 18 udeležencev. Na sprehod sem povabil še Mirka Peruška, ki že daljše obdobje kot gozdar in ornitolog spremlja Rajhenavski pragozd. Ob informativnih tablah sva udeležencem najprej orisala Kočevski rog, značilnosti gospodarjenja z gozdom, zanimivosti iz zgodovine, nato pa smo se po Roški pešpoti napotili v pragozd. Zaradi stalnega vetra ni bilo mogoče prisluhniti oglašanju ptic, ki je v gozdu ključnega pomena za njihovo spoznavanje. Zato smo se posvetili pomenu in vlogi duplarjev v gozdu, spoznavali njihove značilne sledi in dupla na drevju. Triprsti in belohrbti detel se tokrat nista prikazala, več sreče smo imeli s parom črnih žoln in veliki detlom. Ob zaključku smo si ogledali še mogočno roško jelko in se v njeni senci poslovlili.

Hraške mlake

//Urša Koce

Prva oktobrska sobota je bila tudi v Hrašah zjutraj meglena. Spomnila sem se na palčka Smuka: »Za tako gosto meglo, da bi jo lahko rezal, mogoče pa še malo dlje, leži ribnik ...« in si zaželela, da bi imela v rokah čarobne škarje. No, dokler se niso zbrali vsi udeleženci in sva s Tonetom Trebarjem končala uvodne govore (pomembnejši ornitološki del je prevzel Tone, ki je izvrsten poznavalec ptic na Hraških mlakah), se je le toliko dvignila, da se je odprl pogled na vso mlako, črna črna tema pa je bila tako ali tako še dolgo pred nami.

Hraške mlake, poplavljeni plitvi kotanji med travniki, kjer se zbirajo odpadne vode iz kmetijskega obrata »Agroemona«, bogato obraščene s trstičjem in rogozom, nikoli ne razočarajo. Tudi tokrat nas niso! Opazili smo (z očmi ali ušesi) 21 vrst ptic, med njimi male ponirke, liske, regljo, kozico, labodjo družino (čez polje so mladiči postali pravi postavneži), številne krehelje in seveda mlakarice ... Samci, ki si še niso nadeli svatovskega oblačila, bi nas skorajda prepričali, da so samice! Iz rogoza na plano je za kratek čas pristopical mokož, zelenonoge tukalice pa so se tako ali tako ves čas potikale ob obrežju. Videti so bile presenetljivo debelušne – seveda ne zaradi podkožnega maščevja, ampak zaradi napihnjenega perja. Kot menda vsako leto, se je na mlakah tudi tokrat na selitvi ustavila plašica. Iz rogoza smo slišali zgolj njene tenke piske, a smo si jo zlahka predstavljali, kako obira »razplamtele bakle«. Med obhodom mlake so se seveda razvnele tudi mnogotere debate o pticah, o njihovem varstvu in seveda še o marsičem drugem, kar je s tem povezano. Pred odhodom domov smo se prepustili še opazovanju jate škorcev med konjskimi ogradami, nato pa si segli v roke in si obljubili, da se na prihodnjih izletih spet srečamo. Lepa stvar pri vsem tem je, da se ob tako preprosti dejavnosti, kot je opazovanje ptic, tkejo tudi nove in nove medčloveške vezi.

Vrbje pri Žalcu

//Miha Kronovšek

DOPPS-ovi organizatorji Evropskega dneva opazovanja ptic na ribniku Vrbje smo letos na izlet povabili tudi krajevne organizacije in društva: Občino Žalec, ZKŠT Žalec, Društvo Radoživ Žalec, KS Vrbje. Našteti so ob ribniku Vrbje pred kratkim odprli zelo lepo urejeno Ponirkovo informacijsko središče, zgrajeno v okviru projekta Phare 2003 »Ekološka turistična obogatitev ribnika Vrbje«. S skupnimi močmi nam je 7. oktobra uspelo na ornitološki izlet, ki je trajal od 8. ure zjutraj do 5. popoldne, privabiti kar 65 obiskovalcev.

Po zaslugi lepega vremena in izvrstnih ornitologov Milana Vogrina in Luka Božiča so obiskovalci dobili veliko izčrpnih informacij o pticah, njihovem življenju, ogroženosti in načinu pomoči. Za popestritev »programa« sta predavatelja povedala tudi kakšno zanimivost o življenju žab in rastlin, ki naseljujejo ribnik.

Tega dne smo mlajši in tudi malo starejši opazovalci na ribniku Vrbje skupaj opazili 37 različnih vrst ptic, od tega je pretežni del pripadal tukalicam, racam in ponirkom. Med množico črnih lisk, mlakaric in ponirkov so pozornost zbujale bolj redke tatarske žvižgavke, sivke, čopaste črnice in zelenonoge tukalice. Z eksotičnimi barvami pa je obiskovalce očaral vodomec. Naši teleskopi so bili obrnjeni tudi v nebo, ker smo v objektivne lovili velike bele čaplje, sive čaplje in rjavega škarnika. Po zanimivem ogledu pernatih prebivalcev ribnika Vrbje smo zavili k Ponirkovemu informacijskem centru, kjer je dišalo po pečenem kostanju, in prijetno druženje začinili s kozarčkom pijače in prijetnim klepetom.

V sklopu Evropskega dneva opazovanja ptic je reportažo o biotski raznovrstnosti ribnika Vrbje posnela tudi RTV Slovenija. ●

11 in 12: V Hrašah pri Smledniku
foto: Eva Vukelič
in Franc Vrtačnik

13: Na ribniku Vrbje pri Žalcu
foto: Miha Kronovšek

14: Labodja družina na Hraških mlakah
foto: Franc Vrtačnik

15: Nasvidenje prihodnje leto!
foto: Igor Kolenko

Kis Balaton - Mali Balaton

//Alen Ploj

1: Novim dogo-divščinam naproti: Blatno jezero na Madžarskem razveseljuje ljubitelje ptic.
foto: Franc Vrtačnik

2: Peščene stene v katere so si gnezdilne rove izkopale breguljke (*Riparia riparia*).
foto: Franc Vrtačnik

3: Čreda avtohtonega sivega panonskega goveda na pašniku ob Blatnem jezeru
foto: Franc Vrtačnik

4: Bogato obraščene vodne površine Kis-Balatona so zanimive za številne vodne ptice.
foto: Franc Vrtačnik

5: V mreže na obročkovaški postaji se je v času našega obiska ujel tudi križanec med kmečko in mestno lastovko.
foto: Franc Vrtačnik

6: Domiselna opazovalnica iz lesenih hlodov omogoča opazovanje ptic, ne da bi jih motili.
foto: Franc Vrtačnik

Naša pot na Madžarsko, natančneje na Blatno jezero ali Mali Balaton, se je pričela 16. septembra zgodaj zjutraj (odhod iz Ljubljane je bil ob 4.30!). Že ob prihodu na dogovorjeno zbirališče se nas je držalo kislo vreme, po domače dež. Lilo je kot iz škafe. Mnogi so bili prepričani, da od izleta ne bomo imeli nič – razen mokrih oblačil. Le nekaj optimistov nas je vztrajno zatrjevalo, da na Madžarskem ne bo dežja. Po treh postankih (Ljubljana, Maribor in Murska Sobota – na zadnji postaji smo pobrali še vodjo izleta Željka Šalamuna) smo pripotovali na Madžarsko. Med potjo do Balatona nam je gospa Rozalija Vajdič predstavila dnevni red. Na poti do rezervata in obročkovaške postaje Fenek Puszta se nam je pridružil tudi madžarski vodnik Zsolt. Povedal nam je, da so prejšnjega dne na tej postaji ujeli kar 800 lastovk. Ko smo prispeli do postaje, smo si najprej ogledali obročkovaško opremo in mreže, v katere so se malo pred tem ujele tri bičje trstnice. Študentka, ki je obročkala ptice, nas je seznanila s postopkom obročkanja ptic. Vzela je prvo ptico iz bombažne »vrečke« in ji izmerila peruti, pogledala zalogo maščobe ter ji seveda nadela obroček. Po opravljenih meritvah in zapiskih je lahko vsakdo izpustil obročkano ptico. Tako smo od blizu spoznali bičje trstnice, rakarje, srpične trstnice, kmečke lastovke ter celo križanca med kmečko in mestno lastovko. Na koncu se je v mrežo ujel tudi trstni cvrčalec.

Po ogledu manjše razstave jajc in prepariranih ptic je bilo na vrsti kosilo. Na voljo smo imeli ribjo čorbo iz soma, ki je značilna za Madžarsko, ali kako pogačo. Ko je bilo kosila konec, je prišlo na vrsto najzanimivejše – ogled vodnih površin Kis-Balatona. Z mini avtobusom smo se odpravili v rezervat, za vstop v katerega je potrebno posebno dovoljenje. Ves čas med vožnjo smo gledali ogromno trstičje, za njim vodne površine, na levi pa nas je spremljal potok. Sprva smo opazili škrjančarja, ki je ulovil kačjega pastirja, belorepca in nekaj lisk. Ko smo se prvič ustavili, se nam je odprl lep pogled na vodne ptice. Takrat smo lahko s teleskopi bolje pregledali vrste. Na suhih vejah so posedali

veliki in pritlikavi kormorani, ki na Balatonu tudi gnezdiijo. Spet smo zagledali belorepca in rjavega lunja. Belorepec nam je priredil manjšo predstavo, ko se je podil za pticami, a je zelo hitro odnehal. Kriva za to je bila verjetno njegova neizkušnost, saj je bil mladosten osebek. Na vodi so daleč v ozadju plavali tudi labodi grbci, nekaj sivih in velikih belih čapelj. Tu in tam je mimo teleskopa priletela kakšna beloperuta čigra. Z Jurijem sva tik pred odhodom zagledala jezerskega martinca, ki je na otočku sredi vode delal družbo peščici rac. Po nekaj postankih smo zaslišali znano oglašanje gosi. Čez nekaj trenutkov smo jih tudi zagledali, bilo je več jat sivih gosi. Med nadaljnjo potjo smo na suhem drevesu le nekaj metrov od avtobusa opazili prelestnega ribiča – ribjega orla. Kasneje se je soncu, ki se je tu in tam pokazalo izza oblakov, nastavljal še en ribji orel, vendar na varni razdalji od nas.

Po ogledu večjih vodnih površin smo se odpeljali še na drug konec vodnih površin, kjer so prišli na svoj račun ljubitelji rac. Po nekaj sekundah hoje smo prišli do peščenih sten, ki so pripadale breguljkam. Vodnik nas je seznanil s problematiko in vlogo lisic, ki veliko prispevajo k ogrožanju breguljke. Na poti smo se ves čas umikali zelenim žabam, ki so kar skakale pod noge. Na naslednji vodni površini so nas spet pričakali številni pritlikavi kormorani, nekaj velikih kormoranov in race. Pred nami so mirno plavale mlakarice, konopnice, žvižgavke, reglje, sivke, črnice in celo kostanjevke. Po zanimivem ogledu tega dela so prišli na vrsto bivoli in avtohtono sivo panonsko govedo. Vsi udeleženci izleta so si šli v park ogledat te prečudovite živali, le jaz in Jurij sva se odločila ostati in urediti beležnico. In obrestovalo se nama je. Za hip sva videla jato golobov duplarjev, slišala sva belo pastirico in brgleza, našemu vozniku pa sva lahko pokazala tudi goloba grivarja, ki je sedel na suhem drevesu, nepremično kot kip. Voznik avtobusa je bil zelo navdušen nad pticami in hitro je stekel živahen pogovor o njih. Ko so se drugi udeleženci vrnili, nama je Željko z nasmehom povedal, da so videli veliko rumenih pastiric, ki so hodile in se »pasle« med govedom.

Ker se je čas že počasi bližal 17. uri, smo se odločili, da ne izgubljammo časa in se odpravimo še na bližnje jezero, v upanju, da vidimo kvakača ali kakšno drugo atrakcijo. Med vožnjo smo splašili rjavo čapljo, ki se je tu ustavila na selitvi. Pot do jezera je bila pravi izziv, poln kopriv, nizkih vej in tudi nekaj prečkanj vode. Na jezeru smo poleg treh mladih ribičev videli tudi rečne galebe, krehelja in vodomca.

Z obiskom tega jezera se je naš izlet zaključil in odpravili smo se proti domu. Obisk Balatona smo zaključili ob pijači in živahni debati. ●

Rudniško jezero pri Kočevju

//Matej Gamser

V soboto, 25.11.2006, smo se pod vodstvom gospoda Mirka Peruška odpravili na izlet na Rudniško jezero v Kočevje. Ob 9. uri smo se zbrali na glavni avtobusni postaji v Kočevju. Bilo nas je osemnajst. Gospod Mirko Perušek nam je povedal, da so na območju sedanjega jezera ob mestu svojčas kopali rjavi premog. Sčasoma, ko so že rudnik opustili, se je začela zemlja na predelih, kjer so bili rovi in jame, posedati. Tako je nastalo jezero, ki je ponekod globoko kar 45 metrov. Že takoj ko smo prišli k jezeru, smo na vodni gladini opazili štiri čopaste ponirke, skupino žvižgavk, žličarico in rečne galebe. Naš namen je bil, da obhodimo jezero. Že po nekaj korakih smo v letu zagledali trstnega strnada, jato liščkov in prib, ki so krožile nad nami. Na trstičju je sedel vodomec, na bližnjem drevesu pa smo opazili ptico, značilno za iglasti gozd, krivokljuna. Na travniku za jezerom smo lahko od blizu opazovali kanjo in kričeče krokarje, na suhem drevesu pa na preži sedečega velikega srakoperja. Ko se je izlet počasi bližal koncu, smo opazili še krehelja in veliko število mlakaric.

Izlet se je že skoraj končal. Marsikdo je že odšel, tisti najbolj potrpežljivi, ki nas mrz in rahlo rosenje nista pregnala za peč, pa smo dobili lepo nagrado: s teleskopom smo si lahko ogledali res redko vrsto ptice pri nas, dve duplinski kozarki, ki sta plavali po jezeru. To je račja vrsta, ki sicer domuje ob Severnem morju, pozimi pa prileti v južnejše kraje. Zanimivo zanje je, da si gnezdo uredijo v zajčjih ali lisičjih rovih ali celo v starih posodah za smeti in kanglah za mleko. Izvedeli smo, da en par duplinskih kozark gnezdi v Sečoveljskih solinah. Navkljub mokremu in vetrovnemu vremenu je bil izlet za vsakega udeleženca lepo in nepozabno doživetje. ●

Renški glinokopi

//Erik Šinigoj

Šesti maj je dan, ki nam ne bo šel kar tako v pozabo. S Tomažem Bercetom nisva pričakovala tako številne udeležbe, vendar sva se zmotila že takoj na začetku. Kar nekaj starih znancev in še mnogo drugih ljudi je prišlo, ki jih združujejo isti interesi. Že ob samem prihodu v glinokope sta nas pričakala dva rakarja s svojim znamenitim žaganjem, sredi vode so se podile liske, vodno površino so preletavale mlakarice, na drevesu pa nam je lepo pozirala siva čaplja (skoraj 2 uri!). Skozi teleskope smo si ogledali aktivno gnezdo sive čaplje. Iz trstičja se je slišalo petje močvirske trstnice, iz bližnjega gozda pa napev kobilarja. V goščavi sta nas presenetili srna in lisica, čudovita repaljščica pa je pela na vrhu posušene vejice ... Prosnik je ostal našim očem sicer skrit, a se je izdal s svojim čudovitim napevom. Sokolske oči enega izmed udeležencev pa so prve opazile čapljico, ki smo si jo z velikimi očmi ogledovali ... prelep trenutek. Kasneje so nam pot prekrizali še dve sivi gosi in samec močvirskega lunja (ja, nekateri nismo bili pozorni nanj, saj sta nas njegova siva barva in let močno spominjala na sivo čapljo). Med vračanjem smo lahko še enkrat občudovali dve čapljici, ki sta se nadvse primerno nastavljali radovednim opazovalcem. Skratka, lep dopoldan je minil v še lepši družbi ... s Tomažem pa se še enkrat vsem lepo zahvaljujeva za obisk »primorskih skritih koticov«! ●

7: Na drugi strani so čopasti ponirki (*Podiceps cristatus*) in kreheljci (*Anas crecca*).
foto: Eva Vukelič

8: Na majskem izletu na Renške glinokope
foto: Erik Šinigoj

9: Obsežna trstičja Renških glinokopov so prepričala čapljico (*Ixobrychus minutus*), da se tamkaj znova in znova odloča za gnezdenje.
foto: Erik Šinigoj

Nagradna križanka za mlade: Območja Natura 2000 v Sloveniji

//Sestavila: Tanja Šumrada

Foto:

1: Eva Vukelič
2: Tomaž Mihelič
3: Tomaž Mihelič
4: Ivan Esenko
5: Eva Vukelič
6: Andreja Škvarč
7: Eva Vukelič
8: Barbara Vidmar
9: Borut Rubinič
10: Andrej Figelj
11: Andrej Figelj
12: Slavko Polak
13: Mirko Perusek
14: Tomaž Mihelič
15: Eva Vukelič
16: Boštjan Surina
17: Tomaž Mihelič
18: Eva Vukelič
19: Ivan Esenko
20: Ivan Esenko
21: Leon Kebe
22: Hrvoje Orčanič
23: Eva Vukelič
24: Eva Vukelič
25: Eva Vukelič
26: Eva Vukelič

Križanka vsebuje 26 gesel, ki se navezujejo na območja Natura 2000 v Sloveniji, opredeljena zaradi tamkaj živečih ogroženih ptic. Rešitve pošljite na naslov: DOPPS, p. p. 2990, 1000 Ljubljana, do 31. januarja 2007. Tri izžrebane čakajo nagrade. K rešitvam pripišite svoje ime in priimek ter domači naslov. Prijetno reševanje!

1. Gorato območje, za zavarovanje katerega se je zavzemal že Albin Belar leta 1908. Danes je na tem območju edini narodni park v Sloveniji. V njem živi tretjina slovenske populacije planinskega orla (*Aquila chrysaetos*).

2. Območje je večja alpska planota, ki jo pretežno porašča gozd. Tu in tam ga prekinjajo visoka in nizka barja. Pomembno je za planinskega orla (*Aquila chrysaetos*), malega skovika (*Glaucidium passerinum*), črno žolno (*Dryocopus martius*), divjega petelina (*Tetrao urogallus*)...

3. Ujeda, ki z nekaj več kot deset pari gnezdi v ostenju Posavskega hribovja in je edina vrsta, ki območje kvalificira kot mednarodno pomembno območje za ptice (IBA).

4. Z opisom in preučevanjem območja je zaslovel že Janez Vajkard Valvasor. Ornitologi že od leta 1992 na tem območju vsako leto v eni izmed junijskih noči štejejo kosce (*Crex crex*).

5. Škocjanski zatok je pomembno prezimovališče in postajališče ptic na selitvi. Geslo je ime mesta, na pragu katerega leži ta oaza.

6. Hribovje, ki se razteza v SV Sloveniji in ga večinoma prerašča iglasti gozd. Ornitološki pomen mu dajejo številne gozdne vrste, predvsem ruševca (*Tetrao tetrix*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*) in koconogi čuk (*Aegolius funereus*). Znano je tudi po smučiščih in bližini drugega največjega mesta v Sloveniji.

7. Ime planote na skrajnem severozahodu Dinarskega gorstva, ki zapisano z malo začetnico opisuje vsa območja, kjer prevladu-

jejo apnenec in znameniti pojavi v njem. Med najbolj ogroženimi vrstami tega območja je vrtni strnad (*Emberiza hortulana*).

8. Gričevje, ki leži na skrajnem severovzhodu države. Tu še uspevajo stari visokodebelni sadovnjaki, kjer gnezdiijo smrdokavra (*Upupa epops*), veliki skovik (*Otus scops*), zelena žolna (*Picus viridis*) in vijeglavka (*Jynx torquilla*).

9. Največje območje med mednarodno pomembnimi območji za ptice v Sloveniji. Zavzema več kot 500 km². Obsežni jelovo-bukovi gozdovi, ki pokrivajo večinski del IBA, sodijo med največje strnjene gozdne sestoje pri nas. Ob zahodnem grebenu planote se proti Alpam selijo beloglavi jastrebi (*Gyps fulvus*).

10. Visoka dinarska planota nad Vipavsko dolino. Porašča jo jelovo-bukov gozd.

11. Južni rob Trnovskega gozda in Nanos dajeta območju Natura 2000 značilno podobo skalnate stene z mnogimi ornitološkimi zanimivostmi, kot so velika uharica (*Bubo bubo*), planinski orel (*Aquila chrysaetos*), sokol selec (*Falco peregrinus*). Geslo je ime planote v jugozahodnem delu območja.

12. Reka, ki izvira ob vznožju Nanosa in sooblikuje eno izmed znanih koščevih gnezdišč, v katerem se prepletajo močvirni travniki, trstičja in bičevje.

13. Območje Natura 2000, ki ga mnogi imenujejo kar dežela medvedov. Ornitološki pomen mu dajejo kozača (*Strix uralensis*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*), mali orel (*Hieraetus pennatus*), belorepec (*Haliaeetus albicilla*)...

14. Vrsta, ki gnezdi nad gozdno mejo v območju Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank. Njena varovalna barva se zliva zdaj s skalami, zdaj s snegom.

15. Najdaljša reka ponikalnica v Sloveniji, ki je izdolbla svetovno znane Škocjanske jame. V dolini, ki jo je vrezala v Slovensko Istro, med drugim gnezdiijo črnočeli srakoper (*Lanius minor*), kosce (*Crex crex*), podhujka (*Caprimulgus europaeus*)...

16. Izjemen ornitološki pomen travnikov na južnih pobočjih Breginjskega stola in Planje so razkrile šele načrtne raziskave v zadnjem desetletju. Geslo je ime vrste iz družine tukalic (Rallidae), ki ima na tem območju eno najmočnejših lokalnih populacij v Sloveniji.

17. Ena največjih slovenskih nižinskih rek, ki redno poplavlja. Za

to območje so značilni poplavni listnati gozdovi (loke), mrtvice in vlažni travniki. Ornitološko izjemno bogato območje gosti tudi velike populacije srednjega detla (*Dendrocopos medius*) in belovratega muharja (*Ficedula albicollis*).

18. Reka, ob kateri gnezdiijo številni vodomci (*Alcedo atthis*), v njeni dolini pa prav tako številne bele štorke (*Ciconia ciconia*).

19. Reka, ki so jo v preteklih desetletjih okrnili številni drastični posegi. Danes je predvsem na račun akumulacijskih jezer najpomembnejše prezimovališče in preletno zatočišče za vodne ptice v Sloveniji.

20. Planota, ki se pne nad zgornjo soško dolino. Pogosti ptici sta podhujka (*Caprimulgus europaeus*) in hribski škrjanec (*Lullula arborea*).

21. Območje, ki je najbolj severovzhodno kraško polje v Sloveniji. Po njem teče reka Unica. Ornitologi ga poznajo po populaciji približno 30 koscev (*Crex crex*) in enem zadnjih gnezdišč kozice (*Gallinago gallinago*) v Sloveniji.

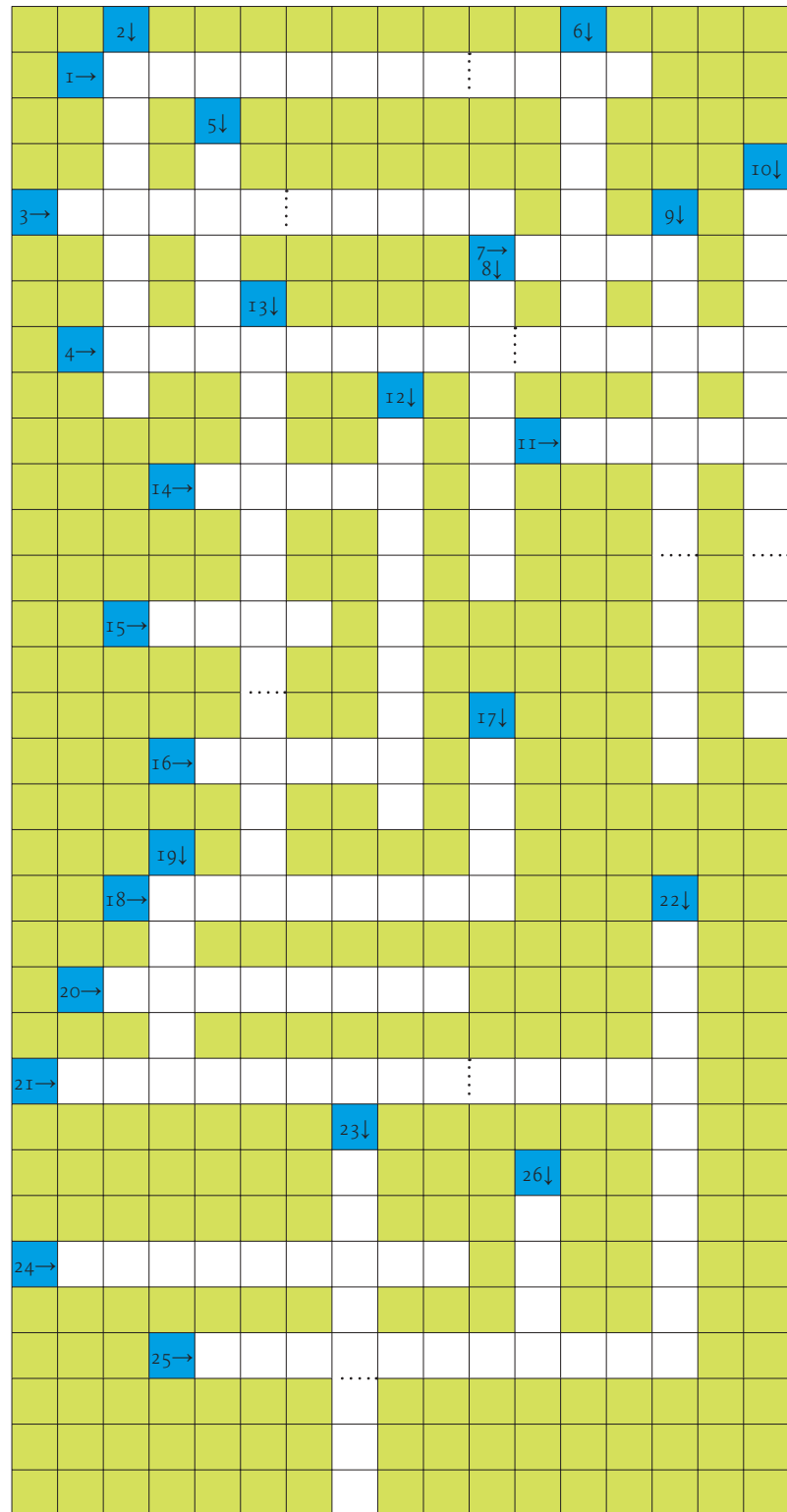
22. Obsežen del območja Natura 2000 Kozjansko-Dobrava-Jovski ima dobro ohranjeno ekstenzivno kulturno krajino. Geslo je vrsta, ki pripada družini žoln (Picidae), naseljuje travniške sadovnjake in v tem območju dosega izjemno visoke gostote.

23. Gozdovi Krakovskega gozda uspevajo na poplavni ravnici v spodnjem toku reke Krke. Tu gnezdiijo nekatere v Sloveniji redke vrste, kot so črna štorke (*Ciconia nigra*), mali klinkač (*Aquila pomarina*) in srednji detel (*Dendrocopos medius*). Geslo je vrsta drevesa, značilnega za te gozdove.

24. Mesto, na pragu katerega je nekoč uspevalo visoko barje, ki ima danes značaj ekstenzivne kulturne krajine.

25. Vrsta z območja Natura 2000 Doli Slovenskih gor, ki je v Sloveniji tako rekoč izumrla. Tu je do današnjih dni obstal en sam osebek.

26. Sečoveljske soline so največje na slovenski obali. Ležijo tik ob meji s Hrvaško. Geslo je ime predela solin, kjer še vedno aktivno pridelujejo sol in je pomembno prezimovališče vodnih ptic.

Šolarji se še posebej navdušujejo nad spoznavanjem ptic in narave izven učilnic.
foto: Andrej Medved

→ PREŽIVITE NARAVOSLOVNI DAN V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK

V želji, da bi naravni rezervat Škocjanski zatok učenci osnovnih in srednjih šol bolje spoznali, smo se na društvu odločili, da bomo v letu 2007 organizirali naravoslovne dni na območju rezervata. Učenci bodo imeli priložnost spoznati bogastvo naravnega rezervata, odkrivali bodo njegov živalski in rastlinski svet ter spoznali pomen varovanja okolja, ohranjanja narave in biotske pestrosti. Učenci bodo lahko aktivno in sistematično dopolnjevali ter poglobljali teoretična znanja, ki so jih pridobili med rednim poukom.

Ker bodo naravoslovni dnevi izvedeni v okviru projekta »Natura 2000 za boljšo kakovost življenja«, bodo za šole v letu 2007 brezplačni.

Naravoslovni dnevi se bodo začeli izvajati v mesecu marcu 2007 in bodo izvedeni v dveh delih. Na predavanju, ki bo potekalo na šoli, bomo učencem predstavili nastanek Škocjanskega zatoka, s poudarkom na mokriščih in njihovim pomenom za okolje in živa bitja. Spoznali bodo nekaj značilnih in pomembnih rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih življenjskih prostorov. Poseben poudarek bo namenjen prihodnji ureditvi naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Sledil bo terenski del naravoslovnega dne s sprehodom po krožni učni poti, kjer bodo učenci opazovali ptice ter bodo deležni neposrednega stika s pticami ob prikazu obročkanja in s pomočjo interpretacije spoznavali posamezne naravoslovne vsebine. V ta namen smo za učence pripravili tudi učne liste, ki jih bodo učenci prejeli ob obisku naravnega rezervata.

Za vse dodatne informacije pokličite Bojano Lipej ali Tadejo Oven, tel. (05) 626 03 70 ali 051 680 442 (med 9.00 in 15.00 uro).

Veselim se Vašega obiska!

→ ZIMSKI TABOR MLADIH ORNITOLOGOV V NARAVNEM REZERVATU ŠKOCJANSKI ZATOK

V okviru projekta Natura Primorske (PPS Interreg IIIA Slovenija – Italija 2000 – 2006) bomo na Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije izvedli Zimski tabor mladih ornitologov. Potekal bo v naravnem rezervatu Škocjanski zatok in njegovi okolici, med 17. in 24. februarjem 2007, v času zimskih šolskih počitnic primorske regije. Tabor je namenjen mladim ornitologom med 12. in 18. letom, ki se želijo spoznati z raziskovalnim delom na področju ornitologije in naravovarstva, izpolniti v prepoznavanju ptic ter se ob tem družiti in izmenjevati izkušnje s svojimi vrstniki. Udeležba na taboru je brezplačna in vključuje nastanitev ter celodnevno prehrano, udeleženci pa bodo nastanjeni v OŠ Oskarja Kovačiča Škofije.

Prijavo pošljite po navadni ali elektronski pošti najkasneje do 15. januarja 2007 na naslov DOPPS, Staničev trg 16, 6000 KOPER ali bojana.lipej@dopps-drustvo.si, s pripisom »prijava na tabor«. V prijavi navedite osebne podatke (ime, priimek, naslov, datum rojstva, telefon ter elektronski naslov, če ga imate).

Glede na to, da bo število udeležencev na taboru omejeno, vas prosimo, da s prijavo pohitite. Prijavljeni boste najkasneje do 29. januarja prejeli obvestilo o vseh podrobnostih v zvezi s taborom.

Tašičica (*Erithacus rubecula*)

Posnetek je nastal pred nekaj zimami, ko je sicer jutranje sonce pozlatilo naše domove, a je bilo zjutraj zelo mrzlo. Tašičica je rada prihajala na krmilnico, ki sem jo postavil le nekaj metrov od pisarne. Ker je bila dokaj zaupljiva, sem vzel fotoaparata in jo takole počakal. Po nekaj »sključitvah« je odletela, vendar se je nazaj na krmilnico vračala vso zimo.

Fotografiral sem z MINOLTO DYNAX 9, z objektivom TOKINA 300/2,8 in filmom FUJIFELVIA.

[Janez Papež, Kočevje]

1

Kožbanski kot

//Borut Kumar

1: SZ del Goriških Brd je precej gozdnat, a ima tudi ohranjene elemente tradicionalne kulturne krajine. foto: Borut Kumar

2: Mlad rjavi srakoper (*Lanius collurio*) foto: Janez Papež

Večina pozna Brda kot gričevnat svet, poln vinogradov in sadovnjakov. Zaradi intenzivnega kmetijstva je tak svet z ornitološkega vidika zelo reven in nezanimiv. Povsem drugačen pa je severozahodni del Brd z vasicami Kožbana, Vrhovlje pri Kožbani, Senik ..., ki pa se žal praznijo. V okolici prijetnih vasi s preprostimi in prijaznimi ljudmi bomo našli obilo listnatih gozdov, tradicionalno kulturno krajino z manjšimi sadovnjaki, vinogradi in kakšno njivo. Na travnikih okoli cerkvice Sv. Andreja (15. stol.), 425 m nm. v. v Vrhovlju pri Kožbani, bomo ob prelepem razgledu, ki sega od Alp do morja, ter po večjem delu Brd lahko občudovali še pisano paletu travniških cvetlic in metuljev. Nad vsem tem pa kraljuje njeno visočanstvo Korada (812 m); v reviji Svet ptic jo je pred leti predstavil Jernej Figelj. Pod Kožbano pa si lahko spotoma ogledamo še naravno znamenitost, sotesko Krčnik, z zanimivim naravnim mostom. Zares vredno ogleda. Iz teh krajev se lahko povzpnejo tudi na Korado.

DOSTOP

Priporočam, da se v te vasice ne odpravite z avtomobilom (ozke ulice) ter da parkirate nekje ob glavni cesti, ki pelje v Golo Brdo, ali na parkirišču ob Krčniku. Iz Solkana pri Novi Gorici se peljemo skozi Dobrovo v Brdih v Neblo, odtod desno proti vasi Golo Brdo. Po 2 km lahko izbiramo: peljemo naravnost do Krčnika (sledimo oznakam), ali pa zavijemo levo v Golo Brdo, kjer po nekaj kilometrih zagledamo kažipot za Kožbano (parkiramo ob cesti).

PTICE

Opisana mozaična kulturna krajina in vpliv mediteranskega podnebja botrujeta veliki pestrosti ptičjih vrst. Na dvokilometerskem sprehodu lahko brez velikega truda zabeležimo tudi do 35 vrst gnezdk. Večinoma so to

2

gozdne ptice in ptice kulturne krajine. Iz ostankov nekdanj obsežnih kostanjevih gozdov nam bodo peli brglezi, kratkoprsti plezalčki, zelena žolna in črna žolna. Nad bogatimi, a žal izginjajočimi ekstenzivnimi travniki označujejo svoj teritorij hribski škrijanci. Družbo jim delajo cararji, drevesne cipe in celo redka rjava cipa ob kakšni zaplati gole zemlje. Zgodaj zjutraj nas z malo sreče lahko preseneti kragulj, malček kasneje, ko se ogreje, pa tudi sršenar in postovka, ki imata zelo rada travnike, nadvse bogate z žuželkami, malimi glodavci in plazilci. Tu pa tam nas preletijo beloglavi jastrebi na svoji poti v Alpe. Iz zaraščajočih travnikov, ki žal sestavljajo vedno večji del območja, škripa kratkoperuti vrtnik. Tu in tam nam bosta zapela mlinarček in skalni strnad. V dolinah, kjer so manjše njive, bomo opazili prosnika, čeprav je v primerjavi z drugimi deli Slovenije kar redek. Bolj pogost je plotni strnad, ki v tem delu Slovenije popolnoma nadomesti rumenega strnada. Zanimivo je, da rumenega strnada v Brdih sploh še nismo opazili! Če si kdo želi ogledati vse vrste v Sloveniji gnezdečih vrabcev, naj se sprehodi skozi Kožbano ali kakšno drugo vasico. Nagledati se je mogoče poljskega, domačega in italijanskega vrabca, pa še veliko križancev je vmes. Pri cerkvi nam bo zapel pristrčni pogorelec, ki je v Brdih sicer zelo redek. Bolj je pogosta šmarnica. Nočno življenje je prav tako zanimivo. Če boste vztrajali do mraka, vam bo zabrnala podhujka in z malo sreče zapela celo velika uharica. Čukov je, tako kot marsikje drugje po Sloveniji, vedno manj. Enako velja za velikega skovika, medtem ko imajo lesne sove tu pravi raj, saj s kostanjevim rakom prizadeti kostanjevi gozdovi zagotavljajo obilo primernih lukenj za gnezdenje. Majhni potočki, ki tečejo čez flišnate doline, so primerno mesto za sive pastirice, ki so ponekod zelo pogoste. Te dolinice imajo radi tudi slavci in kobilarji. Najboljše pa je to, da z vsakim obiskom kraja doživimo kakšno novo presenečenje.

Idealen čas za izlet je konec maja, začetek junija. Gnezdilna sezona se še nadaljuje, mladički so že na prvih poteh. Travniki so v tem času v polnem razcvetu, metuljev in drugih žuželk je največ. ●

Dvorjenje pri navadni čigri (*Sterna hirundo*). Samec predaja hrano svoji izvoljenki. foto: Jan van der Straaten / Saxifraga

→ Fotografije fundacije Saxifraga

Saxifraga je mreža skoraj sto evropskih naravoslovnih fotografov, ki želijo svoje fotografije rastlin, živali in pokrajin prispevati za publikacije s področja varstva narave. Zbirka šteje že 150.000 fotografij rastlin, gob, ptic, plazilcev, dvoživk, sesalcev, metuljev, kačjih pastirjev, kobilic, čebel ... in pokrajin večine evropskih držav. Razvili so tudi bazo evropskih pokrajin, v kateri lahko iščemo podatke o človekovih aktivnostih, geomorfoloških komponentah in biotopih »Corine«. Fotografije lahko prejmete na CD-ju ali DVD-ju, brezplačno v primeru, ko za publikacijo niso na voljo finančna sredstva. Saxifraga je prispevala brezplačne fotografije ptic, ki niso na voljo v Sloveniji, tudi za pričujočo številko revije Svet ptic. Na njihovi spletni strani www.saxifraga.nl najdete seznam vseh živali in rastlin, katerih fotografije imajo v zbirki ter kategorije podatkov o pokrajinah, ki jih lahko poiščemo v bazi.

Na seznamu najdete obilico zahodnoevropskih, sredozemskih in alpskih rastlin in živali. Vendar pa še vedno pogrešamo fotografije številnih vrst iz jadranske in balkanske regije. Zato bi bili izredno veseli sodelovanja tudi s slovenskimi naravoslovnimi fotografi, ki bi želeli prispevati svoje fotografije k zbirki Saxifraga. Kadar organizacije, ki imajo na voljo sredstva za plačilo fotografij, od Saxifrage le-te odkupijo, ves denar od odkupljene fotografije nakažemo avtorju fotografije.

Jan van der Straaten
Saxifraga Foundation
Tilburg, The Netherlands
Saxifraga@planet.nl

→ PROJEKT SPRING ALIVE - POMLAD PRIHAJA!

Prek spletne strani projekta »Pomlad prihaja!« oziroma angleško »Spring Alive«, ki ga koordinira poljski partner BirdLife International in poteka v 29 evropskih državah, se je letos nabralo skoraj 4000 podatkov o prvih opazovanjih štirih vrst ptic, znanih pomladi: kmečke lastovke, bele štorke, kukavice in hudournika. Ljubitelji ptic iz Slovenije smo posredovali podatke o opaženih 23 kukavicah (ki smo jih večinoma le slišali), 52 kmečkih lastovkah, 8 hudournikov in 15 belih štorok. Glede na to, da je bila spletna stran aktivirana precej pozno, so podatki za Slovenijo spodbudni. Najlepša hvala vsem, ki ste sodelovali!

Za leto 2007 so koordinatorji pripravili prenovljeno spletno stran, ki je še bolj preprosta in razumljiva ter prijazna tako otrokom kot odraslim. Na njej boste lahko že v januarju našli izčrpne informacije o vseh štirih izbranih vrstah ptic ter zemljevide, na katerih je mogoče odčitati, v katere države so se znanilke pomladi že vrnile. V pripravi so tudi materiali za učitelje, ki jim bodo v pomoč pri opazovanju ptic in posredovanju podatkov prek spletne strani. Vabimo vse učitelje, da se nam pri projektu »Pomlad prihaja!« pridružijo v čim večjem številu!

Prve bele štorke se k nam vračajo marca, zato uprite svoje oči v nebo in nam v prvih mesecih naslednjega leta prek spletne strani www.springalive.net sporočite tudi svoje podatke o prvih opazovanjih kmečke lastovke, kukavice, hudournika in bele štorke. Zatem na spletni strani »Pomlad prihaja!« ne pozabite preveriti, ali je pomlad že prišla tudi v našo deželo!

1

Tomijev jereb

//Tomaž Mihelič

1: Če gozdni jereb (*Bonasa bonasia*) stoji na kamnu in ima površ še dvignjeno čopko na glavi, smo lahko bolj ali manj prepričani, da oprezuje za tekmečem. foto: Tomaž Mihelič

Ko se ozrem nazaj, k lepim dogodkom s terena, je stalnica, da so vanje vedno vpleteni ljudje. Navadno tisti, ki jih bolje poznam, s katerimi znam čutiti in s katerimi se dogodkov lahko skupaj veselim. Dogodivščine dobijo očitno povsem novo dimenzijo, kadar je v njihovo zgodbo vpleten še nekdo.

Jeseni 2002 smo se z Mirkom Peruškom in Mihom Žnidaršičem odpravili popisovat gozdne jerebe v Fužinske planine. Kot se za fantovsko terensko družino spodobi, je bil cilj terena povsem jasen, in osredotočeni na popis smo seveda nestrpnost pričakovali predvsem podatke. Z drugim besedami, številke, ki so se v tistih časih začele nakazovati kot približki lokalnih ekoloških gostot te vrste. Mogoče bo to marsikomu nerazumljivo, ampak na teren čez vikend se nismo odpravili zaradi doživetij, ampak zaradi radovednosti, da bi odkrili še eno na videz povsem suhoparno dejstvo. Temu primerna je bila tudi metoda. Individualni točkovni popis 3+5+3. Prevedeno bi to pomenilo, da mora biti popisovalec na popisu sam, ob prihodu na točko pa najprej 3 minute mirno opazuje, nato 5 minut kliče in na koncu še 3 minute počaka miren na točki. Klicanje na točkah se pri gozdnem jerebu izvaja s pomočjo posebne piščali, ker pa je bila Mirkova takrat pokvarjena, smo se dogovorili, da bo on klical kar s pomočjo avdio posnetka. S seboj smo imeli še čisto svež posnetek, izdelek Tomija Trilarja. Razdelili smo si območja popisa in se še v mraku odpravili vsak na svojo pot. Moj popis je potekal povsem običajno. Prva točka – nič, druga – nič, tretja – nič, četrta pa – opa, kmalu po začetku mojega klicanja v odgovor razločna kitica gozdnega jereba. Kot navadno sem prenehal s klicanjem in čakal na petelinčkovo reakcijo. Ta je po glasu sodeč ostal na svojem mestu, saj je že čez pol minute ponovil kitico, ki jo je bilo slišati enako razločno in iz iste smeri. »Pa ne me basat,« mi je skoraj naglas ušlo. Kitico sem namreč takoj

prepoznal in bila je tista, ki sem jo nedolgo predtem velikokrat poslušal na Tomijevem CD-ju »Gozdne ptice«. Da se boste laže vživeli v realnost individualnega prepoznavanja jerebovega glasu, naj povem, da so si osebkii te vrste po petju med seboj precej različni, in ravno Tomijev posnetek med njimi zbuja posebno pozornost. Kljub bogatim izkušnjam pri klicanju jerebov mi je bila takrat ta oblika kitice povsem nova, kar sva predebatirala s Tomijem že ob izdaji CD-ja. In ravno ta napev sem poslušal v gozdu. Seveda sem najprej pomislil na Mirka, kako se mi smeji za kakšno smreko. Hitro sem preveril karto in ugotovil, da glede na njegove točke ni niti tako daleč. Če je še malo zašel, je ravno v smeri glasu in na primerni razdalji, sem na hitro sklepal. Že kar malo prepričan, da je moj sogovornik Mirko, ki seveda preizkuša moje razločevalne sposobnosti, sem ga že skoraj poklical po imenu. Nato pa me je prešinilo - morda on ne ve zame in lahko vlogi na hitro zamenjava. On glasu moje piščali ne pozna. Preveril bom, sem si mislil in previdno še enkrat zapiskal. Na moje veliko presenečenje pa je »posnetek« priletel bliže, natančno predme. Lahko sem si natančno ogledal lepo operjenega odraslega samčka gozdnega jereba, ki je tekajoč sem ter tja razburjeno iskal tekmeča. Ko sva se zagledala, sva bila verjetno presenečena oba. Jereb, ker je namesto petelinčka uzrl mene, in jaz, ki sem namesto Mirka gledal jereba. Seveda sem se ob tem najbolj smejal samemu sebi.

Ko smo se sredi dneva s prijateljskima spet zbrali, sem jima poleg rezultata štetja povedal tudi za dogodivščino, o kateri je potem tekla beseda še dolgo. Mirko mi je seveda potrdil, da ni zgrešil poti, in vsi smo potem zaključili teren še z enim skupnim jerebom, katerega teritorij je zjutraj odkril Miha. Mene pa je seveda jutranja jerebova izkušnja še vedno »grizla«. Težko sem verjel, da bi na vseh mojih prejšnjih terenih ne slišal podobne kitice, takoj po izdaji CD-ja pa skoraj na prvem popisu. Seveda nisem odlašal, in takoj sem poklical Tomija ter mu opisal pripetljaj. Presenečena sva ugotovila, da se najini lokaciji ujemata skoraj na las natančno (nekaj 10 metrov), le da je on jereba posnel leto prej. Torej je bil jereb isti! Jeseni 2001 ga je posnel Tomi, leto pozneje pa sem ga pripiskal sam. ●

2

Moje spoznavanje ptic

//Jana Povalej

Tako rekoč slepa sem že od otroških let, ko sem zaradi bolezni izgubila vid. V spominu so mi ostale barve, ki še vedno niso čisto zbledele. Z vajo pa so se mi izostrila druga čutila. Zlasti sluh, tip in vonj. Očeta sem večkrat spraševala po ptiču, katerega petje ali oglašanje sem slišala. Tako sem poznala kosa, grlico, mestnega goloba, na morju so nas preletavale jate hudournikov, v Fažani sem zaspala ob petju velikega skovika, ki smo mu mi tedaj pravili čuk. Čivkanje vrabcev sem poslušala tako dolgo, dokler jih ni iz žlebov naše hiše pregnala kuna belica, ki si je našla svoj dom na našem podstrešju. Očeta sem večkrat prosila, naj me pospremi v gozd poslušat jutranje ptičje speve, ki so eni najlepših. Neko soboto ali nedeljo, ne spominjam se več natančno, sem se res zbudila pred soncem. Bila sem še v osnovni šoli, v četrtem ali petem razredu. Pomlad se je že nagibala k poletju. Z očetom sva zgodaj vstala, se toplo oblekla in šla v gozd nad našo hišo. Jutro je bilo deževno in še najmanj primerno za poslušanje ptic. Ko sva skozi gozd prispela do jase, sem slišala le oddaljeno petje nekaj posameznih ptic. S sabo sem imela tudi snemalnik zvoka, da bi posnela zvoke gozdnih bitij, a sem že skoraj obupala. Naposled sem poleg šumenja dežnih kapelj zaslišala tudi šumenje vej v drevesnih krošnjah. Slišalo se je, kot da bi jih nekdo močno stresal. Najprej eno vejo, čez čas drugo in tretjo ... Oče mi je povedal, da hrup zganjata dve veverici, ki sta najbrž prišli stikat za hrano. Da ju ne bi preplašila, mi je čisto tiho, da sem ga le težko razumela, šepetal, kaj počneta. Ena od njiju je prišla na bližnje drevo in si naju s konca veje čisto od blizu ogledala. Potem sta odskakljali globlje v gozd. Teh dveh drobcenih živalic sem bila zelo vesela. Nagačeno veverico sem si ogledala v šoli v biološkem kabinetu in sem o njej imela dobro predstavo. Zdaj sem doživela še njeno skakanje z veje na vejo.

Mislila sem, da je to za tisto jutro vse, in hotela sem oditi. A oče me je zadržal. Medtem se je vreme zjasnilo. V drevesne krošnje je posijalo sonce, topli žarki so dosegli tudi naju. Takrat se je oglasilo petje. Tone v takšnem zaporedju sem že nekje slišala, a se nisem mogla spomniti, kje. Petje me je tako prevzelo, da sem hotela izvedeti, kakšna je videti ta pevka. Oče je bolj natančno pogledal v smeri petja in v obsijani drevesni krošnji videl rumeno ptico s črnim kljunom. »Rumena ptica sredi gozda, kakšna varovalna barva pa je to?« sem razmišljala naglas. Nekaj časa sva jo še poslušala, potem pa počasi odšla domov. Na poti sva slišala še dve ptici. Prva je bila taščica, za drugo pa je oče rekel, da je slavec. Njunih napevov si nisem zapomnila.

Doma sem večkrat poslušala posnetke, ki pa niso bili ravno kakovostni. A iz njih sem prepoznala kobilarjev spev, ki me je vse bolj spominjal na »voki toki« v taksistovem avtomobilu. Oče mi je kasneje tudi nekaj prebral o kobilarju, a podatkov si nisem zapomnila. Potem sem na rumeno ptico pozabila, čeprav sem njeno petje poslušala vsako pomlad. Njeno ime mi je v spomin priklical posnetek s CD-ja »Gozdne ptice Slovenije« in Braillov prepis spremljajoče knjižice, ki sem ga kupila v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, ko sva s prijateljico Uršo Koce obiskali razstavo slovenskih kač. Leto dni kasneje sem organizirala predstavitev dvojnega CD-ja avtorja Tomija Trilarja na Društvu slepih v Celju. Ob ptičjem petju in diapozitivih nam je prinesel pokazati tudi nagačeno malo uharico. Za kobilarja pa je dejal, da spada med eksotične ptice naših gozdov. ●

2: Gozd, v kakršnem je po izkušnjam sodeč še največ možnosti, da priključimo gozdnega jereba (*Bonasa bonasia*). foto: Tomaž Mihelič

3: Kobilar (*Oriolus oriolus*) je ena bolj eksotičnih ptic naših gozdov. foto: Marko Gregorič

3

Mlakanica (*Anas platyrhynchos*) je na Ljubljanci in tudi sicer najbolj pogosta vrsta rase. Ravno na Ljubljanci in Izici dovolijo mlakarice čoharjem presenetljivo blizu, zato se za prizor s fotografije niti ni bilo treba posebej truditi. Spoznavanje z naravo z veslom v roki se ponuja kar v metropoli, s kančkom občutnosti do živali, se razume.

Luka Esenko, Podatik

Aprila 2004 je v Montauku še pihal ledeni arktični veter, ki na konico Long Islanda, kjer stoji to ribiško mesto – seveda pa tudi naprej do nekoliko južneje ležečega New Yorka – bojša potegne s kanadskega polotoka Labrador. Tudi pičji svet je bil še zelo zimski in na morju so plavale številne arktične vrste rac, slapnikov in galebov.

Obmorskega prodnika (*Calidris maritima*) navadno opaziš šele, ko se mu približaš na nekaj korakov. Takrat se v podnožju težkih granitnih blokov, ki nametani sestavljajo valobran kakšne takšne severne lučice, oglasi nekaj tiho piskajočega, iz črnine skalne gmote pa se odlusči postavica ali dve. Obmorski prodniki so navajeni na bližino jeznega morja, v posebno veselje pa jim je, če lahko med enim in drugim valom skačejo po mezeči preprogi alg in stikajo za naplavljenimi postranicami.

Borut Rubinič, Ljubljana

avtorji:

Marjana Ahačič

Tomaž Berce

Borut Kumar

Bojana Lipej

Tomaž Mihelič

Borut Mozetič

Tadeja Oven

Nataša Šalaja

Željko Šalamun

fotografiji:

1: Tadeja Oven

2: Željko Šalamun

3: Lucija Zorenč

4: Tomaž Mihelič

6: Nataša Šalaja

1//DOPPS se je tudi letos predstavil na Dnevih kmetijstva Slovenske Istre 2006

Mestna občina Koper je ponovno, že drugo leto zapored, organizirala dvodnevno prireditev »Dnevi kmetijstva Slovenske Istre«, ki je potekala 7. in 8. oktobra v Kopru. Na prireditvi se je predstavilo (in promoviralo svoje dosežke) več kot sto razstavljalcev iz Istre, Krasa, Brkinov in zamejstva, saj ta prireditev predstavlja dobro priložnost za predstavitev in promocijo vseh panog kmetijstva obalno-kraških občin kot tudi drugih sorodnih panog. V sklopu sejma so, poleg razstavnega prostora, potekala še razna predavanja s poudarkom na predstavitvi starih kmetijskih praks in običajev. Poleg tega so za obiskovalce pripravili razne degustacije (vina, medu, sira, oljčnega olja, gob, tartufov...). Na zunanjih površinah pa si je bilo moč ogledati razstavo drobnice, pasemskih konj, dresurno jahanje, preskakovanje ovir in še mnogo zanimivih stvari. Organizatorji so letos prvič predstavili tudi vzrejo plemenitih konj, ki je na območju koprskih občin vedno bolj prisotna.

Na prireditvi v soboto se je predstavil širši javnosti tudi DOPPS. Na stojnici, ki sva jo pripravili Tadeja Oven in Bojana Lipej, so bili predstavljeni različni društveni materiali, ki so obiskovalcem sejma ponujali širok spekter različnih podatkov in informacij iz sveta ptic in delovanja društva. Tako kot lansko leto je bilo tudi letos največ zanimanja in konkretnih vprašanj povezanih z obnovitvenimi deli, ki potekajo v naravnem rezervatu Škocjanski zatok, trenutno najbolj aktualna tema s področja naravovarstva v Kopru.

Letos so imeli sejmski dnevi še poseben žlahten »prizven«, saj so sovpadali z Evropskim dnevom opazovanja ptic, ki je na Obali potekal v Strunjanskih solinah.

Na stojnici pa smo bili posebej veseli množičnega obiska šolarjev in učiteljic iz osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom, ki so v okviru šolskega naravoslovnega dne obiskali sejmski prostor ter si z zanimanjem ogledali našo stojnico ter poklepetali z nami. Največ je bilo zanimanja za publikacijo Vodnik po Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji, ki so jo predvsem otroci in starši vzeli kot pomoč pri pripravi raznih seminarov in plakatov. Poleg tega so obiskovalci povpraševali tudi po publikaciji, kjer bi bile predstavljene vrste ptic, ki se pojavljajo v okolici Kopra. **BL, TO**

2//Šesto jesensko srečanje DOPPS

Jesensko društveno srečanje je tokrat potekalo 21. oktobra v lovskem domu v Središču ob Dravi. Kljub lepemu jesenskemu vremenu se nas je zbralo le ducat najbolj zagrelih. Sobotni popoldan in večer je potekal ob odlični hrani, ki jo je pripravil domačin iz lovske družine. Ob prijetnih debatah in pečenem kostanju smo se nekateri po dolgem času spet preizkusili v spretnosti z žogo, »petelinčki« pa smo bili kar vsi.

Po (ne)prespani noči je sledil, vsaj zame, eden najlepših letošnjih izletov. Gostitelj srečanja g. Boris Kočvar, zelo zagnan naravovarstvenik in eden najboljših poznavalcev reke Drave, nas je v kanujih in »ranci« popeljal po starih rokavih Drave v Krajinskem parku Središče ob Dravi. Začetniške težave z vodenjem kanujev smo hitro

prebrodili, tako da v vodo ni padel nihče. Na poti je bilo zmeraj kaj zanimivega: vodomec, belorepec, velika bela čaplja, sledi vidre in tudi sledi hranjenja bobrov. Videli smo poplavne gozdove vrb in topolov, prva prodišča Drave in njihov razvoj (nekatera so v nastajanju, nekatera se že zaraščajo z vegetacijo), gnezdilne stene breguljk ... Ob postanku na prodišču nam je Boris jedrnat razložil zgodovino in sedanje stanje Drave od Ormoža navzdol. Ob tej priložnosti se mu iskreno zahvaljujem za vse gostoljubje. **ŽŠ**

3//DOPPS na Prazniku kozjanskega jabolka

Tradicionalni praznik kozjanskega jabolka, ki ga je v Podsredi v soboto, 7. oktobra 2006 pripravil Kozjanski park, je bil tokrat organiziran prav v času Evropskega dne opazovanja ptic. Zato smo temu prilagodili tudi stojnico društva, na kateri smo številne obiskovalce prireditve seznanjali s pticami, mednarodno pomembnimi območji za ptice, Naturo 2000 in naravovarstvom na splošno. Obiskovalci so stojnici in predstavljenim publikacijam namenili veliko pozornosti, izražali skrb za varstvo in ohranjanje narave ter naklonjenost pticam. Mnogi med njimi so ptice relativno dobro poznali, kar gre verjetno pripisati dejstvu, da je večina obiskovalcev prihajala iz podeželskega okolja. **MA**

4//Zaključen je projekt Phare v Topli

V okviru programa Phare – čezmejno sodelovanje Slovenija – Avstrija smo kot partner sodelovali v projektu z naslovom »Krajinski park Toplja«. Prijavitelj projekta je bila občina Črna na Koroškem, v projektu pa je kot partner sodeloval tudi Zavod RS za varstvo narave.

Del projekta, ki smo ga izvedli, je zajemal popis izbranih vrst ptic in izdelavo smernic za kvalifikacijske vrste ptic na območju Tople kot delu SPA območja Kamniško-Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke.

Odlično izhodišče za delo so predstavljali podatki, ki smo jih pridobili s skupinskim popisom Novega ornitološkega atlasa gnezdil v gnezdilni sezoni 2004, podatke pa smo nadgradili še s ciljnimi popisi vrst, ki so bile v teh popisih slabše zajete. Tako smo lansko jesen izvedli še popis gozdnega jereba in malega skovika.

Rezultati so bili navdušujoči. Topla se je izkazala kot »vroča točka« znotraj omenjenega SPA območja, saj kljub temu, da predstavlja le okrog 5% njegove površine, v njej gnezdi prav vse varovane vrste. To so planinski orel, sokol selec, belka, ruševac, gozdni jereb, divji petelin, mali skovik, koco-nogi čuk, črna žolna in triprsti detel. Poleg ovrednotenja podatkov je bil rezultat projekta tudi notranja conacija predelov pomembnih za posamezno vrsto ter izdelava upravljaljskih smernic, namenjenih varovanju vrst. Ker je večina vrst vezanih na gozdni prostor, smo smernice uskladili z gozdarji, na delavnicah pa smo o njih razpravljali tudi z domačini. **TM**

5//DOPPS tudi pri zamejskih Slovencih

Kulturno društvo Sabotin iz Štmavra jeseni vsako leto organizira pohod na Sabotin, večer pred tem pa popestri s predavanjem in kulturnim programom. Predavanje o pticah na Sabotinu, 21.10.2006, je bilo dobra priložnost za spoznavanje ljudi zainteresiranih za ptice in predstavitve DOPPS-a v sosednji Italiji. Pred približno 50 glavo množico je naš član,

Tomaž Berce, na strokoven, a vsem razumljiv način spregovoril o pticah na SPA območju. Ker je Sabotin ornitološko zelo bogat, je bilo tudi predavanje dokaj obsežno. Predstavljene so bile ptice, habitati, ogroženost ter še kakšna zanimivost. Hkrati pa je bil to tudi prvi samostojni nastop ravnokar ustanavljajoče se Severnoprimorske sekcije društva. Uspeh je bil čudovit, saj so bili poslušalci in organizatorji nadvse navdušeni. Večer je popestril mešani pevski zbor Štmaver, na koncu pa sta sledila družabno srečanje in ogled razstave »Okolje in srednji vek na Sabotinu«, ki jo je pripravil g. Mario Mutto, odličen poznavalec flore, favne ter zgodovine na Sabotinu. Tudi stojnica z DOPPS-ovimi publikacijami ni manjkala. Dogodek je bil predvsem pomemben za vzpostavljane in ohranjanje stikov s podobno mislečimi društvi in prizadevanje za doseg skupnih ciljev na strokovni naravovarstveni ravni. Omeniti pa je potrebno še značilno prijaznost, odprtost in preprostost lokalnih ljudi in nasploh prijetno vzdušje, ki ga znajo ustvariti naši rojaki v zamejstvu. **BK, TB**

6//Novosti iz Zatoka

Obnovitvena dela v Škocjanskem zatoku po pridobitvi gradbenega dovoljenja uspešno napredujejo. Oblikovanje sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki v okviru projekta LIFE se bliža uspešnemu zaključku. V zadnjih mesecih je bila izvedena večina zemeljskih del, namenjenih detajlnemu oblikovanju habitatov. Tako je izvajalec del, družba SCT, pod stalnim naravovarstvenim nadzorom DOPPS in strokovnjaka za habitatno urejanje dr. Fabia Perca, strokovnega vodje Deželne naravnega rezervata ob izlivu Soče, izvedel izkop kotanje

na območju odprte vodne površine in oblikoval položne členjene brežine, vodna okna in več zalivčkov različnih oblik, na predelih namenjenih za razrast trstičja. Na predelih s plitvo in globoko vodo so oblikovali niz gnezditvenih otočkov ter po celotnem območju bonifike vgradili velik del jaškov, zapornic in sifonov, ki nam bodo v prihodnje služili za upravljanje ustreznega vodnega režima na območju sladkovodnega močvirja skozi vse leto. V prihodnjih mesecih bo dokončana še 2,2 km dolga krožna učna pot z mlakami za doživke in opazovalnimi točkami, ki bodo obiskovalcem rezervata omogočale doživljanje narave iz neposredne bližine.

Pospešeno so se nadaljevale tudi priprave na sanacijo lagune, kamor sodi predvsem izgradnja zapornic na morskem kanalu, ki nam bodo v prihodnje služile za vzdrževanje primernih nivojev vode glede na potrebe ptic in drugih vrst v laguni. Tudi deponija na Ankaranski bonifiki je bila v tem obdobju dokončno urejena, cevovod do deponije pa je bil postavljen v začetku novembra. Kmalu bo v laguno zaplul sesalni bager in pričel z najzahtevnejšim sanacijskim posegom – izkopom ter prečrpavanjem 200.000 m³ blata na deponijo ter oblikovanjem robnih habitatov za razrast slanuš, sekundarnih kanalov, gnezditvenih otočkov in drugih lagunskih elementov. Rezervat bo kaj kmalu spet odprt za obiskovalce – tokrat prenovljen in veliko bolj privlačen za ptice in obiskovalce. **NŠ, BM**

TELEFON

Si še predstavljate
življenje brez Mobitela?

15

*let svobode
gibanja*

